

Δεσμεύσεις για εφαρμογή

Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα

“Νόμος πονηρός ανομίαν παρεισφέρει.”
Μένανδρος, 4ος αιώνας π.Χ., ποιητής

© 2012 WWF Ελλάς

Προτεινόμενη βιβλιογραφική αναφορά: WWF Ελλάς. *Δεσμεύσεις για εφαρμογή – Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα*. (2012). Ετήσια έκθεση του WWF Ελλάς για το 2011. Αθήνα. Νάντσου, Θ., Χασιώτης, Γ., Χριστοπούλου, Ι., Γεωργιάδης, Ν., Παξιμάδης, Γ., Πληθάρας, Α., Κορακάκη, Ε. και Κορδοπάτης, Π.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
B. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ	2
1. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	2
1.1. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ	2
1.2. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ- ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΙΣ.....	3
1.3. ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ.....	6
1.4. ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ.....	6
2. ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.....	7
3. ΑΕΡΑΣ	17
4. ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ - ΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	20
4.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	20
4.2. ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	21
4.3. ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.....	22
4.4. ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	26
4.5. ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ.....	27
5. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	28
5.1. ΕΙΔΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΡΟΠΗ ΑΧΕΛΩΟΥ.....	33
6. ΑΠΟΒΛΗΤΑ.....	34
7. ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ	39
7.1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΝΔΙΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ.....	40
7.2. ΘΕΣΜΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	41
7.3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΙΔΩΝ	42
7.4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	42
7.5. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	43
7.6. ΔΑΣΗ	44
7.7. ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΚΑΙ ΑΚΤΕΣ.....	48
Γ. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	50
1. ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	50
2. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	51
3. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	52
Δ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	54
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	56
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ WWF ΕΛΛΑΣ.....	62
ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	63

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η περίοδος που καλύπτεται από τη φετινή, όγδοη από το 2005, ετήσια έκθεση για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (Ιούνιος 2011 – Ιούνιος 2012), χαρακτηρίστηκε από μια καταγιστική απώλεια περιβαλλοντικού κεκτημένου, με τη μορφή της υποβάθμισης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και τη σοβαρή υστέρηση στο πεδίο της εφαρμογής σημαντικών περιβαλλοντικών πολιτικών. Σημαδεύτηκε επίσης από την αποτυχία της διεθνούς διάσκεψης του ΟΗΕ για την αειφόρο ανάπτυξη Ριο+20, στην οποία ήρθε μεν δυναμικά στο προσκήνιο το αίτημα για περιβαλλοντικά βιώσιμες οικονομικές πολιτικές, φάνηκε όμως έντονα η απουσία ηγέτιδας δύναμης και πολιτικής βούλησης για τις γενναίες δεσμεύσεις που απαιτούνται προς την κατεύθυνση αυτή.

Σε σημαντικό βαθμό, η περιβαλλοντική οπισθοδρόμηση που καταγράφεται στην έκθεση αποτέλεσε απόρροια των μνημονιακών δεσμεύσεων της χώρας, αλλά σε εξίσου σημαντικό βαθμό προέκυψαν από επιλογές των πολιτικών ηγεσιών των αντίστοιχων υπουργείων. Χαρακτηριστικό ήταν ότι ακυρώθηκαν με εξόφθαλμο τρόπο ακόμα και σημαντικές πολιτικές πρωτοβουλίες που είχε εξ αρχής αναλάβει το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, εγκαινιάζοντας με ελπιδοφόρο τρόπο την ίδρυσή του το 2009. Κύρια εκδήλωση της τάσης υποβάθμισης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ήταν η μαζική και ασυντόνιστη, επιχείρηση διαφορετικών υπουργείων για απλοποιήσεις στην αδειοδότηση δραστηριοτήτων και κατηγοριών έργων.

Σημαντικός εγγυητής της περιβαλλοντικής νομιμότητας παραμένει το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο, το Συμβούλιο της Επικρατείας, καθώς και οι μηχανισμοί περιβαλλοντικών ελέγχων, κυρίως οι Επιθεωρητές Περιβάλλοντος, αλλά σε πολλές περιπτώσεις και τα κλιμάκια ελέγχου ποιότητας περιβάλλοντος των Περιφερειών. Ουσιαστικοί θεματοφύλακες όμως του περιβαλλοντικού κεκτημένου είναι οι πολλές τοπικές οργανώσεις, πρωτοβουλίες και ομάδες πολιτών καθώς και οι εθνικής εμβέλειας μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις που, συχνά με προσωπικό κόστος, δίνουν άنيση μάχη με τον χρόνο και τους ισχυρούς μηχανισμούς, κοινωνικούς και οικονομικούς, που τρέφονται από το περιβαλλοντικό έγκλημα και την καταστροφική εκμετάλλευση του φυσικού θησαυροφυλακίου της χώρας.

Η περιβαλλοντική οργάνωση WWF Ελλάς, αφιέρωσε σημαντικό χρόνο και πόρους στην επισταμένη παρακολούθηση της νομοθετικής διαδικασίας, κυρίως στο επίπεδο της συζήτησης σχεδίων νόμου στη Βουλή και της δημόσιας διαβούλευσης. Η συνεχής όμως και απρόβλεπτη κατάθεση τροπολογιών σε νομοσχέδια άσχετου με το περιβάλλον αντικειμένου και η συμπερίληψη τροποποιητικών ρυθμίσεων σε σωρεία διαταγμάτων και αποφάσεων κατέστησε ιδιαίτερα απαιτητική τη συνεχή επαγρύπνηση, την πλήρη παρακολούθηση και έγκαιρη παρέμβαση στο σύνολο των σχετικών διαδικασιών. Σε αυτό το δύσκολο έργο, πολύ σημαντική ήταν η θετική συνεισφορά ενός εκτεταμένου δικτύου εθελοντών και συνεργασιών με φορείς και πρόσωπα που διευκόλυναν τη ροή προς την οργάνωση σημαντικής πληροφορίας για νομοθετικές ρυθμίσεις της τελευταίας στιγμής, οι οποίες έχρηζαν επείγουσας παρέμβασης από το WWF Ελλάς.

Άξιο μνείας επίσης και επαίνων είναι το σημαντικό έργο της εθελοντικής Νομικής Ομάδας Υποστήριξης Πολιτών του WWF Ελλάς. Η Νομική Ομάδα, που αποτελείται από εθελοντές πολλών ειδικοτήτων (κυρίως νομικούς, περιβαλλοντολόγους και αρχιτέκτονες-μηχανικούς), συμβάλλει ουσιαστικά στην ενημέρωση των πολιτών και τοπικών ομάδων για την ερμηνεία της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, καθώς και για τις δυνατότητες που τους παρέχονται για δυναμική δράση, ώστε να αποτραπούν σημαντικά περιβαλλοντικά εγκλήματα και παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στην εταιρεία Intrasoft για την επί δεκαετία δωρεάν παραχώρηση πρόσβασης στην πολύτιμη και επίκαιρα ενημερωμένη διαδικτυακή βάση νομικών δεδομένων NOMOS.

Επίσης θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στους υπαλλήλους πολλών δημοσίων υπηρεσιών, οι οποίοι παρά τον φόρτο εργασίας τους παρείχαν με προθυμία στους συνεργάτες του WWF Ελλάς σημαντικές πληροφορίες για τις εξελίξεις στους τομείς αρμοδιότητάς τους.

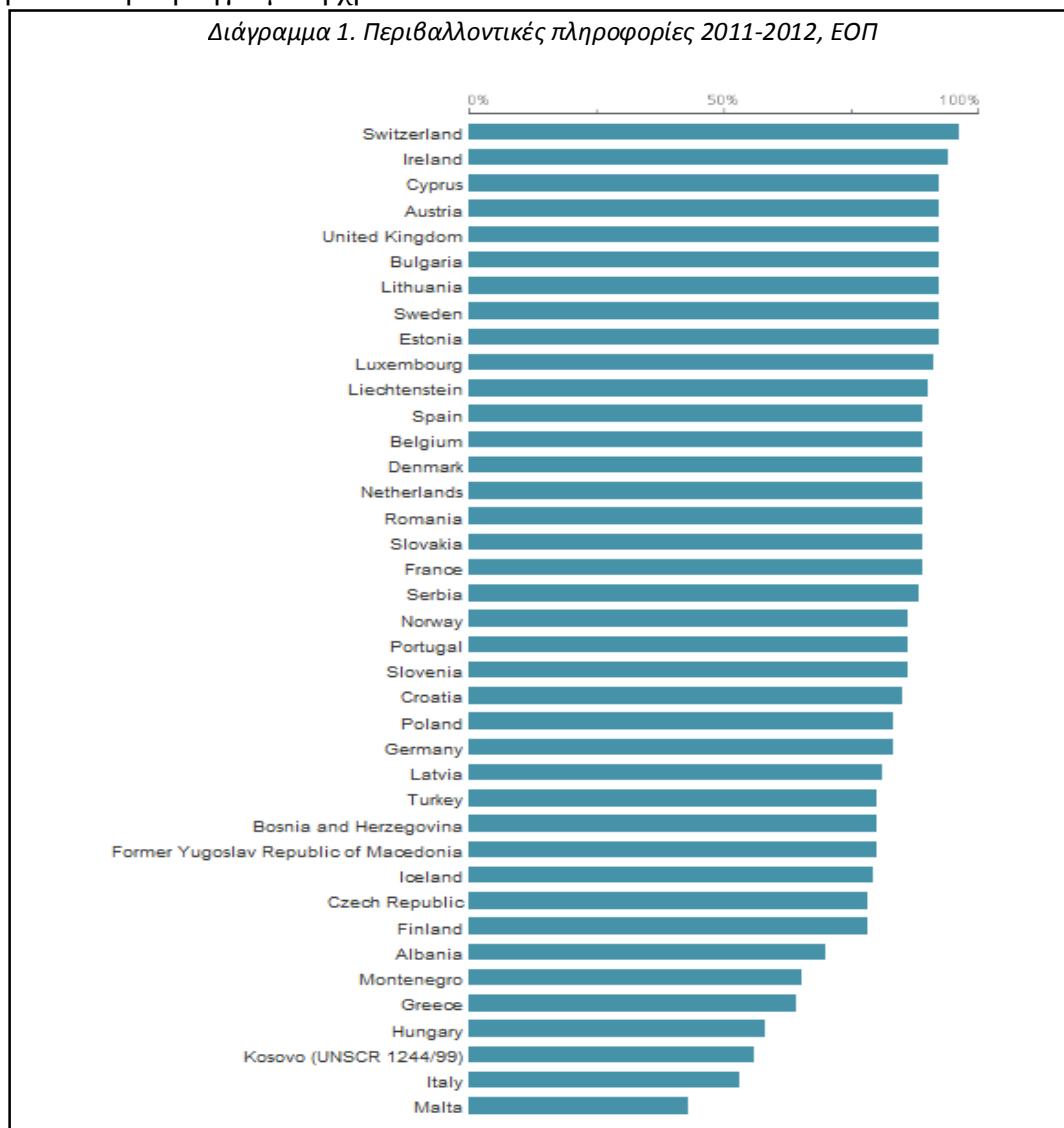
Β. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ

1. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

1.1. Πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφορία

Η υποχρεωτική διαδικτυακή ανάρτηση όλων των εκτελεστών αποφάσεων της Διοίκησης και των κυβερνητικών οργάνων μέσω του Προγράμματος Δι@ύγεια του ν. 3861/2010 (ΦΕΚ 112 Α'/13.07.2010) και η δωρεάν διαδικτυακή διάθεση όλων των φύλλων εφημερίδας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ) από το Εθνικό Τυπογραφείο, μέσω του ιστοχώρου www.et.gr, παραμένουν κομβικής σημασίας εξελίξεις για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των πολιτών σε σημαντική περιβαλλοντική πληροφορία. Ωστόσο, τα περιθώρια τεχνικής βελτίωσης, ιδιαίτερα σε σχέση με την αναζήτηση της πληροφορίας, παραμένουν μεγάλα.

Όσον αφορά την έγκαιρη κατάθεση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών αναφορών που αποτελούν εθνική δέσμευση, η θέση της χώρας εμφανίζεται ελαφρά βελτιωμένη, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε κεντρική «αποθήκη» (Central Data Repository – CDR) του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΟΠ). Συγκεκριμένα, για την περίοδο 2011-2012 και μέχρι και τον Απρίλιο 2012, η Ελλάδα είχε παράσχει το 64% των απαιτούμενων δεδομένων και πληροφοριών, έναντι 54% που είχε καταγραφεί για την περίοδο 2010-2011. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία που καταχωρήθηκαν στη CDR και όπως φαίνεται στο παρακάτω Διάγραμμα 1, μέχρι τον Απρίλιο του 2012, η χώρα μας παραμένει στην 34^η θέση ανάμεσα σε 38 ευρωπαϊκά κράτη, αλλά με ποσοστό πληρότητας στοιχείων μεγαλύτερο από την προηγούμενη χρονιά.

Ως πλέον ελλειμματικός τομέας, ενδεικτικός της απουσίας οργανωμένων κόμβων περιβαλλοντικής πληροφορίας, προβάλλει η παρακολούθηση της ποιότητας των ποταμών, λιμνών και υπόγειων υδάτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πληροφορίες που κατατίθενται στον ΕΟΠ χρησιμοποιούνται ως βάση για τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και εμμέσως ελέγχεται η εφαρμογή της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Σημαντική, τέλος, εξέλιξη για τη διαφάνεια στη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης είναι η δημιουργία του ιστότοπου <http://aepo.ypeka.gr/>, στον οποίο αναρτώνται για δημόσια και ανοιχτή πρόσβαση όλες οι αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (ΑΕΠΟ) για έργα της κατηγορίας Α' του ν. 4014/2011¹. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις αυτές υπόκεινται ούτως ή άλλως σε υποχρεωτική ανάρτηση στη Διαύγεια, η συγκέντρωσή τους σε ένα διαδικτυακό τόπο σίγουρα διευκολύνει την πρόσβαση ενδιαφερόμενων πολιτών και φορέων σε σημαντική περιβαλλοντική πληροφορία. Από τον ιστότοπο όμως αυτόν όμως λείπουν εξαιρετικά σημαντικά δεδομένα για τη σωστή πληροφόρηση του κοινού, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στην ΑΕΠΟ, όπως η σύνοψη του έργου και οι χάρτες στους οποίους συχνά αναφέρονται οι ίδιες οι ΑΕΠΟ.

Σημαντικό όμως έλλειμμα παραμένει στην πρόσβαση σε πληροφορίες για τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στις οποίες βασίζονται οι ΑΕΠΟ. Υπενθυμίζεται ότι η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης θα υπόκειται σε ηλεκτρονική διαχείριση μέσω του Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου (ΗΠΜ), του οποίου η δημιουργία προβλέπεται στο άρθρο 18 του ίδιου νόμου και διασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση πολιτών για θέαση, μεταφόρτωση δεδομένων και συμμετοχή στις σχετικές διαβουλεύσεις.

Πρέπει ωστόσο να τονιστεί ότι πέρα από την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, η περιβαλλοντική διακυβέρνηση απαιτεί διαφάνεια και δυνατότητα συμμετοχής στη διαμόρφωση των αποφάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία της πύλης δημόσιας διαβούλευσης, <http://www.opengov.gr> αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο σύγχρονης διακυβέρνησης. Όμως τους τελευταίους μήνες παρατηρήθηκε ότι η χρήση του εργαλείου αυτού μειώθηκε σημαντικά, με πολλά τμήματα νομοθετημάτων που κατατέθηκαν στη Βουλή να μην έχουν υποβληθεί στην κρίση των ενδιαφερομένων πολιτών, ενώ τα χρονικά περιθώρια της διαβούλευσης επιτρέπουν συχνά μόνο μια επιφανειακή εξέταση των ζητημάτων, γεγονός που ακυρώνει την έννοια της συμμετοχικής διαδικασίας. Το ίδιο πνεύμα διαπνέει και τη σύντμηση των προθεσμιών διαβούλευσης – π.χ., για τη στρατηγική μελέτη που συνοδεύει τον καθορισμό του χωρικού προορισμού των δημόσιων ακινήτων², και την υλοποίηση του προγράμματος «ΗΛΙΟΣ»³. Οι εξελίξεις αυτές δεν επηρεάστηκαν από τον νέο νόμο για τη «Ρυθμιστική Διακυβέρνηση», ο οποίος καθιέρωσε νομοθετικά τη διαβούλευση μέσω της πύλης [opengov.gr](http://www.opengov.gr) από τις αρχές του 2012⁴.

1.2. Περιβαλλοντική αδειοδότηση- επιθεωρήσεις

Περιβαλλοντική αδειοδότηση. Το κύριο γεγονός της περιόδου αναφοράς ήταν η έκδοση του ακροθιγώς αναφερόμενου στην ενότητα 1.1. ν. 4014/2011 για την περιβαλλοντική αδειοδότηση⁵.

Τα νέα δεδομένα που εισάγει στο θεσμικό πλαίσιο αυτός ο νόμος είναι τα εξής:

(α) η μείωση των υποκατηγοριών των έργων από 4 (Α1, Α2, Β3, Β4) σε 3 (Α1, Α2, Β)·

---

¹ Νόμος 4014/2011. Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος. ΦΕΚ Α' 209 / 21.09.2011. Άρθρο19α.

² Νόμος 3986/2011. Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 ΦΕΚ Α' 152/01.07.2011. Άρθρο 12, παράγραφος 2.

³ Νόμος 4062/2012. Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού - Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ - Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) - Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ). ΦΕΚ Α' 70/30.3.2012. Άρθρο 13, παράγραφος 6, εδάφιο (δ).

⁴ Νόμος 4048/2012. Ρυθμιστική διακυβέρνηση: αρχές, διαδικασίες και μέσα καλή διακυβέρνησης. ΦΕΚ Α' 34/23.12.2012. Άρθρο 6.

⁵ Βλ. σχετικά: Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, Δίκτυο Μεσόγειος SOS, ΜΟΜ-Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας, Greenpeace και WWF Ελλάς. «Σχέδιο νόμου «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΚΑ»». Ανοιχτή επιστολή προς τους έλληνες βουλευτές. 2 Αυγούστου 2011.

(β) για την κατηγορία Α, η πρόβλεψη μίας διαδικασίας «Προκαταρκτικού Προσδιορισμού Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων (Π.Π.Π.Α.)», η οποία είναι δυνητική για τον φορέα·

(γ) η περιβαλλοντική αδειοδότηση της υποκατηγορίας Β με την αυτοδίκαιη υπαγωγή τους σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (Π.Π.Δ.), «με ευθύνη της αρμόδιας υπηρεσίας που χορηγεί την άδεια λειτουργίας και κατόπιν σχετικής δήλωσης του μελετητή ή του φορέα»·

(δ) στην περίπτωση έργων και δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura, δεν προβλέπονται πλέον διαφορετικά αποφασίζοντα όργανα, αλλά η περιβαλλοντική αδειοδότηση «με βάση τις σχετικές πρόνοιες των ειδικότερων προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων προστασίας», ή, σε περίπτωση που αυτές δεν υπάρχουν, κατόπιν υποβολής «ειδικής οικολογικής αξιολόγησης»·

(ε) η έννοια των «τοπικών επιπτώσεων», η οποία όμως δεν υφίσταται στην οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων⁶. Στο άρθρο 2, παρ. 1, η οδηγία αναφέρει ότι:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλισθεί ότι πριν χορηγηθεί η άδεια, τα έργα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον λόγω, μεταξύ άλλων, της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, υπόκεινται σε παροχή άδειας και εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αυτά τα έργα ορίζονται στο άρθρο 4.»·

(στ) η σκανδαλώδης εξουσιοδότηση για έγκριση έργων και δραστηριοτήτων με ειδικές («φωτογραφικές») νομοθετικές ρυθμίσεις (άρθ. 1, παρ. 3). Η υιοθέτηση του "σχεδιασμού και της υλοποίησης" έργων και δραστηριοτήτων με νόμο περιορίζει τη δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής του κοινού, καθώς αποφεύγει βήματα διαβούλευσης που απαιτούνται από τη διαδικασία αδειοδότησης, και δυσχεραίνει σημαντικά ή αποκλείει την πρόσβαση των πολιτών στην δικαιοσύνη, δικαιώματα τα οποία προστατεύει η διεθνής Σύμβαση του Άρχου (που έχει κυρωθεί με τον ν. 3422/2005) που έχει υπερνομοθετική ισχύ.

(ζ) αποκλεισμός της Δασικής Υπηρεσίας από τον γνωμοδοτικό ρόλο που είχε για έργα και δραστηριότητες εντός ορίων πόλεων και οικισμών, εξέλιξη η οποία ενέχει σοβαρούς κινδύνους για τα αστικά και περιαστικά άλση (άρθ. 2, παρ. 5).

(η) τα παραπάνω συνοδεύτηκαν από τον προσωρινό «υποβιβασμό» των έργων κατηγορίας Β3 (με την παλιά κατηγοριοποίηση) στην κατηγορία Β4 (άρθ. 30 παρ. 3) και το δικαίωμα των φορέων που είχαν υποβάλει πλήρεις φακέλους κατά τη δημοσίευση του νόμου να επιλέξουν το νομικό καθεστώς στο οποίο θα υπάγονται (άρθ. 30 παρ. 4).

Υπόθεση: Μεταλλεία χρυσού στη Χαλκιδική

Μια από τις περιπτώσεις ταχείας περιβαλλοντικής αδειοδότησης που δικαιολογημένα προκάλεσε έντονες αντιδράσεις, τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο, ήταν το επενδυτικό σχέδιο εκμετάλλευσης των μεταλλείων χρυσού στο Στρατώνι Χαλκιδικής. Στο επίκεντρο βρέθηκαν τόσο η περιβαλλοντική όσο και η οικονομική διάσταση της επένδυσης. Αν και η περιοχή δεν υπόκειται σε ειδικό καθεστώς προστασίας, το γεγονός ότι από την Α.Ε.Π.Ο., και τη Μ.Π.Ε., προκύπτει ότι το υποέργο Σκουριών θα καταλάβει τμήματα λεκάνης απορροής ρεμάτων, αποτελεί κατά τη γνώμη του WWF Ελλάς μείζον ζήτημα, το οποίο δεν έχει αντιμετωπισθεί δεόντως ούτε κατά την αδειοδοτική διαδικασία, αλλά ούτε και από την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος.

Ειδικότερα, σύμφωνα με την Μ.Π.Ε., «[ο]ι προτεινόμενοι χώροι απόθεσης των υπολειμμάτων, βρίσκονται σε δύο γειτονικά ρέματα, του Καρατζά Λάκκου και του Λοτσάνικου, που εντοπίζονται στις δυτικές παρειές της υπολεκάνης του Καρόλακκα, γνωστής και ως λεκάνη της Πιάβιτσας... παρειές της κοιλάδας της Πιάβιτσας. Τα δύο ρέματα αποτελούν παραπόταμους του Καρόλακκα, συμβάλλοντος κλάδου του Ασπρόλακκα» [Enveco Α.Ε., Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Μεταλλευτικών - Μεταλλουργικών Εγκαταστάσεων της Εταιρείας Ελληνικός Χρυσός στη Χαλκιδική (Αθήνα, 2010)].

Όμως, έχει κριθεί ότι «η εκτέλεση τεχνικών έργων πλησίον ρέματος επιτρέπεται, μόνον εφ' όσον διασφαλίζεται η ανεμπόδιστη εκτέλεση της φυσικής αυτής λειτουργίας τους. ... Κατ' ακολουθίαν, ο καθορισμός των οριογραμμών του ρέματος αποτελεί κατά νόμο προϋπόθεση για την έκδοση των πράξεων χωροθετήσεως και εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων έργου ή δραστηριότητας που βρίσκεται πλησίον ρέματος» (Ενδεικτικά: ΣτΕ 1407/2011, ΣτΕ 2864/2007, ΣτΕ 4531/2009, ΣτΕ 2215/2002, ΣτΕ (Ολ.) 463/2010, ΣτΕ 769/2005, ΣτΕ 1242/2008, ΣτΕ

⁶ Οδηγία 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (κωδικοποιημένο κείμενο).

Οι παραπάνω ρυθμίσεις πλαισιώθηκαν με μία νέα κατηγοριοποίηση έργων και δραστηριοτήτων⁷, με έκδοση Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων⁸ και με μία υπουργική απόφαση που ρυθμίζει την ενσωμάτωση της έγκρισης επέμβασης σε δάσος ή δασική έκταση στην απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ή τις πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις⁹.

Ο νέος νόμος αντιμετωπίζει το περιβάλλον ως αντικείμενο περαίωσης με συνοπτικές διαδικασίες. Δείχνει δηλαδή να διέπεται αποκλειστικά από μια λογική επιτάχυνσης διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης και είσπραξης τελών ρύθμισης αυθαιρέτων, χωρίς όμως να δημιουργεί ένα ισχυρό πλαίσιο θεσμικών εγγυήσεων αποτελεσματικής περιβαλλοντικής προστασίας. Σημειολογικά, η «συγκατοίκηση» του νέου συστήματος περιβαλλοντικής αδειοδότησης (Κεφάλαιο Α) με τη ρύθμιση των αυθαιρέτων (Κεφάλαιο Β) αβίαστα γεννά συνειρμούς για έλλειψη σαφούς περιβαλλοντικής στόχευσης.

Σύμφωνα με την πάγια θέση του WWF Ελλάς, η μόνη ασφάλεια στη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης μπορεί να προέλθει από την ταχεία ολοκλήρωση και θεσμική κατοχύρωση κρίσιμων εργαλείων όπως οι δασικοί χάρτες και το κτηματολόγιο. Η μονόπλευρη κατάργηση σταδίων περιβαλλοντικής αδειοδότησης που κάλυπταν το κενό γνώσης για τις χρήσεις και καλύψεις γης, το ιδιοκτησιακό καθεστώς και τον οικολογικό χαρακτήρα του φυσικού χώρου προφανώς συνεπάγεται απώλεια περιβαλλοντικού κεκτημένου και υποβάθμιση του ισχύοντος καθεστώτος περιβαλλοντικής προστασίας. Δεν εξασφαλίζει επίσης την απαραίτητη ασφάλεια δικαίου για τις αδειοδοτούμενες επενδύσεις, καθώς η προστασία του περιβάλλοντος και η υποχρέωση επαρκούς προεκτίμησης των επιπτώσεων στο φυσικό περιβάλλον από σχεδιαζόμενα έργα και δραστηριότητες αποτελεί συνταγματική επιταγή, δέσμευση που απορρέει από το δικαίο περιβάλλοντος της ΕΕ και σαφή νομολογική προσέγγιση από τις αρμόδιες δικαστικές αρχές. Είναι εξαιρετικά επισφαλής λοιπόν η οποιαδήποτε απόπειρα μονόπλευρης απομείωσης των δικλίδων διασφάλισης ενός ελάχιστου επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας, όσο προβληματική και αν ήταν η εφαρμογή των σχετικών διατάξεων, χωρίς να έχει προηγηθεί η ουσιαστική κάλυψη του κενού που προκαλείται. Ούτως ή άλλως όμως, είναι απαραίτητη η θέσπιση ενιαίας, συνεκτικής και άμεσα κατανοητής διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης και παρακολούθησης της εφαρμογής της και όχι η πολυδιάσπαση της διαδικασίας ανάλογα με το αντικείμενο του κάθε υπουργείου.

Περιβαλλοντική επιθεώρηση. Κατά την περίοδο αναφοράς, σημαντική ήταν η ελεγκτική δραστηριότητα της ΕΥΕΠ¹⁰. Σύμφωνα με τη δημοσιοποιημένη έκθεση για τα έτη 2010 και 2011 και τον πίνακα των 300 περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων που διενεργήθηκαν κατά το 2011, έλεγχοι έγιναν σε σημαντικές επιχειρήσεις και έργα του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς και σε φυσικούς βιοτόπους. Αν και τα αποτελέσματα των ελέγχων δεν είναι γνωστά για όλες τις υποθέσεις, πλην όσων δημοσιοποιούνται με σχετικές ανακοινώσεις ή παρουσιάζονται στη σχετική έκθεση, η λειτουργία της ΕΥΕΠ καλύπτει σε μεγάλο βαθμό το κενό που αφήνει η αδυναμία των περιφερειακών υπηρεσιών (πρώην νομαρχιών) να συστήσουν κλιμάκια ελέγχου για καταγγελλόμενες παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Τα αποτελέσματα των ελέγχων δεν είναι διαδικτυακά διαθέσιμα.

---

⁷ Υπουργική απόφαση 1958/2012. Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες και υποκατηγορίες σύμφωνα με το Άρθρο 1 παράγραφος 4 του Ν. 4014/21.09.2011 (Φ.Ε.Κ. Α' 209/2011). ΦΕΚ Β' 21/13.01.2012.

⁸ Κυρίως: Κοινή υπουργική απόφαση Φ.15/4187/266/2012. Καθορισμός Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (ΠΠΔ), κατά κλάδο δραστηριότητας, στην Άδεια Εγκατάστασης - Λειτουργίας, για τις δραστηριότητες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν.3982/11 και κατατάσσονται στην Β Κατηγορία του Άρθρου 1 του Ν.4014/11. ΦΕΚ Β' 1275/11.04.2012.

⁹ Κ.Υ.Α. 15277/2012. Εξειδίκευση διαδικασιών για την ενσωμάτωση στις Αποφάσεις Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων ή στις Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις της προβλεπόμενης από τις διατάξεις της Δασικής Νομοθεσίας έγκρισης επέμβασης, για έργα και δραστηριότητες κατηγοριών Α και Β της υπουργικής απόφασης με αριθμ. 1958/2012 (ΦΕΚ21/Β/13.1.2012), σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 4014/2011. ΦΕΚ Β' 1077/9.4.2012.

¹⁰ Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος. (2012). Έκθεση 2010-2011. Συνοπτική έκθεση του έργου της Ε.Υ.Ε.Π. Αθήνα: Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.
<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=LifXChvCP24%3d&tabid=367&language=el-GR>

1.3. Ποινική ευθύνη

Με τον ν. 4042/2012¹¹ εναρμονίστηκε το εθνικό δίκαιο με την οδηγία 2008/99/ΕΚ¹². Η προθεσμία ενσωμάτωσης της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο είχε παρέλθει από τις 06.12.2010.

Το σχέδιο νόμου, το οποίο διαμορφώθηκε από το Υπουργείο Δικαιοσύνης σε συνεργασία με το ΥΠΕΚΑ, αναρτήθηκε για δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση διάρκειας μιας εβδομάδας στις 19 Σεπτεμβρίου 2012¹³. Κατά τη διαβούλευση, το WWF Ελλάς υπέβαλε σειρά σχολίων, δεδομένου ότι το σχέδιο νόμου περιείχε σωρεία διατάξεων που είτε αγνοούσαν είτε αντέκειντο στην υφιστάμενη νομοθεσία (π.χ. ν. 3937/2011 για την προστασία της βιοποικιλότητας), δημιουργούσαν σύγχυση και ήταν ασαφείς.

Ο ψηφισμένος νόμος έχει συμμορφωθεί με το μεγαλύτερο μέρος των σχολίων που υπέβαλε το WWF Ελλάς στη δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση. Ωστόσο, σημαντικό παραμένει το ζήτημα της επιβολής χαμηλών ποινών, οι οποίες δεν ξεπερνούν τα €500.000. Όπως σημειώνεται στο σχόλιο του WWF Ελλάς για τη συγκεκριμένη διάταξη: «είναι αμφίβολο αν ποινές που δεν ξεπερνούν τα 500.000 ευρώ είναι σύμφωνες με τον τιμωρητικό, ειδικοπροληπτικό χαρακτήρα της χρηματικής ποινής: αντιθέτως, δεν πλήττουν με αναλογικό και αποτρεπτικό τρόπο την περιουσία του καταδικασθέντα, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη η μεγάλη κερδοφορία του οργανωμένου περιβαλλοντικού εγκλήματος, η οικονομική αξία δραστηριοτήτων που υποβαθμίζουν το περιβάλλον (π.χ. αυθαίρετη δόμηση, παράνομες εξορυκτικές δραστηριότητες, λειτουργία επιχείρησης χωρίς συστήματα αντιρρύπανσης) και η δυσκολία (ή πλήρης αδυναμία) αποκατάστασης της σοβαρής περιβαλλοντικής ζημίας. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι αμφίβολο αν οι προτεινόμενες χρηματικές ποινές είναι ανάλογες με το είδος και την ένταση του περιβαλλοντικού εγκλήματος, και αν συντελούν στην αποτροπή. Ας σημειωθεί ότι ορισμένες αξιόποινες συμπεριφορές που εισάγει το νομοσχέδιο, όπως αυτές που σχετίζονται με τις Οδηγίες 96/82 ή 2008/1, αφορούν μόνο μεγάλες, κατά κανόνα ιδιωτικές, επιχειρήσεις (πρβλ. και 80§1 ΠΚ, σύμφωνα με το οποίο λαμβάνονται υπόψη και οι οικονομικοί όροι του καταδικασθέντα κατά την επιμέτρηση της χρηματικής ποινής).»¹⁴

1.4. Πράσινο Ταμείο

Η περίοδος αναφοράς σήμανε την ουσιαστική έναρξη λειτουργίας του Πράσινου Ταμείου¹⁵, αλλά τελικά σημαδεύτηκε από μια αναμενόμενη μεν, πλην όμως θλιβερή οπισθοδρόμηση για τον μοναδικό φορέα που συγκεντρώνει τους φόρους και τα πρόστιμα που εισπράττονται για το περιβάλλον, εγγυώμενος ταυτόχρονα τη διάθεσή τους σε περιβαλλοντικούς σκοπούς και τη διαφανή και χρηστή διαχείρισή τους.

Υπενθυμίζεται πως η ίδρυση του Πράσινου Ταμείου αποτέλεσε αναμφισβήτητα μια εξέλιξη – ορόσημο στα περιβαλλοντικά πράγματα¹⁶, ιδιαίτερα καθώς αντικαθιστά και εκσυγχρονίζει το εξαιρετικά προβληματικής και αδιαφανούς λειτουργίας Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΤΕΡΠΣ)¹⁷, το οποίο ιδρύθηκε το 1972 και διαχειρίστηκε με μνημειώδη

¹¹ Νόμος 4042/2012. Ποινική προστασία του περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ – Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ – Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. ΦΕΚ Α' 24 / 13.02.2012.

¹² Οδηγία 2008/99/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου. L328/28. 6 Δεκεμβρίου 2012.

¹³ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Δημόσια διαβούλευση το προσχέδιο νόμου «Μεταφορά στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας 2008/99/ΕΚ για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις». 19 Σεπτεμβρίου 2011. <http://www.opengov.gr/minenv/?p=2698>.

¹⁴ WWF Ελλάς. Σχόλιο στο προσχέδιο νόμου «Μεταφορά στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας 2008/99/ΕΚ για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις» του ΥΠΕΚΑ. 23 Σεπτεμβρίου 2012. <http://www.opengov.gr/minenv/?p=2690#comments>.

¹⁵ <http://www.prasinotameio.gr/index.php/el/>

¹⁶ Βλ. σχετική ενότητα στην προηγούμενη έκθεση του WWF Ελλάς για τη νομοθεσία: WWF Ελλάς. Δεσμύσεις για εφαρμογή – Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα. (2011). Ετήσια έκθεση του WWF Ελλάς για το 2010. Αθήνα. Νάντσου, Θ., Γεωργιάδης, Ν., Παξιμάδης, Γ., Πληθάρας, Α., Χασιώτης, Γ. και Χριστοπούλου, Ι.

¹⁷ Σοβαρή κριτική στη λειτουργία του ΕΤΕΡΠΣ έχει ασκηθεί τόσο από το WWF Ελλάς, όσο και από άλλες οργανώσεις, όπως η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Εκτενής αναφορά περιλαμβάνεται στην πρώτη ετήσια έκθεση του WWF Ελλάς για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (2005), η οποία είναι ηλεκτρονικά διαθέσιμη στο <http://politics.wwf.gr/images/stories/political/nomothesia/nomoreport2005.pdf> (τελευταία πρόσβαση: 28 Μαΐου 2011). Επίσης: Νάντσου, Θ. «Για ένα πραγματικό 'Πράσινο' Ταμείο για το περιβάλλον». Εισήγηση στην Επιστημονική Διημερίδα για

αδιαφάνεια άγνωστα ποσά από φόρους και πρόστιμα που εισπράχθηκαν για περιβαλλοντικούς σκοπούς, αλλά παραμένει άγνωστο πού κατέληξαν¹⁸.

Κατά την περίοδο αναφοράς, εγκαινιάστηκε η λειτουργία του Πράσινου Ταμείου με παρουσίαση του προγραμματισμού και τη δημιουργία ιστοτόπου που ενημερώνεται τακτικά και περιέχει εύκολα προσβάσιμη πληροφορία για το θεσμικό πλαίσιο, τους στόχους και τη λειτουργία του Πράσινου Ταμείου, ενώ διαθέτει και ενότητες για τους απολογισμούς και τις εκθέσεις ορκωτών.

Όπως προκύπτει τόσο από τη Διαύγεια, όσο και από την ιστοσελίδα του Πράσινου Ταμείου, έμφαση δόθηκε στην αποπληρωμή δεσμεύσεων προηγούμενων ετών από το ΕΤΕΡΠΣ, κυρίως προς ΟΤΑ και λοιπούς φορείς του δημοσίου, αλλά και για εξόφληση δεσμευμένων πιστώσεων από τον Ειδικό Φορέα Δασών του άρθ. 8 του ν. 3208/2003 (ΦΕΚ Α' 303), ο οποίος συνενώθηκε με το Πράσινο Ταμείο¹⁹, και χρηματοδότηση των αναγκών για δασική προστασία. Επίσης, το Πράσινο Ταμείο κάλυψε κάποιες βασικές λειτουργικές δαπάνες των φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών.

Η αρχή όμως της λειτουργίας του Πράσινου Ταμείου τελικά σημαδεύτηκε από την ψήφιση από τη Βουλή νόμου του Υπουργείου Οικονομικών²⁰ που δίνει τη δυνατότητα μεταφοράς του 95% των πόρων του Πράσινου Ταμείου στον Κρατικό Προϋπολογισμό, χωρίς απολύτως καμία δέσμευση ότι οι πόροι αυτοί θα χρησιμοποιηθούν για τους σκοπούς για τους οποίους εισπράχθηκαν²¹.

Όπως τονίζεται σε κοινή ανακοίνωση δέκα περιβαλλοντικών οργανώσεων, «με τη ρύθμιση αυτή επανέρχεται το απαράδεκτο καθεστώς που ίσχυε πριν την ίδρυση του Πράσινου Ταμείου. Τότε που το κράτος εισέπραττε άδηλου ύψους περιβαλλοντικούς φόρους από τη χρήση βενζίνης, καθώς και περιβαλλοντικά τέλη και πρόστιμα, αλλά απέδιδε ένα απειροελάχιστο ποσοστό στο αλήστου μνήμης Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΤΕΡΠΣ). Τώρα, αποδεικνύονται ανειλικρινείς και οι δεσμεύσεις του Υπουργού ΠΕΚΑ Γ. Παπακωνσταντίνου ότι τα πρόστιμα από την «τακτοποίηση» των αυθαιρέτων θα διατεθούν για αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημιάς που έχει προκληθεί.»²²

2. Χωρικός σχεδιασμός

2.1. Χωροταξία

Κυριότερες εξελίξεις στον τομέα της χωροταξίας ήταν:

- η επεισοδιακή ολοκλήρωση της διαδικασίας θεσμοθέτησης του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού (ΕΠΧΣΑΑ) για τις υδατοκαλλιέργειες
- η τοποθέτηση σε διαβούλευση του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας (ΡΣΑ)

το Μητροπολιτικό Πάρκο Ελληνικού, 18-19 Ιανουαρίου 2008. Διαθέσιμη από <http://www.koinidrasi.gr/uplds/File/natsou.pdf> (τελευταία πρόσβαση: 28 Μαΐου 2011).

¹⁸ Οι διαπιστώσεις του WWF Ελλάς σχετικά με το τεράστιο έλλειμμα διαφάνειας, δημόσιας λογοδοσίας και αποτελεσματικής διαχείρισης των πόρων του ΕΤΕΡΠΣ επιβεβαιώνεται από την έκθεση ελέγχου πεπραγμένων του ειδικού αυτού λογαριασμού την οποία ανέθεσε το ΥΠΕΚΑ στην εταιρεία ελεγκτικών και οικονομικών υπηρεσιών PricewaterhouseCoopers Business Solutions ΑΕ. Η έκθεση «Διοικητική σύνοψη – Αποτύπωση υφιστάμενης κατάστασης λειτουργίας του ΕΤΕΡΠΣ» είναι διαθέσιμη από http://www.prasinotameio.gr/images/documents/dioik_synopsi.pdf.

¹⁹ Νόμος 3889/2010. Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α' 182 / 14.10.2010. Άρθρο 3.

²⁰ Νόμος 4024/2011. Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο-βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015. ΦΕΚ Α' 226 /27.10.2011. Άρθ. 39, παρ. 6.

²¹ Η σχετική διάταξη του άρθ. 39, παρ. 6 του ν. 4024/2011 έχει ως εξής: «β) Στο άρθρο 3 του ν. 3889/2010 (Α' 182) προστίθεται παράγραφος 4 ως εξής: «4. Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής, η διάθεση των πόρων του Πράσινου Ταμείου κατ' έτος, όπως προβλέπονται στο άρθρο 8, για τις λειτουργικές του δαπάνες και την επίτευξη των σκοπών του, δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) επί του συνόλου των διαθέσιμων του κατά το τέλος του προηγούμενου έτους. Τα επιπλέον του ανωτέρω ποσοστού διαθέσιμα επιτρέπεται να περιέρχονται στον Κρατικό Προϋπολογισμό με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.»

²² Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, Δίκτυο Μεσόγειος SOS, ΜΟμ-Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας, Greenpeace και WWF Ελλάς. (20 Οκτωβρίου 2011). Μεσοπρόθεσμο έγκλημα διάρκειας κατά του περιβάλλοντος. http://www.wwf.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=822:2011-10-20-10-45-11&catid=73:2008-09-16-12-11-40&Itemid=97

ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες. Οι υδατοκαλλιέργειες αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους και ταχέως αναπτυσσόμενους παραγωγικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Η προώθηση χωροταξικού σχεδιασμού για την οργάνωση των δραστηριοτήτων αυτών, ώστε να εξασφαλιστεί η ισορροπία μεταξύ μιας αναπτυξιακής δραστηριότητας και του φυσικού περιβάλλοντος, θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντική ευκαιρία για την χώρα. Ωστόσο τα γεγονότα που εξελίχθηκαν διέψευσαν τις ελπίδες για οργανωμένο διάλογο που μπορούν να θέσουν γερές βάσεις για το μέλλον.

Το ΕΠΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες²³, που τέθηκε σε δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση στις 11 Απριλίου 2011, συζητήθηκε σε δυο συνεδριάσεις Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΣΧΣΑΑ). Και οι δυο συνεδριάσεις διακόπηκαν από διαμαρτυρόμενους κατοίκους περιοχών που προκρίνονται ως υποδοχείς μονάδων υδατοκαλλιέργειας, οι οποίοι υποστήριζαν ότι το υπό συζήτηση σχέδιο προκαλεί την οικιστική και τουριστική απαξίωση των ιδιοκτησιών τους. Λόγω της αναταραχής αυτής, ακυρώθηκαν και δυο επόμενες συνεδριάσεις του Συμβουλίου. Τελικά, και δεδομένης της φημολογίας περί κυβερνητικού ανασχηματισμού, ο Αναπλ. Υπουργός ΠΕΚΑ Ν. Σηφουνάκης προχώρησε στην πολιτικά αδιανόητη κίνηση υπογραφής της κ.υ.α. και δημοσίευσής της σε ΦΕΚ, την ίδια ακριβώς ημέρα που ο Πρόεδρος του ΕΣΧΣΑΑ έστειλε στις αρμόδιες υπηρεσίες τις γνώμες των μελών του Συμβουλίου, οι οποίες κατατέθηκαν στο πλαίσιο ηλεκτρονικής επικοινωνίας και διαβούλευσης. Για την απαράδεκτη αυτή ενέργεια του Αναπλ. Υπουργού ΠΕΚΑ, διαμαρτυρήθηκαν με επιστολή τους²⁴ δέκα περιβαλλοντικές οργανώσεις, επισημαίνοντας ότι «ο σκανδαλώδης παραγκωνισμός αφορά το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΣΧΣΑΑ) που ιδρύθηκε το 1999 με σκοπό να εκφράζει επιστημονική γνώμη για τα χωροταξικά σχέδια και τη χωροταξική πολιτική της χώρας. Στην περίπτωση όμως του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τις υδατοκαλλιέργειες, οι δυο υπουργοί επέλεξαν να υπογράψουν τη σχετική κοινή υπουργική απόφαση πριν καν το Εθνικό Συμβούλιο ολοκληρώσει τη διαδικασία διατύπωσης γνώμης. Είναι χαρακτηριστικό ότι η υπουργική απόφαση δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης στις 4 Νοεμβρίου, την ίδια ακριβώς μέρα που κατατέθηκε στο ΥΠΕΚΑ η γνώμη των μελών του Εθνικού Συμβουλίου!».

Πέρα από τα παραπάνω επί της διαδικασίας, σημαντικά είναι τα επί της ουσίας προβληματικά σημεία του ΕΣΧΣΑΑ για τις υδατοκαλλιέργειες. Συγκεκριμένα, το εγκεκριμένο πλέον χωροταξικό:

- Δεν λαμβάνει ουσιαστικά υπόψη την οδηγία 2008/56 για τη θαλάσσια στρατηγική, όπου οι υδατοκαλλιέργειες αναφέρονται ως δραστηριότητα που εγκυμονεί περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Αντίθετα, αφήνει την εκτίμηση των επιπτώσεων στην αντίστοιχη ΜΠΕ, χωρίς να καθορίζει εκ των προτέρων περιοχές αποκλεισμού.
- Δεν προκρίνει τη χωροθέτηση μονάδων μακριά από την ακτή, πρακτική που ακολουθείται με σημαντικό περιβαλλοντικό και κοινωνικό όφελος τόσο στην Κύπρο, όσο και στην Τουρκία. Αντίθετα, δίνει τη δυνατότητα χωροθέτησης μονάδων πολύ κοντά στην ακτή. Ταυτόχρονα, σε σχέση με το σχέδιο που τέθηκε σε διαβούλευση δεν αναφέρεται η ανάγκη διατήρησης ελάχιστης απόστασης μεταξύ μονάδων συμβατικής και βιολογικής υδατοκαλλιέργειας. Επιτρέπει τη δημιουργία υδατοκαλλιεργειών εντός προστατευόμενων περιοχών και ευαίσθητων οικοσυστημάτων.
- Κατηγοριοποιεί τις περιοχές υποδοχής μονάδων και χαρακτηρίζει παραπλανητικά τις περιοχές της Κατηγορίας Α ως «Περιοχές ιδιαίτερα αναπτυγμένες που χρήζουν παρεμβάσεων βελτίωσης, εκσυγχρονισμού των μονάδων και των υποδομών, προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος». Σε αυτές όμως τις ήδη εξαιρετικά επιβαρυνόμενες από τη συγκέντρωση μονάδων υδατοκαλλιεργειών περιοχές, η δημιουργία νέων μονάδων θα έπρεπε εξ ορισμού να απαγορεύεται

²³ Κοινή Υπουργική Απόφαση 31722/04.11.2011. Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού. ΦΕΚ Β' 2505 / 04.11.2011.

²⁴ Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, Δίκτυο Μεσόγειος SOS, ΜΟm-Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας, Greenpeace και WWF Ελλάς. «Το ΥΠΕΚΑ πετάει στα σκουπίδια τις γνωμοδοτήσεις των επιστημονικών συμβουλίων του!». 16 Νοεμβρίου 2011.
http://www.wwf.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=827:t-&catid=70:2008-09-16-12-10-46&Itemid=90

και ως στόχος θα έπρεπε να προτάσσεται η περιβαλλοντική εξυγίανσή τους και ο αυστηρός περιβαλλοντικός έλεγχος όλων των υφιστάμενων μονάδων.

- Τέλος, αν και η φέρουσα ικανότητα αποτελεί βασικό κριτήριο χωροθέτησης του ΕΠΧΣΑΑ, οι τιμές των παραμέτρων της δεν ορίζονται.

Επόμενη πολιτικά αδιανόητη κίνηση, η οποία συνέβη ακριβώς μετά τη σκανδαλώδη υπογραφή της απόφασης για το χωροταξικό των υδατοκαλλιεργειών ήταν η κατάθεση τροπολογίας στο σχέδιο νόμου για τις άδειες δόμησης (ν. 4030/2011), η οποία προέβλεπε ότι Πρόεδρος του ΕΣΧΣΑΑ δεν θα είναι «επιστήμονα[ς], αναγνωρισμένου κύρους και εμπειρίας σε θέματα χωροταξίας» (αρθ. 4, παρ. 1, εδ. α του ν. 2742/1999), αλλά ο εκάστοτε Γενικός Γραμματέας Χωροταξίας και Αστικών Αναπλάσεων του ΥΠΕΚΑ. Για την απαράδεκτη αυτή κίνηση, διαμαρτυρήθηκαν έντονα οι δέκα περιβαλλοντικές οργανώσεις που συμμετέχουν δια κοινού εκπροσώπου στο ΕΣΧΣΑΑ²⁵.

Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας 2021 (ΡΣΑ2021). Τον Ιούλιο 2011 παρουσιάστηκε δημόσια το σχέδιο του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας για το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής²⁶ με ορίζοντα μέχρι το 2021. Υπενθυμίζεται ότι ειδικά το Ρυθμιστικό της Αθήνας, το οποίο χωρικά καλύπτει την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής, ελέχει ρόλο Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού κατά το άρθρο 8 του ν. 2742/1999²⁷.

Έχοντας ακολουθήσει μια δύσκολη διαδρομή διαμόρφωσης από το 2010, το ΡΣΑ 2021 ξεκίνησε με βάση υλικό τεκμηρίωσης και προτάσεις που είχαν ενσωματωθεί στο σχέδιο ΡΣΑ²⁸ που παρουσιάστηκε από τον τελευταίο Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ τον Απρίλιο του 2009 και το οποίο είχε τότε ξεσηκώσει έντονες αντιδράσεις για τον περιβαλλοντικά καταστροφικό αναπτυξιακό προσανατολισμό του.

Το σχέδιο ΡΣΑ 2021 χαρακτηρίζεται από μια γενναία προσπάθεια σύγκλισης των έντονων περιβαλλοντικών αναγκών και ανισοτήτων της Πρωτεύουσας, με τις αναπτυξιακές της προοπτικές, την τόνωση του διεθνούς χαρακτήρα της ως Μητρόπολης διεθνούς ακτινοβολίας, τις κοινωνικές ανάγκες και την ανάδειξη των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων.

Ειδικά όσον αφορά το περιβάλλον και τη βιώσιμη διαχείριση του φυσικού χώρου και των φυσικών πόρων, το ΡΣΑ 2021 εισάγει τις εξής καινοτομίες και διατυπώνει τις εξής σημαντικές πολιτικές²⁹:

- Κατά προτεραιότητα προστασία και οικολογική διαχείριση των φυσικών οικοσυστημάτων, της βιοποικιλότητας και της γεωργικής γης. Παρά το γεγονός ότι η πολιτική διατήρησης και βιώσιμης χρήσης της γεωργικής γης συναντάει έντονες αντιδράσεις, καθώς αντιπαραβάλλεται με τη ζήτηση για οικοδομήσιμες εκτάσεις, σίγουρα η προστασία της ως οικολογικού και παραγωγικού πόρου έχει τεράστια περιβαλλοντική αλλά και οικονομική αξία για μια μητρόπολη που χάνει την αδόμητη γη με γρήγορους ρυθμούς.
- Οικολογικά βιώσιμη χρήση των επιφανειακών, των παράκτιων και υπόγειων υδάτων, με ολοκληρωμένη διαχείριση για την πρόληψη της υποβάθμισής τους, τη διαφύλαξη και την αποκατάστασή τους.
- Διαμόρφωση δικτύου προστατευόμενων περιοχών, με έμφαση στους ορεινούς όγκους και τα υγροτοπικά οικοσυστήματα.
- Ειδική αξία και έμφαση δίνεται στην οριοθέτηση και ένταξη σε αυστηρό καθεστώς προστασίας 19 μικρών και εξαιρετικά απειλούμενων υγροτόπων της Αττικής³⁰, ενώ ως Β' και Γ'

²⁵ Κοινή επιστολή περιβαλλοντικών οργανώσεων προς ΥΠΕΚΑ. 22 Νοεμβρίου 2011. http://www.wwf.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=830:2011-11-22-09-24-33&catid=73:2008-09-16-12-11-40&Itemid=97.

²⁶ ΥΠΕΚΑ. Σχέδιο νόμου – Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας / Αττικής (ΡΣΑ) 2021. Ιανουάριος 2012. <http://www.organismosathinas.gr/userfiles/file/%CE%A1%CE%A3%CE%91%202021/SXEDIO%20NOMOU%20RSA.pdf>

²⁷ Νόμος 2742/1999. Χωροταξικός σχεδιασμός και αιφόρος ανάπτυξη & άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α' 207 / 07.10.1999

²⁸ ΥΠΕΧΩΔΕ. Σχέδιο Νόμου –Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής. 13 Απριλίου 2009. <http://www.minenv.gr/download/2009/2009-04-13%20Sxedio%20nomou.pdf>

²⁹ Πηγή: ΥΠΕΚΑ. 2011. Αθήνα Μεσογειακή Πρωτεύουσα: Στρατηγικές και προτεραιότητες του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας / Αττικής 2021. Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου & Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας. <http://www.organismosathinas.gr/userfiles/file/%CE%A1%CE%A3%CE%91%202021/athens%20RSA%202021%20.pdf>

προτεραιότητας (υποκείμενους δηλαδή σε ηπιότερες ρυθμίσεις) χαρακτηρίζονται άλλοι 45 μικροί, κυρίως παράκτιοι υγρότοποι. Πολλοί από τους μικρούς υγροτόπους των τελευταίων δυο κατηγοριών έχουν υποστεί κρίσιμη υποβάθμιση ή έχουν σχεδόν εξαφανιστεί.

- Ανάδειξη των ορεινών όγκων (Γερανείων, Πατέρα, Πάστρας, ορεινών όγκων της Βόρειας Αττικής και κυρίως της Πάρνηθας) ως αδιάκοπης συνέχειας πρασίνου, υπό μορφή «πράσινου τόξου», το οποίο ξεκινά από το Σαρωνικό και τον Κορινθιακό κόλπο και καταλήγει στον Ευβοϊκό.
- Διαμόρφωση εντός του αστικού ιστού ενός δικτύου ανοικτών δημόσιων χώρων πρασίνου για τη δημιουργία ευνοϊκών μικροκλιματικών συνθηκών, την εκτόνωση του θορύβου και την αναψυχή και ξεκούραση των πολιτών και τη λειτουργία τους ως «οικολογικών διαδρόμων» μεταξύ των προστατευόμενων φυσικών περιοχών.
- Μείωση του οικολογικού αποτυπώματος, στο σύνολο των επιμέρους πολιτικών και διαδικασιών οικονομικής, οικιστικής, αγροτικής και λοιπής παραγωγικής δραστηριότητας, καθώς και σε κάθε άλλη διαδικασία.
- Κάλυψη της πληθυσμιακής και οικονομικής ανάπτυξης, κυρίως εντός της θεσμοθετημένης αστικής γης, βάσει της αρχής της «συνεκτικής πόλης» και αναχαίτιση του φαινομένου της αστικής διάχυσης στο φυσικό χώρο.
- Προώθηση ενός πολυκεντρικού και ιεραρχημένου συστήματος χωρικής οργάνωσης της Περιφέρειας, βελτιστοποίηση της χρήσης και αξιοποίησης της πολεοδομημένης γης, ανάσχεση της εξάπλωσης και διάχυσης του οικιστικού ιστού, αντιμετώπιση του μη δομημένου περιβάλλοντος ως κρίσιμου παράγοντα για τη βιωσιμότητα και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του αστικού και του εξωαστικού χώρου ως ισότιμων συμπληρωματικών συνιστωσών ενός ενιαίου λειτουργικού συνόλου.
- Ολοκληρωμένη σύλληψη και διαχείριση του συστήματος χρήσεων γης στην Αττική. Ιεράρχηση και χωροθέτηση χρήσεων γης και τόνωση της κεντρικότητας, σε συνδυασμό με τον σχεδιασμό ενός ιεραρχημένου συστήματος μεταφορών για τη μείωση των μετακινήσεων με χρήση ΙΧ.
- Άσκηση συνεκτικής πολιτικής για τον επαναπροσδιορισμό της ταυτότητας των κέντρων πόλης Αθήνας και Πειραιά και ενίσχυση της μητροπολιτικής κεντρικότητας.
- Δραστικός περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης, μέσω της σταδιακής κατάργησης των παρεκκλίσεων.
- Πρώτη στον τομέα του χωρικού σχεδιασμού στην Ελλάδα ένταξη ειδικής ρύθμισης για τον τακτικό υπολογισμό και την παρακολούθηση του οικολογικού αποτυπώματος της Αττικής και δημοσιοποίηση της έκθεσης, ως εργαλείου αναπροσαρμογής και σχεδιασμού πολιτικών για τη μείωσή του³¹.

---

³⁰ Σχέδιο νόμου ΡΣΑ2021. Π.4. Παράρτημα άρθρου 12: «Λιμνοθάλασσα Ωρωπού και εκβολές Ασωπού, Υγρότοπος Βουρκαρίου Μεγάρων, υγροτοπικό τμήμα της περιοχής Αλυκών Αναβύσσου, Έλος Ψάθας Βιλίων, Έλος Ψήφτας Μεθάνων, Ρέμα Πύργου Βραυρώνας, Έλος Λουτρού Σπάτων, Ρέματα Ραφήνας, Ρέμα Πεντέλης, Παράκτιος υγρότοπος Λεγραινών, Υγροτοπικό σύστημα Σχίνου, Ρέμα Ερασίνου, Υγροτοπικό σύστημα Μπρέξιζας, Παράκτιος υγρότοπος Αγίων Αποστόλων, Παράκτιος υγρότοπος Λουμπάρδας, Παράκτιος υγρότοπος Αρτέμιδας, Παράκτιος υγρότοπος Αγίου Νικολάου, Ρέμα Κερατέας, Έλος Βραυρώνας Μαρκόπουλου.

Στους ανωτέρω υγροτόπους απαγορεύεται η δόμηση, η επιχωμάτωση, η άσκηση οχλουσίων δραστηριοτήτων και εν γένει κάθε δραστηριότητα που υποβαθμίζει την οικολογική κατάστασή τους. Επιτρέπεται η διενέργεια παρεμβάσεων οικολογικής αποκατάστασης, η επίσκεψη με σκοπό την αναψυχή και την επιστημονική έρευνα και η περιφραγή ιδιαίτερα ευαίσθητων τμημάτων που χρήζουν απόλυτης προστασίας. Είναι δυνατόν επίσης να επιτρέπεται η διαμόρφωση υπαίθριων εγκαταστάσεων αναψυχής και παρατήρησης της βιοποικιλότητας και του τοπίου. Οι υποδομές επίσκεψης και εκπαίδευσης διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες στις περιοχές αυτές. Το ΠΔ της περιπτώσεως (α) της παρ. 4 του Αρθρου 12 του παρόντος είναι δυνατόν να περιλαμβάνει και ρυθμίσεις προστασίας της λεκάνης απορροής των οριοθετούμενων υγροτόπων.»

³¹ Άρθρο 14, παρ. 8 πρότασης Οργανισμού Αθήνας σχεδίου νόμου για το νέο ΡΣΑ 2012. Η διάταξη έχει ως εξής: «Με ευθύνη του ΥΠΕΚΑ, δημοσιοποιείται σε τακτική βάση έκθεση παρακολούθησης του οικολογικού αποτυπώματος της Αττικής. Ως οικολογικό αποτύπωμα ορίζεται η έκταση γης, πόσιμο νερό και θάλασσας που είναι απαραίτητη για την κάλυψη των καθημερινών ανθρώπινων αναγκών σε ενέργεια και νερό, συνυπολογίζοντας τις εκπομπές ρύπων ανά άτομο και την έκταση που χρειάζεται για την απόθεση των απορριμμάτων του. Με απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ καθορίζονται οι δείκτες παρακολούθησης του οικολογικού αποτυπώματος καθώς και οι διαδικασίες σύνταξης της τακτικής έκθεσης και δημοσιοποίησής της.»

Η πρόταση του Οργανισμού Αθήνας για το νέο ΡΣΑ συνάντησε την σιωπηρή αλλά σαφή και συνεχή απόρριψή της από την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΚΑ που τοποθετήθηκε μετά τον κυβερνητικό ανασχηματισμό της 16^{ης} Ιουνίου 2011. Οι διαρκώς κλιμακούμενες αντιπαραθέσεις μεταξύ της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΚΑ και της Εκτελεστικής Επιτροπής του Οργανισμού Αθήνας είχαν ως αποτέλεσμα την παραίτηση του Προέδρου και τριών μελών της τελευταίας³². Οι παραιτήσεις υποβλήθηκαν αφού ολοκληρώθηκε η επεξεργασία των σχολίων που υποβλήθηκαν κατά τη διαβούλευση για το ΡΣΑ 2021 από φορείς και δημόσιες υπηρεσίες και αφού η Εκτελεστική Επιτροπή γνωμοδότησε θετικά επί της τελικής πρότασης σχεδίου νόμου στις 13 Ιανουαρίου 2012. Παραμένει άγνωστο εάν το σχέδιο νόμου θα προωθηθεί στη Βουλή για ψήφιση.

2.2. Πολιτική για τη δόμηση

Κυριότερες εξελίξεις στον τομέα της πολεοδομικής νομοθεσίας ήταν:

- η ψήφιση από τη Βουλή του Νέου Οικοδομικού Κανονισμού³³
- η ψήφιση νόμου για την έκδοση αδειών δόμησης και τον έλεγχο των κατασκευών³⁴,
- η ψήφιση νόμου για τη νομιμοποίηση των αυθαιρέτων³⁵,
- η κατεδάφιση κυρίως ετοιμόρροπων αυθαιρέτων κτισμάτων από συνεργεία του ΥΠΕΚΑ,
- η απόφαση ΣτΕ Ολομ. 1970/2012 για την ακύρωση της άδειας του ολυμπιακού κέντρου μπάντιντον.

Νέος Οικοδομικός Κανονισμός. Με τον νόμο «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός», σχέδιο του οποίου κατατέθηκε στις 23 Μαρτίου στη Βουλή από τον Αναπληρωτή Υπουργό Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής Νίκο Σηφουνάκη, νομιμοποιούνται παρανομίες ετών εις βάρος των λιγοστών και πολύτιμων πάρκων και αλσών των αστικών κέντρων, ενώ πριμοδοτούνται νέες επιβουλές, υπό το πρόσχημα της οικονομικής κρίσης. Ο ν. 4067/2012³⁶, που αποτελούσε μνημονιακή δέσμευση³⁷, ψηφίστηκε στις 8 Μαρτίου 2012.

Ιδιαίτερες αντιδράσεις³⁸ επέσυρε τροπολογία της τελευταίας στιγμής, η οποία τροποποιεί τη δασική νομοθεσία (άρθ. 41)³⁹ προβλέποντας πλέον την εξαίρεση από την κατεδάφιση «υφιστάμενων κτιρίων και υποδομών» που έχουν ανεγερθεί χωρίς έγκριση, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο για νομιμοποίηση κραυγαλέες περιπτώσεις τελεσίδικα αυθαιρέτων κτισμάτων: σε αυτές, περιλαμβάνονται και όσες έχουν ανεγερθεί από το υπουργείο Δημοσίων Έργων και τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού. Επίσης, προβλέφθηκε ότι έργα που εξασφαλίζουν την «αναψυχή» των επισκεπτών δεν συνιστούν μεταβολή «της κατά προορισμό χρήσης των εν λόγω περιστασιακών δασών, πάρκων και αλσών», ακόμα και αν είναι αναδασωτέες.,

---

³² ΟΙΚΟ.ΠΟΛΙ.Σ. 18 Μαρτίου 2012. «Παραιτήθηκε το επιτελείο του ΟΡΣΑ!!!!- Οι αντιπεριβαλλοντικές μνημονιακές κυβερνητικές επιλογές οι πραγματικοί λόγοι των παραπήσεων". http://xpolis.blogspot.gr/2012/03/blog-post_18.html

³³ Νόμος 4067/2012. Νέος Οικοδομικός Κανονισμός. ΦΕΚ Α' 79 / 09.04.2012.

³⁴ Νόμος 4030/2011. Νέος Τρόπος Έκδοσης Αδειών Δόμησης, Ελέγχου Κατασκευών και λοιπές Διατάξεις. ΦΕΚ 249 Α' / 25.11.2011

³⁵ Νόμος 4014/2011. Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος. ΦΕΚ Α' 209 / 21.09.2011. Κεφάλαιο Β'.

³⁶ Νόμος 4067/2012. Νέος Οικοδομικός Κανονισμός. ΦΕΚ Α' 79 / 09.04.2012.

³⁷ Νόμος 4046/2012. Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας. ΦΕΚ Α' 28 / 14.02.2012. Σελ. 809.

³⁸ WWF Ελλάς. Σχόλια σε τροπολογία-προσθήκη του ΥΠΕΚΑ στο σχέδιο νόμου «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός». Έκτακτη ενημέρωση προς τα μέλη της Βουλής των Ελλήνων. 28 Μαρτίου 2012. <http://www.wwf.gr/images/pdfs/epistoli-pros-vouleftes-gia-nomosxedioGOK-March2012.pdf>.

³⁹ Πρόκειται για το άρθρο 49§1 ν. 998/1979..

Ο νέος νόμος όμως συνάντησε έντονη αντίδραση και από τον τεχνικό κόσμο, κυρίως από τον Σύλλογο Αρχιτεκτόνων ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ⁴⁰, ο οποίος κατ' αρχήν τονίζει ότι ο νέος κανονισμός δεν απλοποιεί το σύστημα που ίσχυε με τον προηγούμενο Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό (ΓΟΚ) ενώ βρίθει από ασάφειες σε αρκετούς ορισμούς. Ως σημαντικότερα επί των άρθρων προβλήματα επισημαίνονται τα εξής:

- «Εισάγει και θεσμοθετεί τη λογική της κτηματαγοράς στις πόλεις. Επιβραβεύει, με αύξηση (25%-35%) των συντελεστών δόμησης, την εκμετάλλευση μεγάλων οικοπέδων στα ήδη βεβαρυμμένα αστικά κέντρα των πολύπαθων ελληνικών πόλεων»,
- «Δημιουργεί ανισότητες ανάμεσα στους πολίτες αυξάνοντας το χάσμα ανάμεσα σε οικονομικά ισχυρούς και ασθενέστερους, καθώς πριμοδοτεί με αύξηση του ΣΔ μόνο τις μεγάλες ιδιοκτησίες και όχι τις μικρότερες»,
- «Προσδίδει αυξημένες εξουσίες στον εκάστοτε υπουργό με αποτέλεσμα, αφενός την αδυναμία πραγματικής εφαρμογής του νόμου και, αφετέρου, τον ευτελισμό της έννοιας του κανονισμού σε κείμενο υποδεέστερο των "άνωθεν" αποφάσεων. Στο νομοσχέδιο προβλέπονται εξαιρέσεις, ερμηνείες και εφαρμοστικές πράξεις "με απόφαση υπουργού" σε, τουλάχιστον, 24 σημεία (!!!)».

Νόμος για την έκδοση αδειών δόμησης και τον έλεγχο των κατασκευών. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2011, κατατέθηκε από τον Αναπλ. Υπουργό ΠΕΚΑ στη Βουλή σχέδιο νόμου με τίτλο «Νέος Τρόπος Έκδοσης Αδειών Δόμησης, Ελέγχου Κατασκευών και λοιπές Διατάξεις». Το σχέδιο ψηφίστηκε ως ν. 4030/2011⁴¹ στις 9 Νοεμβρίου 2011.

Όπως επισήμανε το WWF Ελλάς με έκτακτη επιστολή του προς τους βουλευτές⁴²,

«Παρά τη ρητή δέσμευση της Κυβέρνησης για πολιτική «καλής νομοθέτησης», τα σχέδια νόμου που κατατίθενται πλέον στη Βουλή από το ΥΠΕΚΑ περιέχουν πληθώρα εξαιρετικά προβληματικών διατάξεων που έχουν εξαιρεθεί από τη διαδικασία διαβούλευσης (εάν και όταν έχουν υποβληθεί σε διαβούλευση).

Ειδικά οι «λοιπές διατάξεις» του άρθρου 41 του παρόντος σχεδίου νόμου, στις οποίες περιέχονται πολλές απαράδεκτες ρυθμίσεις με σκανδαλώδεις περιβαλλοντικές προεκτάσεις, δεν περιλαμβάνονται στο σχέδιο που υποβλήθηκε σε διαδικτυακή δημόσια διαβούλευση μέσω του ιστοτόπου <http://www.opengov.gr/minenv/?p=2541>.»

Με τον ν. 4030/2011, δίνεται η αρμοδιότητα ελέγχου των κατασκευών και οικοδομών σε ιδιώτες Ελεγκτές Δόμησης που εποπτεύονται από το ΥΠΕΚΑ, ενώ οι άδειες εκδίδονται από τις Υπηρεσίες Δόμησης (Υ.ΔΟΜ.) των δήμων, οι οποίες αντικαθιστούν τα πολεοδομικά γραφεία. Επίσης, προβλέπεται διαδικασία για ηλεκτρονική υποβολή των απαιτούμενων δικαιολογητικών στοιχείων και μελετών.

Οι συγκεκριμένες διατάξεις του ν. 4030/2011 που κρίνονται ως ιδιαίζοντως προβληματικές αφορούν κυρίως το άρθρο 42 και είναι οι εξής:

- Άρθρο 42, παρ. 3: Με τη διάταξη αυτή, διευρύνεται η δυνατότητα ανέγερσης αμιγούς χρήσης ειδικών καταστημάτων στις εκτός σχεδίου περιοχές. Πράγματι, εφεξής τα καταστήματα δεν θα περιλαμβάνουν μόνο τις υπεραγορές, αλλά και τα πολυκαταστήματα, τα εμπορικά κέντρα και τα καταστήματα που προορίζονται για κοινωνικές εκδηλώσεις. Με τον τρόπο αυτόν, διευρύνονται με νέες χρήσεις οι δυνατότητες εκτός σχεδίου δόμησης, που θα έπρεπε να ήταν εξαιρετικές. Ταυτόχρονα, επιδιώκεται και η ανατροπή πρόσφατης παραλεμπτικής απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας, σύμφωνα με την οποία «οι ... διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 166 του ΚΒΠΝ που επιτρέπουν την κατά περίπτωση έγκριση όρων δομήσεως, κατά παρέκκλιση και του ειδικού εξαιρετικού καθεστώτος

⁴⁰ ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ. 20 Μαρτίου 2012. Θέσεις ΣΑΔΑΣ – Πανελλήνιας Ένωσης Αρχιτεκτόνων για το σχέδιο νόμου "Νέος Οικοδομικός Κανονισμός".

⁴¹ Νόμος 4030/2011. Νέος Τρόπος Έκδοσης Αδειών Δόμησης, Ελέγχου Κατασκευών και λοιπές Διατάξεις. ΦΕΚ Α' 249 / 25.11.2011.

⁴² WWF Ελλάς. Σχέδιο νόμου του ΥΠΕΚΑ «Νέος Τρόπος Έκδοσης Αδειών Δόμησης, Ελέγχου Κατασκευών και λοιπές Διατάξεις». Έκτακτη ενημέρωση. 4 Οκτωβρίου 2011. <http://www.wwf.gr/images/pdfs/Epistoli-pros-vouleftes-gia-ns-adeies-domisis-Oct2011.pdf>

της δομήσεως των εκτός σχεδίου πόλεως γηπέδων, και μάλιστα χωρίς συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις, [αλλά με απλή απόφαση του οικείου ΓΓΠ], μετά γνώμη του τοπικού ΣΧΟΠ είναι εκτός εξουσιοδοτήσεως και για τον λόγο αυτόν, ανίσχυρες (Παραπομπή στην επταμελή)» (ΣτΕ Ε' 806/2010). Επί της ουσίας, με τη διάταξη αυτή, επιδιώκεται η περαιτέρω επιδείνωση του ήδη περιβαλλοντικά επιβαρυνμένου καθεστώτος της εκτός σχεδίου δόμησης, καθώς «παρέχεται εξ ορισμού η δυνατότητα δομήσεως των περιοχών αυτών με αυξημένη πυκνότητα, η οποία θα προσέδιδε στην περιοχή οικιστικό χαρακτήρα» (ΣτΕ Ε' 806/2010).

- Άρθρο 42, παρ. 16: Με την διάταξη αυτή, εντάσσονται στο δίκτυο των κοινόχρηστων χώρων του άρθρου 35 του ν. 3937/2011 και τμημάτων ακινήτων που έχουν παραχωρηθεί, αλλά δεν έχουν μεταγραφεί. Η αιτιολογική έκθεση σημειώνει την «αύξηση των κοινόχρηστων χώρων», αλλά όχι και την επιδείνωση του οικιστικού περιβάλλοντος που μπορεί να προκύψει σε οικισμούς που ούτως ή άλλως στερούνται πολεοδομικής οργάνωσης, καθώς ορισμένα ακίνητα είναι δυνατόν να καταστούν οικοδομήσιμα με τον τρόπο αυτό.
- Άρθρο 42, παρ. 20: Με τη διάταξη αυτή ακυρώνεται με εξώφθαλμο τρόπο η σημαντική πολιτική που το ίδιο υπουργείο είχε ξεκινήσει προ έτους για τη σωστή και περιβαλλοντικά ασφαλή χωροθέτηση αιολικών πάρκων. Συγκεκριμένα, ενώ το άρθρ. 17 παρ. 15 του ν. 3851/2010 (Α' 85) ορθά προέβλεπε ολοκληρωμένη διαδικασία για τη χωροθέτηση αιολικών πάρκων στον θαλάσσιο χώρο, μέσα από την εκπόνηση στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Λόγω λοιπόν έλλειψης χωροταξικού σχεδιασμού και επιστημονικών δεδομένων για τον θαλάσσιο χώρο, η επιλογή των θέσεων των θαλάσσιων αιολικών δεν αφηνόταν στις επιθυμίες του υποψήφιου επενδυτή, αλλά ήταν συνυφασμένη με ολοκληρωμένο περιβαλλοντικό σχεδιασμό. Η ρύθμιση σκανδαλωδώς καταργεί τη δεσμευτικότητα της διαδικασίας αυτής, πριμοδοτεί τις εκκρεμείς αιτήσεις, ενώ δίνει και ιδιαίτερα αυξημένες τιμές βάσης για την παραγόμενη ενέργεια ειδικά από τους σταθμούς αυτούς, οι οποίες γίνονται ακόμα μεγαλύτερες αν συνυπολογιστεί η δυνατότητα σημαντικών προσαυξήσεων που μπορεί να φτάσουν το 45%.
- Άρθρο 55, παρ. 13. Βάσει της σχετικής ρύθμισης, αυξάνεται σε 20% το ποσοστό της έκτασης που μπορεί να κτισθεί από το 10% και εφόσον οι δασικές εκτάσεις καλύπτονται από βλάστηση αειφύλλων ή φυλλοβόλων πλατυφύλλων σε ποσοστό τουλάχιστον 80% και η συνολική προς αξιοποίηση έκταση είναι μεγαλύτερη των 3.000 στρεμμάτων⁴³.

Ειδική ενότητα: Αυθαίρετα

Νόμος 4014/2011. Με το Κεφάλαιο Β' του ν. 4014/2011, το ΥΠΕΚΑ άνοιξε τον δρόμο για επί της ουσίας νομιμοποίηση ενός και πλέον εκατομμυρίου αυθαιρέτων κτισμάτων ανά την επικράτεια. Οι ρυθμίσεις του νόμου αυτού επισφραγίζουν τη διαχρονική αδυναμία και αβουλία της Πολιτείας για την άσκηση γενικότερης πολιτικής γης και για την αξιοποίηση εργαλείων ορθολογικής και περιβαλλοντικά βιώσιμης χρήσης του χώρου. Τη στιγμή που η κρίση θα μπορούσε και θα έπρεπε να λειτουργήσει ως καταλύτης αφύπνισης από τη μακρόχρονη απάθεια της ελληνικής κοινωνίας έναντι της ανομίας και του περιβαλλοντικού εγκλήματος, είναι ιδιαίτερα λυπηρό το γεγονός ότι η Πολιτεία παρέχει και πάλι άφεση αμαρτιών και επιβραβεύει την αυθαιρεσία, με κύρια μάλιστα προβαλλόμενη επιδίωξη την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης, δηλαδή την είσπραξη εσόδων.

---

⁴³ Η επίμαχη διάταξη που έχει από δημοσιεύματα του τύπου χαρακτηριστεί ως «φωτογραφική» για μεγάλη τουριστική επένδυση με γήπεδα γκολφ στην Αταλάντη, έχει ως εξής: «13. Οι παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 51 του ν. 998/1979 (Α' 289) αντικαθίστανται ως ακολούθως: «3. Η κατά τα ανωτέρω παραχώρηση ενεργείται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής υπό τον όρο της διατηρήσεως της δασικής μορφής των παραχωρούμενων εκτάσεων, καθοριζόμενων συγχρόνως των υποχρεώσεων του ΕΟΤ ή του δια συμβάσεως με αυτόν αναλαμβάνοντος την τουριστική αξιοποίηση της περιοχής προς διαφύλαξη, προστασία και ενίσχυση της δασικής βλαστήσεως. Σε καμία περίπτωση το σύνολο των προς οικοδόμηση διατιθέμενων χώρων δεν μπορεί να υπερβεί το δέκα τοις εκατό (10%) του δάσους ή της δασικής εκτάσεως, η οποία παραχωρείται κατά τα ανωτέρω προς τουριστική αξιοποίηση ούτε ο συντελεστής δομήσεως, υπολογιζόμενος επί του οι κοδομήσιμου χώρου, να υπερβεί τη μονάδα. Εάν το δάσος ή η δασική έκταση πρόκειται να εξυπηρετήσει συγχρόνως με τους σκοπούς της παραγράφου 1 και αθλητικές χρήσεις, το επιτρεπόμενο συνολικώς ποσοστό προς δημιουργία των αθλητικών και τουριστικών εγκαταστάσεων δεν μπορεί να υπερβεί το είκοσι τοις εκατό (20%) του δάσους ή της δασικής εκτάσεως, υπό την προϋπόθεση ότι: α) η συνολική δόμηση δεν υπερβαίνει την προβλεπόμενη στο προηγούμενο εδάφιο, β) τα ανωτέρω δάση και δασικές εκτάσεις καλύπτονται από βλάστηση αειφύλλων ή φυλλοβόλων πλατυφύλλων σε ποσοστό τουλάχιστον 80%, και γ) η συνολική προς αξιοποίηση έκταση είναι μεγαλύτερη των 3.000 στρεμμάτων.»

Η αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου ορθώς αναφέρεται σε «συνενοχή Κράτους – Πολίτη στην ανοχή της αυθαιρεσίας», στην αναποτελεσματικότητα δράσης του κράτους «αποτέλεσμα πιθανόν και της έλλειψης πολιτικής βούλησης...». Έκφραση της παθογένειας αυτής και του φόβου ανάληψης του πολιτικού κόστους, αποτελεί η έλλειψη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, πολιτικής γης, όπως και η απουσία ελεγκτικών μηχανισμών και η αδυναμία εφαρμογής μέσων για την παρακολούθηση των αυθαιρέτων και κυρίως την κατεδάφισή τους. Στις ρυθμίσεις που προτείνει το σχέδιο νόμου όμως παρακάμπτονται ή αγνοούνται πλήρως τα γενεσιουργά αίτια της διόγκωσης του προβλήματος.

Με δεδομένο ότι η νομιμοποίηση αυθαιρέτων αντίκειται ρητά στο άρθρο 24 του Συντάγματος, στο σχέδιο νόμου επιχειρείται έντεχνα η επιβράβευση της νέας ή και των παλαιότερων γενιών αυθαιρέτων, μέσω φραστικών, φιλόδοξων, ρητορικών διατυπώσεων και νεολογισμών (χαρακτηριστικό το «παραπληρωματικό ακίνητο» του άρθρου 26 και «το σύστημα της πράσινης χρήσης των αυθαιρέτων υπερβάσεων δόμησης» της αιτιολογικής έκθεσης). Γενικότερα, τόσο στην αιτιολογική έκθεση όσο και κατά τις συζητήσεις στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή, η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΚΑ επεδίωξε να πείσει πως χαράζει «κόκκινη γραμμή» στην αυθαίρετη δόμηση, αντιμετωπίζει το πρόβλημα μέσα από την περιβαλλοντική και πολεοδομική του διάσταση και συμβάλλει στην αποκατάσταση του διαταραγμένου περιβαλλοντικού ισοζυγίου....

Ωστόσο οι διατάξεις του νόμου δείχνουν ότι τα παθήματα του παρελθόντος δεν έγιναν μαθήματα. «Κόκκινη γραμμή» στην αυθαίρετη δόμηση, και μάλιστα μέσω μαζικής «πολεοδομικής τακτοποίησης» ή «αναγνώρισης της πραγματικής πόλης», είχε επιχειρηθεί με τον ν.1337/1983⁴⁴. Είχε προβλεφθεί ρητά πως μετά την 31.1.1983, τα αυθαίρετα κατεδαφίζονται υποχρεωτικά. Η ρύθμιση αυτή είχε ως αποτέλεσμα μια νέα πλέον διευρυμένη γενιά αυθαιρέτων, νέα παροχή «διευκολύνσεων» με τον ν.1512/1985⁴⁵ και στη συνέχεια τον ν.3212/2003⁴⁶. Δυστυχώς ξεχάστηκε πως και ο ν.3212/2003 είχε παρακάμψει τον σκόπελο της συνταγματικότητας, παρέχοντας «χρόνο ζωής» στα μέχρι τότε αυθαίρετα τριετίας ή εξαετίας (περιορισμός που έμεινε στα χαρτιά) και όχι 20, 40 ή 60 ετών, όπως συγκεκριμένος νόμος (άρθ. 24 παρ.1 και άρθ. 25). Και τότε είχαν προβλεφθεί διατάξεις για την επιβολή προστίμων, τις προϋποθέσεις για τα δυνάμενα να επωφεληθούν αυθαίρετα, την επίτευξη κατεδάφισης των «νέων», όπως και την απόδοση των προστίμων στο Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (ΕΤΕΡΠΣ), ώστε να διατεθούν για την εφαρμογή των σχεδίων και την ανάπλαση περιοχών. Τελικό αποτέλεσμα η ισχυροποίηση της ανομίας και η αναζωπύρωση του προβλήματος και φυσικά η είσπραξη ενός άγνωστου ποσού που ποτέ δεν έγινε γνωστό εάν αποδόθηκε στο ΕΤΕΡΠΣ.

Επιπλέον, ο νέος νόμος αγνοεί παντελώς το οικονομικό βάρος που αναμένεται να προκληθεί στον κρατικό προϋπολογισμό από την εκτός σχεδιασμού υποχρέωση που προκύπτει για δημιουργία υποδομών και δικτύων εξυπηρέτησης των «υπό νομιμοποίηση» αυθαιρέτων κατασκευών. Σε κάθε περίπτωση, ο ν. 4014/2011 ορίζει ανεπαρκείς εξαιρέσεις από την ρύθμιση, καθώς (α) δεν εξαιρεί τις περιοχές που εντάσσονται στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών του ν. 3937/2011⁴⁷, (β) δεν εξαιρεί ευαίσθητα στοιχεία του περιβάλλοντος [υγρά τοπία, υδάτινοι πόροι-όχθες, μικρά νησιά], (γ) η έννοια των «βιότοπων» είναι ασαφής και ερμηνεύεται περιοριστικά στην πράξη (δ) έρχεται σε αντίθεση με το κοινοτικό δίκαιο, αφού η «καταχώρηση» στην πολεοδομική υπηρεσία κατά το άρθρο 24§9 του νομοσχεδίου ισοδυναμεί με «άδεια» κατά τις οδηγίες 92/43/ΕΟΚ και 85/337/ΕΟΚ, άρα νομιμοποίηση. Τέλος, αξιοσημείωτη είναι και η προχειρότητα της ρύθμισης: ήδη, έχει συμπληρωθεί ή τροποποιηθεί τουλάχιστον 10 φορές⁴⁸.

⁴⁴Νόμος 1337/1983. Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις. ΦΕΚ Α' 33 / 14.03.1983.

⁴⁵ Νόμος 1512/1985. Τροποποίηση και συμπλήρωση πολεοδομικών διατάξεων, ρύθμιση συναφών θεμάτων και θεμάτων του Ταμείου Νομικών. ΦΕΚ Α' / 11.11.1985.

⁴⁶Νόμος 3212/2003. Άδεια δόμησης, πολεοδομικές και άλλες διατάξεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. ΦΕΚ Α' 308 / 31.12.2003.

⁴⁷ Νόμος 3937/2011. Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α' 60 / 31.03.2011.

⁴⁸ Το άρθρο 24 Ν. 4014/2011 (ΦΕΚ Α' 209), για τα αυθαίρετα, δημοσιεύθηκε στις 21.09.2011 και στη συνέχεια τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε και εξειδικεύτηκε σε πολλά σημεία με διάφορες διατάξεις του ν. 4030/2011 (ΦΕΚ Α' 249), της από 31.12.2011 Π.Ν.Π. (!) (ΦΕΚ Α' 268), καθώς και των ν. 4038/2012 (ΦΕΚ Α' 14), ν. 4042/2012 (ΦΕΚ Α' 24), ν. 4051/2012 (ΦΕΚ Α' 40), ν. 4056/2012 (ΦΕΚ Α' 52), ν. 4061/2012 (ΦΕΚ Α' 66), ν. 4067/2012 (ΦΕΚ Α' 79), ν. 4070/2012 (ΦΕΚ Α' 82), και ν. 4071/2012 (ΦΕΚ Α' 85). Ανεξάρτητα από την ουσία των ρυθμίσεων, είναι αυτονόητο ότι οι συνεχείς

Όπως επισημαίνεται στο κοινό κείμενο σχολίων που υπέβαλαν επί του σχεδίου νόμου 10 περιβαλλοντικές οργανώσεις:

«Επιπλέον, οι διατάξεις περί «περιβαλλοντικού ισοζυγίου» είναι ελλιπέστατες, καθώς το ενιαίο ειδικό πρόστιμο

(α) διατίθεται για κατεδάφιση αυθαιρέτων, ή με άλλα λόγια, απλώς για την εφαρμογή της ισχύουσας μέχρι σήμερα νομοθεσίας για εναισθητα στοιχεία του περιβάλλοντος [δάση, ρέματα, κτλ.], δίχως κανένα νέο και άμεσο αντιστάθμισμα για το περιβάλλον, πέρα από την «υπόσχεση» καλύτερης εφαρμογής των κείμενων διατάξεων στο μέλλον·

(β) διατίθεται στα «πλαίσια των αρχών του Μεσοπρόθεσμου», που περιλαμβάνει ρυθμίσεις που ενδέχεται να υποβαθμίσουν το πολεοδομικό κεκτημένο, όπως τη διαδικασία πολεοδομικής ωρίμανσης, και το δικαίωμα επιφάνειας επί δημόσιων κτημάτων·

(γ) αφορά μόνο το «έλλειμμα γης» και την «αύξηση κοινόχρηστων-ελεύθερων χώρων» στους ΟΤΑ, εμμέσως αποκλείοντας το φυσικό περιβάλλον στις εκτός σχεδίου περιοχές [όπου δεν υπάρχει ούτε έλλειμμα γης, ούτε κοινόχρηστοι-ελεύθεροι χώροι ή οποιοσδήποτε άλλες χρήσεις γης]·

(δ) το «έλλειμμα γης» μπορεί να ερμηνευτεί και ως έλλειμμα γης για οποιοσδήποτε άλλες [ελπίζει κανείς δημόσιες, αλλά ούτε αυτό προκύπτει σαφώς] χρήσεις, και όχι μόνο για κοινόχρηστους ή ελεύθερους χώρους ή αστικό πράσινο.».

Με την अपαράδεκτη πολιτική νομιμοποίησης των αυθαιρέτων, το ελληνικό κράτος απεμπόλησε στην πράξη το δικαίωμα για είσπραξη των ανυπολόγιστου ύψους προστίμων που έχουν τελεσίδικα επιβληθεί σε χιλιάδες ιδιοκτήτες αυθαιρέτων κατασκευών ανά την επικράτεια.

Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι με απόφαση της 5ης Απριλίου 2012, η Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ Αναστ. 180/2012) έκρινε ως παράνομη την υποβολή αιτήσεων για την ένταξη αυθαιρέτων κατασκευών/αυθαιρέτων αλλαγών χρήσεως στη ρύθμιση του άρθ. 24 του ν. 4014/2011 με βάση δικαιολογητικά εκτός εκείνων που προβλέπονται στον νόμο. Διέταξε δε τη διακοπή της επεξεργασίας των αιτήσεων που δεν βασίζονται στην απόδειξη του χρόνου κατασκευής ή εγκατάστασης της χρήσης στα δικαιολογητικά αυτά, δηλαδή σε αεροφωτογραφίες ή δημόσια έγγραφα. Η απόφαση αυτή αφορούσε τις συνεχείς παρατάσεις εκ μέρους του ΥΠΕΚΑ στη διαδικασία «τακτοποίησης» των αυθαιρέτων, τακτική η οποία αποδεικνύει ότι η πολιτική αυτή έχει καθαρά εισπρακτικό χαρακτήρα και δεν αποσκοπεί στην εξάλειψη του φαινομένου της εκτεταμένης αυθαιρεσίας εις βάρος του φυσικού και του αστικού χώρου.

Όπως άλλωστε αποδείχθηκε και στην πράξη, ο νόμος και οι συνεχείς παρατάσεις εφαρμογής του δεν χάραξαν καμία «κόκκινη γραμμή» στην πολεοδομική παρανομία, αλλά αντίθετα άνοιξαν τον δρόμο για τη νομιμοποίηση αυθαιρέτων που δεν έχουν καν χτιστεί ακόμα! Όπως τεκμηριωμένα αναφέρθηκε σε δημοσιεύματα του έντυπου τύπου⁴⁹ και επιβεβαιώθηκε με ανακοίνωση του ΥΠΕΚΑ⁵⁰, σε πολλές περιπτώσεις υποβλήθηκαν δηλώσεις για ανύπαρκτα κτίσματα, ώστε αυτά να ενταχθούν στις ευνοϊκές διατάξεις του ν. 4014/2011. Αρκούσε η κατάθεση «φωτογραφίας» (η οποία σε ανυπολόγιστα πολλές περιπτώσεις αποτελούσε προϊόν επεξεργασίας στον υπολογιστή) και η αναφορά της «θέσης» του ακινήτου, ώστε το ακίνητο να ενταχθεί στη ρύθμιση.

Κατεδαφίσεις αυθαιρέτων από την ΕΥΕΚΑ. Με ένα ούτως ή άλλως ισχύ και περιβαλλοντικά επουσιώδες πρόγραμμα κατεδαφίσεων αυθαιρέτων κτισμάτων, το ΥΠΕΚΑ σφράγισε επικοινωνιακά την πολιτική και θεσμική «τακτοποίηση» δεκάδων χιλιάδων αυθαιρέτων κτισμάτων ανά την επικράτεια.

μεταβολές καταδικάζουν τον νόμο σε ακαταληψία και ανυποληψία, υποβαθμίζοντας όχι μόνο το νομοθετικό έργο, αλλά και τη διοικητική δράση.

⁴⁹ Λιάλιος, Γ. «Τακτοποιούν» αυθαίρετα πριν τα χτίσουν». 3 Απριλίου 2012. Η Καθημερινή. http://news.kathimerini.gr/4dcgjl_w_articles_ell_1_03/04/2012_477836.

⁵⁰ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. «Διασταύρωση των στοιχείων από την αποτύπωση μέσω δορυφορικών εικόνων των αυθαιρέτων κτισμάτων και κατασκευών στη Μύκονο – συνολική πρόοδος δηλώσεων και εσόδων της ρύθμισης των αυθαιρέτων». Δελτίο τύπου. 11 Μαΐου 2012. [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snlf524\]=1831&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snlf524]=1831&language=el-GR)

Συγκεκριμένα, η κατ' αρχήν «Ειδική Υπηρεσία Κατεδαφίσεων»⁵¹ με αρχική δικαιοδοσία στις περιοχές εντός των ορίων των δασαρχείων Καπανδριτίου και Πεντέλης που κήκαν από τις πυρκαγιές του Αυγούστου 2009, η οποία μετονομάστηκε σε «Ειδική Υπηρεσία Επιθεώρησης και Κατεδάφισης Αυθαιρέτων» (ΕΥΕΚΑ)⁵² αποκτώντας εθνική δικαιοδοσία, ανέλαβε την κατεδάφιση ετοιμόρροπων αυθαιρέτων κτισμάτων στον παραλιακό χώρο του νομού Ηλείας.

Παρά το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις αυτές προβλήθηκαν από το ΥΠΕΚΑ ως απόδειξη πολιτικής βούλησης για «κόκκινη γραμμή» στην αυθαίρετη δόμηση, η περιβαλλοντική αξία τους είναι αμφίβολη. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα κτίρια που κατεδαφίστηκαν ήταν ως επί το πλείστον ήδη εγκαταλειμμένα και ετοιμόρροπα. Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι για τα εκατοντάδες αυθαίρετα που αποτελούν περιβαλλοντική πληγή σε πολλές προστατευόμενες περιοχές της χώρας, με σημαντικότερα παραδείγματα την περιοχή της Δάφνης στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και τις υγροτοπικές περιοχές του Εθνικού Πάρκου Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού, δεν έχει ανακοινωθεί κανένα απολύτως χρονοδιάγραμμα ή πολιτική πρόθεση κατεδάφισης.

Απόφαση ΣτΕ για το ολυμπιακό κέντρο μπάντμιντον. Αξιόλογη εξέλιξη ήταν η έκδοση ακυρωτικής απόφασης της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας (1970/2012) για την ολυμπιακή εγκατάσταση του μπάντμιντον (ελλ. αντιπτέρηση) σε κεντρική θέση στο υπό δημιουργία Μητροπολιτικό Πάρκο Γουδί. Η αίτηση ακύρωσης είχε υποβληθεί από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Άνω Αμπελοκήπων⁵³, την Επιτροπή Αγώνα Γουδί και πολίτες. Συγκεκριμένα, το ΣτΕ έκρινε αντισυνταγματικό το άρθρο 20 του ν. 3342/2005⁵⁴ που προβλέπει τη μετατροπή του κτιρίου του Ολυμπιακού Κέντρου Μπάντμιντον στο Γουδί σε μόνιμο και τη λειτουργία του ως χώρου πολιτιστικών εκδηλώσεων. Η απόφαση δεν είχε καθαρογραφεί μέχρι τις 16 Ιουνίου, οπότε και ολοκληρώθηκε η παρούσα έκθεση του WWF Ελλάς. Όπως μεταδόθηκε από τα μέσα ενημέρωσης και σύμφωνα με δηλώσεις των αντιδίκων, με την απόφασή του το ΣτΕ ακυρώνει την οικοδομική άδεια και την αναθεώρησή της, καθώς αντίκειται στο άρθρο 24 του Συντάγματος, αλλά και στη διακηρυγμένη με το π.δ. πρόθεση της πολιτείας να προχωρήσει στη δημιουργία του Μητροπολιτικού Πάρκου Γουδί⁵⁵. Επιπροσθέτως, το ΣτΕ έκρινε πως η εγκατάσταση στερείτο μελέτης που να τεκμηριώνει την ανάγκη αλλαγής χρήσης και να εξετάζει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την πολιτιστική χρήση της.

Η απόφαση αυτή όπως ήταν αναμενόμενο τάραξε τα λιμνάζοντα νερά σε σχέση με τα ολυμπιακά έργα που σε πολλές περιπτώσεις ξεκίνησαν ως προσωρινές εγκαταστάσεις, αλλά απέδειξαν ότι στην ελληνική πραγματικότητα «ουδέν μονιμότερον του προσωρινού». Δημιούργησε επίσης αντιπαραθέσεις σχετικά με την αξία της ολυμπιακής εγκατάστασης, κυρίως ως προς τα έσοδα που ο εκμισθωτής αποφέρει στο ελληνικό Δημόσιο, παρά βέβαια το γεγονός ότι το μίσθωμα και οι λογαριασμοί προς δίκτυα κοινής ωφέλειας δεν καταβάλλονται εδώ και χρόνια⁵⁶, θέτοντας εν αμφιβόλω ακόμα και το όφελος του δημοσίου από την εκμετάλλευση αυτής της ολυμπιακής εγκατάστασης. Τίθεται όμως επιτακτικά πλέον το ερώτημα σχετικά με την ανάγκη συμμόρφωσης του δημοσίου με τις αποφάσεις των ανώτατων δικαστηρίων. Όπως ορθά τονίστηκε σε ειδική εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στις 13 Ιουνίου 2012 από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, με αφορμή εν λόγω απόφαση του ΣτΕ, το ποσοστό κρατικής συμμόρφωσης με τις αποφάσεις του ανώτατου ακυρωτικού δικαστηρίου, ειδικά όσον αφορά το πολεοδομικό δίκαιο είναι μηδαμινή.

Άλλες ρυθμίσεις. Κατά την περίοδο αναφοράς, εκδόθηκαν επίσης πολλές υπουργικές αποφάσεις για το θέμα. Ανάμεσα σε αυτές, αξίζει να αναφερθούν αυτές για τη «Διαδικασία έντυπης υποβολής

---

⁵¹ Νόμος 3818/2010. Προστασία δασών και δασικών εκτάσεων του Νομού Αττικής, σύσταση Ειδικής Γραμματείας Επιθεώρησης Περιβάλλοντος και Ενέργειας και λοιπές διατάξεις. ΦΕΚ Α' 17 / 16.02.2010. Άρθρο 6.

⁵² Ν. 4014/2011, άρθ. 28.

⁵³ Πολιτιστικός Σύλλογος Άνω Αμπελοκήπων. Προς κατεδάφιση το Μπάντμινγκτον. <http://anoampelokipi.gr/18-draseis/38-2012-06-06-13-19-34>. 6 Ιουνίου 2012.

⁵⁴ Νόμος 3342/2005. Βιώσιμη ανάπτυξη και κοινωνική αξιοποίηση των Ολυμπιακών εγκαταστάσεων, αδειοδότηση, χρήσεις, λειτουργίες τους - Διάρθρωση, οργάνωση και λειτουργία Γενικής Γραμματείας Ολυμπιακής Αξιοποίησης. ΦΕΚ Α' 131 / 6.06.2005.

⁵⁵ Προεδρικό διάταγμα. Καθορισμός μέτρων προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού και των Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδί – Ιλισίων. ΦΕΚ 187/ 16.06.2011. Άρθρο 4.

⁵⁶ Λιάλιος, Γ. Ολυμπιακά ακίνητα με άγνωστο ιδιοκτήτη. Εφημερίδα Καθημερινή. Ηλεκτρονική έκδοση. 13 Μαρτίου 2012. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_2_13/03/2011_435745. Επίσης: Ελαφρός, Γ. Το κράτος πληρώνει τους μισθωτές του! Εφημερίδα Πριν. Ηλεκτρονική έκδοση. 28 Μαρτίου 2011. <http://www.prin.gr/2011/03/4sale.html>.

Έγκρισης Δόμησης και Άδειας Δόμησης»⁵⁷, τον έλεγχο έργων και εργασιών δόμησης⁵⁸, την τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης εντός των ορίων των οικισμών με πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους⁵⁹, τις προδιαγραφές διαγραμμάτων αποτύπωσης του δικτύου κοινοχρήστων χώρων⁶⁰, τις τεχνικές προδιαγραφές οριοθέτησης των χερσαίων περιοχών του δικτύου «NATURA 2000»⁶¹, και την αντιστοίχιση των κατηγοριών των βιομηχανικών /βιοτεχνικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με τους βαθμούς όχλησης⁶².

3. Αέρας

Η ατμοσφαιρική ρύπανση σπάνια λαμβάνει τη δέουσα προσοχή. Αυτό είναι ατυχές, καθώς η παγκόσμια συμβολή της στην υποβάθμιση της δημόσιας υγείας είναι πολύ σημαντική.⁶³ Η ΕΥΕΠ επενέβη σε αρκετά έκτακτα περιστατικά που οδήγησαν σε υποβάθμιση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα: ενδεικτικά, μπορούν να αναφερθούν η επιβολή σχεδίου συμμόρφωσης σε κεραμοποιία που έκαιγε ξηρή λυματολάσπη, η διερεύνηση εκπομπών σκόνης από ασβεστοποιεία και πυρκαγιάς σε αποθήκη ελαστικών.⁶⁴ Σύμφωνα με τον «Καλλικράτη», οι μητροπολιτικές περιφέρειες έχουν την αρμοδιότητα «εκπόνηση[ς] στρατηγικών σχεδίων, προγραμμάτων και μελετών για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης»,⁶⁵ ενώ η ειδική νομοθεσία αναθέτει στις Περιφέρειες την αρμοδιότητα εγκατάστασης σε αντιπροσωπευτικές θέσεις του εθνικού δικτύου σταθμών: στην καλύτερη περίπτωση, αυτό παρέχει σε αυτές την δυνατότητα παρακολούθησης, αλλά όχι και αντιμετώπισης του προβλήματος.⁶⁶

Οι επίσημες εκθέσεις της Ε.Ε. και τα στοιχεία του ΥΠΕΚΑ επιβεβαιώνουν τα σοβαρά προβλήματα. Στην Ελλάδα, το όριο τόσο για τα PM₁₀ όσο και για τα PM_{2.5} ξεπεράστηκε στους περισσότερους σταθμούς παρακολούθησης τους συστήματος Airbase που πληρούν τις προϋποθέσεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, ενώ πρόσθετο προβληματισμό δημιουργεί και η αραϊή κάλυψη της χώρας.⁶⁷ Ενδεικτικά, ο σταθμός GR035A (Λυκόβρυση) κατέγραψε 86 ημέρες, κατά την διάρκεια των οποίων η τιμή των αιωρούμενων σωματιδίων PM₁₀ υπερέβη την οριακή τιμή των 50 μg/m³ (με όριο τις 35 φορές ανά ημερολογιακό έτος) (τελευταία στοιχεία από το 2009).⁶⁸ Υπερβάσεις καταγράφηκαν και στην ετήσιο μέσο όρο των υπέρλεπτων αιωρούμενων σωματιδίων PM_{2.5} (25 μg/m³), στην ετήσια οριακή τιμή του διοξειδίου του αζώτου για την προστασία της υγείας (42 μg/m³, με την ανεκτή αβεβαιότητα), στα όρια

⁵⁷ ΦΕΚ Β' 251/13.2.2012.

⁵⁸ ΦΕΚ Β' 465/24.02.2012.

⁵⁹ ΦΕΚ ΑΑΠ 289/4.11.2011.

⁶⁰ ΦΕΚ Β 2200/22.9.2011.

⁶¹ ΦΕΚ Β 1419/30.4.2012.

⁶² ΦΕΚ Β' 1048/04.04.2012.

⁶³ Μεταξύ άλλων, βλ. World Health Organization (WHO), *Global Health Risks: Mortality and burden of disease attributable to selected major risks* [WHO, 2009], 23. Αξιοσημείωτη η παρατήρηση: "fine particulate matter is associated with a broad spectrum of acute and chronic illness, such as lung cancer and cardiopulmonary disease. Worldwide, it is estimated to cause about 8% of lung cancer deaths, 5% of cardiopulmonary deaths and about 3% of respiratory infection deaths. Particulate matter pollution is an environmental health problem that affects people worldwide, but middle-income countries disproportionately experience this burden."
http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/global_health_risks/en/index.html.

⁶⁴ Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, Έκθεση 2010-11: Συνοπτική παρουσίαση του έργου της Ε.Υ.Ε.Π. Μάιος 2012. [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snif\[524\]=1833&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snif[524]=1833&language=el-GR). Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

⁶⁵ 210(I)(Α)§3 ν. 3852/2010 (ΦΕΚ Α' 87).

⁶⁶ 3 περ. γ) Κοινής Υπουργικής Απόφασης Η.Π. 14122/549/Ε.103/2011 (Β' 488).

⁶⁷ European Environmental Agency, *Air Quality in Europe – 2011 report* [EEA Technical Report 12/2012], §2.3.1, §2.3.2 και χάρτες 2.1, 2.2 < <http://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2011> >. Η βάση δεδομένων Airbase περιλαμβάνει δύο σταθμούς στην Πάτρα και ένα στην Μεγαλόπολη < <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/airbase-the-european-air-quality-database-6> >.

⁶⁸ Παράρτημα ΙΙΙ της Π.Υ.Σ. 34/2002 (Α' 125) [προϊσχύουσα – πρβλ., σήμερα, Παράρτημα ΙΙ(3) της Κοινής Υπουργικής Απόφασης Η.Π. 14122/549/Ε.103/2011 (Β' 488) «Μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2008/50/ΕΚ»]. Τα στοιχεία προέρχονται από την βάση δεδομένων Airbase <<http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/airbase-the-european-air-quality-database-6/>>.

εκτίμησης για το μονοξείδιο του άνθρακα.⁶⁹ Στοιχεία για τα βαρέα μέταλλα και το βενζο(a)πυρένιο στο αέρα δεν ήταν διαθέσιμα για την χώρα μας, αν και οι τιμές-στόχοι θα είναι νομικά δεσμευτικοί από την 31.12.2012.⁷⁰ Κακή παραμένει και η κατάσταση για το όζον, όπου οι 13 από τους 22 σταθμούς κατέγραψαν 42 συνολικά ημέρες υπερβάσεων, με την μέγιστη από αυτές να ανέρχεται σε ένα ωριαίο μέσο όρο 270 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (το όριο ενημέρωσης είναι 180 $\mu\text{g}/\text{m}^3$):⁷¹ ε πρόκειται για καταγραφή του Ιουλίου 2011 από τον σταθμό της Ν. Σμύρνης. Τον επόμενο μήνα (Αύγουστο 2011), ο ωριαίος μέσος όρος έφθασε στην Ελευσίνα και στο Περιστέρι τα 223 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, και στην πρώτη περίπτωση (της Ελευσίνας) διατηρήθηκε στα ίδια επίπεδα μέχρι και τον Σεπτέμβρη.⁷² Στις παραπάνω περιπτώσεις, δεν είναι σαφές αν ελήφθησαν τα μέτρα που προβλέπει η νομοθεσία, όπως η εφαρμογή σχεδίων για την ποιότητα του αέρα και/ή βραχυπρόθεσμης δράσης.⁷³

Στο περιβάλλον της οικονομικής κρίσης, οι διαπιστώσεις αυτές αποκτούν μία σημαντική βαρύτητα, εάν ληφθεί υπόψη το οικονομικό κόστος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης: μία φετινή μελέτη της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Περιβάλλοντος το υπολογίζει σε 102-169 δις €, ⁷⁴ μόνο από τις εγκαταστάσεις που υπάγονται στο Ευρωπαϊκό Μητρώο Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων (οι δύο τιμές υπολογίζονται βάσει διαφορετικών μεθόδων για την αποτίμηση της θνησιμότητας).⁷⁵ Για την Ελλάδα, το κόστος ανέρχεται σε 1783-4053 € ανά τόνο ρύπου (τιμές 2005), εάν συμπεριληφθούν και τα αέρια του θερμοκηπίου. Το κόστος των αιωρούμενων σωματιδίων PM_{10} , για παράδειγμα, ανέρχεται σε 13.345-37.353 € ανά τόνο εκπομπής· μόνο το κόστος των εκπομπών «περιφερειακών ρύπων» (χωρίς αέρια του θερμοκηπίου, βαρέα μέταλλα και οργανικούς μικρορυπαντές) δύο εγκαταστάσεων της Δ.Ε.Η. (Αγίου Δημητρίου, Μεγαλόπολης Α) ήταν 735 – 1960 εκ. €, με βάση στοιχεία του 2009.⁷⁶

Οι νομοθετικές απαντήσεις στην κατάσταση αυτή ήταν περιορισμένες κατά την περίοδο αναφοράς. Μία από αυτές ήταν η επαναφορά της πετρελαιοκίνησης στους Ν. Αττικής και Θεσσαλονίκης για τα ελαφριά φορτηγά, εφόσον ικανοποιούν το πρότυπο Euro V (ή καλύτερο).⁷⁷ Η ελληνική νομοθεσία προσαρμόστηκε με την ευρωπαϊκή στον τομέα της ποιότητας καυσίμων βενζίνης και ντίζελ.⁷⁸ Επικαιροποιήθηκε το νομικό πλαίσιο των σταθερών εστιών καύσης, κυρίως για να ρυθμιστεί η χρήση καυσίμων στερεάς βιομάζας (woodchips, pellets, πυρηνόξυλο), και οι εκπομπές από αυτή.⁷⁹ Οι πρώτες Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (οι οποίες παρουσιάζονται στο κεφάλαιο περί περιβαλλοντικής αδειοδότησης) για έργα και δραστηριότητες κατηγορίας Β' περιλαμβάνουν αρκετές ρυθμίσεις που αποσκοπούν στον περιορισμό των αέριων ρύπων.⁸⁰ Πολλές από τις ρυθμίσεις που αφορούν τη διαχείριση και την προστασία της ποιότητας της ατμόσφαιρας αποτελούν πλέον «παράνομη συμπεριφορά», με την έννοια του νέου νόμου για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος.⁸¹

⁶⁹ European Environmental Agency, *Air Quality in Europe – 2011 report* [EEA Technical Report 12/2012], §2.3, §4.3, §6.3, §7.3 – §7.4.

⁷⁰ 3§1 Οδηγίας 2004/107· 3§1 Κοινής Υπουργικής Απόφασης Η.Π. 22306/1075/Ε103/2007 (Β' 920).

⁷¹ European Environmental Agency, *Air pollution by ozone across Europe during summer 2011* [EEA Technical Report 1/2012], 8-9, 16, Table 2.1, Table 2.3.

⁷² Το Βήμα, «Θάλαμος αερίων από το όζον η Αθήνα το φετινό καλοκαίρι: ξεπέρασε επανειλημμένα τα όρια συναγερμού από τη Νέα Σμύρνη έως τη Λυκόβρυση» [12.9.2011] < <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=419285> >.

⁷³ 12-24, 26 Κοινής Υπουργικής Απόφασης Η.Π. 14122/549/Ε.103/2011 (Β' 488).

⁷⁴ European Environmental Agency, *Revealing the costs of air pollution from industrial facilities in Europe* [EEA Technical Report 15/2011], 9.

⁷⁵ Πρόκειται για τις εγκαταστάσεις που υπάγονται στον Κανονισμό 166/2006 «Για τη σύσταση ευρωπαϊκού μητρώου έκλυσης και μεταφοράς ρύπων και για την τροποποίηση των οδηγιών 91/689/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου».

⁷⁶ European Environmental Agency, *Revealing the costs of air pollution from industrial facilities in Europe* [EEA Technical Report 15/2011], Tables 3.1, 3.5, A1.6.

⁷⁷ 50 Ν. 4030/2011 (Α' 249). Πρβλ. και την ισχύουσα Κοινή Υπουργική Απόφαση ΔΜΕΟ/οικ./3019/στ/0967/Φ.911/2011 «Μέτρα περιορισμού κυκλοφορίας οχημάτων στο κέντρο της Αθήνας» (Β' 1640).

⁷⁸ Κοινή Υπουργική Απόφαση 316/2010/2012 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, στον τομέα της ποιότητας καυσίμων βενζίνης και ντίζελ, προς την οδηγία 2009/30/Ε.Κ. του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» (Β' 501).

⁷⁹ Κοινή Υπουργική Απόφαση οικ. 189533/2011 «Ρύθμιση θεμάτων σχετικών με τη λειτουργία των σταθερών εστιών καύσης για τη θέρμανση κτιρίων και νερού» (Β' 2654), η οποία αποτέλεση και αντικείμενο δημόσιας διαβούλευσης (< <http://www.opengov.gr/minenv/?p=2756> >).

⁸⁰ Κοινή Υπουργική Απόφαση Φ.15/4187/266/2012 «Καθορισμός Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (Π.Π.Δ.), κατά κλάδο δραστηριότητας, στην Άδεια Εγκατάστασης – Λειτουργίας, για τις δραστηριότητες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 3982/11 και κατατάσσονται στην Β' Κατηγορία του Άρθρου 1 του ν.4014/11» (Β' 1275).

⁸¹ 2 περ. 1 και Παράρτημα Α' ν. 4042/2012 (Α' 24).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μία σημαντική εξέλιξη ήταν η τροποποίηση της Οδηγίας περί επιβολής τελών στα βαρέα φορτηγά με σκοπό την προσθήκη του «τέλους εξωτερικού κόστους» στο τέλος υποδομής (μαζί με το οποίο απαρτίζει τα «διόδια»), και την ενσωμάτωση της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» στις μεταφορές.⁸² Επίσης, θεσπίστηκαν ενιαίοι κανόνες για την ανταλλαγή πληροφοριών και την υποβολή εκθέσεων για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα,⁸³ και μία σειρά εκτελεστικών αποφάσεων για τις βιομηχανικές εκπομπές: οι τελευταίες αφορούσαν τα μεταβατικά εθνικά σχέδια για τις εκπομπές ορισμένων ρύπων (οξειδίων του αζώτου, διοξειδίου του θείου, σκόνης) από συγκεκριμένες μονάδες καύσης,⁸⁴ την υιοθέτηση (δεσμευτικών) «συμπερασμάτων βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών» για τις βιομηχανικές εκπομπές από την παραγωγή σιδήρου και χάλυβα,⁸⁵ και τον προσδιορισμό των περιόδων έναρξης και διακοπής λειτουργίας για τις εγκαταστάσεις που υπάγονται στην Οδηγία.⁸⁶ Αξιοσημείωτη είναι και η τροποποίηση της νομοθεσίας για τις εκπομπές των βαρέων επαγγελματικών οχημάτων (Euro VI), η οποία θεσπίζει νέα όρια για τις εκπομπές αιωρούμενων σωματιδίων.⁸⁷ Ανάμεσα στις προπαρασκευαστικές πράξεις, μπορεί να αναφερθεί η πρόταση οδηγίας για «την τροποποίηση της οδηγίας 1999/32/ΕΚ όσον αφορά την περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο».⁸⁸

Τα ζητήματα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης δεν απασχολούν συνήθως τα δικαστήρια, αλλά κατά την περίοδο αναφοράς δημοσιεύθηκαν τρεις αποφάσεις του ΔΕΕ, με ευρύτερο – ακόμα και για την χώρα μας – ενδιαφέρον. Το ΔΕΕ καταδίκασε την Αυστρία, κρίνοντας ότι η απόλυτη απαγόρευση της κυκλοφορίας ορισμένων φορτηγών σε τμήμα αυτοκινητοδρόμου «ζωτικής σημασίας οδό επικοινωνίας μεταξύ ορισμένων κρατών μελών», με σκοπό την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος, παραβιάζει την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων: κρίσιμη ήταν η διαπίστωση ότι οι αρμόδιες αρχές παρέλειψαν να εξετάσουν την «δυνατότητα χρησιμοποίησης άλλων μέσων που να περιορίζουν λιγότερο την ελευθερία κυκλοφορίας και να τα απορρίψουν μόνον εφόσον αποδεικνυόταν σαφώς ότι ήταν απρόσφορα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού».⁸⁹ Την ίδια περίοδο, το ΔΕΕ επιβεβαίωσε ότι οι υπερβάσεις των προτύπων περιβάλλοντος για την ποιότητας της ατμόσφαιρας έχουν νομικές συνέπειες: με την απόφαση της 10.5.2011, καταδίκασε την Σουηδία, διότι «υπερβαίνοντας τις οριακές τιμές ΑΣ₁₀ στον αέρα του περιβάλλοντος κατά τα έτη 2005 έως 2007, στις ζώνες SW 2 και SW 4, καθώς και κατά τα έτη 2005 και 2006, στη ζώνη SW 5, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5§1 της οδηγίας 1999/30/ΕΚ ...σχετικά με τις οριακές τιμές διοξειδίου του θείου, διοξειδίου του αζώτου και οξειδίων του αζώτου, σωματιδίων και μολύβδου, στον αέρα του περιβάλλοντος», ενώ παρόμοια ήταν και η απόφασή του για την Σλοβενία.⁹⁰

⁸² Οδηγία 2011/76/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 2011, για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/62/ΕΚ «περί επιβολής τελών στα βαρέα φορτηγά οχήματα που χρησιμοποιούν ορισμένα έργα υποδομής» [ΕΕ L 269 της 14.10.2011, 1-16].

⁸³ Εκτελεστική απόφαση 2011/850 της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 2011, «σχετικά με τον καθορισμό κανόνων για τις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2004/107/ΕΚ και 2008/50/ΕΚ όσον αφορά την αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών και την υποβολή εκθέσεων για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα» [ΕΕ L 335 της 17.12.2011, 86-106].

⁸⁴ Εκτελεστική απόφαση 2012/115 της Επιτροπής της 10ης Φεβρουαρίου 2012, «για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τα μεταβατικά εθνικά σχέδια που αναφέρονται στην οδηγία 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί βιομηχανικών εκπομπών» [ΕΕ L 52 της 24.2.2012, 12-25].

⁸⁵ Εκτελεστική απόφαση 2012/135 της Επιτροπής, της 28ης Φεβρουαρίου 2012, «για τη θέσπιση των συμπερασμάτων βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών (ΒΔΤ) βάσει της οδηγίας 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί βιομηχανικών εκπομπών για την παραγωγή σιδήρου και χάλυβα» [ΕΕ L 70 της 8.3.2012, 63-98].

⁸⁶ Εκτελεστική απόφαση 2012/249 της Επιτροπής, της 7ης Μαΐου 2012, «σχετικά με τον προσδιορισμό των περιόδων έναρξης και διακοπής λειτουργίας για τους σκοπούς της οδηγίας 2010/75/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί βιομηχανικών εκπομπών» [ΕΕ L 123 της 9.5.2012, 44-47].

⁸⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 582/2011 της Επιτροπής, της 25ης Μαΐου 2011, «για την εφαρμογή και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 595/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις εκπομπές των βαρέων επαγγελματικών οχημάτων (Euro VI) και για την τροποποίηση των παραρτημάτων I και III της οδηγίας 2007/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» [ΕΕ L της 25.6.2011, 1-168].

⁸⁸ COM (2011) 439 τελικό. Επίσης, πρβλ. και την Ανακοίνωση της Επιτροπής «σχετικά με την επισκόπηση της εφαρμογής της οδηγίας 1999/32/ΕΚ περί της περιεκτικότητας ορισμένων υγρών καυσίμων σε θείο και σχετικά με την περαιτέρω μείωση των εκπομπών ρύπων από τις θαλάσσιες μεταφορές» [COM (2011) 0441 τελικό].

⁸⁹ Υπόθεση C-28/09 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δημοκρατίας της Αυστρίας < <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&jur=C,T,F&num=C-28/09&td=ALL> >.

⁹⁰ Υπόθεση C-479/10 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Βασιλείου της Σουηδίας [ΕΕ C 194 της 2.7.2011, 8] < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:194:0008:01:EL:HTML> >. Το άρθρο 5§1 της προισχύουσας Οδηγίας 1999/30 ανέφερε ότι «[τ]α κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να εξασφαλίσουν ότι οι

4. Κλιματική αλλαγή - Ενέργεια

4.1. Ευρωπαϊκή και διεθνής πολιτική

Κλιματική διάσκεψη στο Ντέρμπαν: Η 17^η διάσκεψη των μερών της Συνθήκης του ΟΗΕ για την κλιματική αλλαγή πραγματοποιήθηκε από 28 Νοεμβρίου έως 9 Δεκεμβρίου 2011 στο Ντέρμπαν της Νότιας Αφρικής. Χρειάστηκε μια επιπρόσθετη ημέρα συζητήσεων, η 10^η Δεκεμβρίου, για να καταλήξουν τελικά οι ηγέτες του κόσμου σε μια κοινή πρόταση. Κατέληξαν σε ένα κείμενο επί του οποίου συμφωνείται ότι θα επιδιωχθεί να υπάρξει συμφωνία έως το 2015.

Το βασικό αποτέλεσμα του Ντέρμπαν αφορά τη θέσπιση ενός νέου σώματος που θα διαπραγματευτεί μια παγκόσμια συμφωνία έως το 2015. Το γεγονός πως αυτή η πράξη αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο για μια νομικά δεσμευτική συμφωνία που θα υπακούει στα επιστημονικά κελεύσματα με αλώτερο στόχο τη συγκράτηση της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τους 2°C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα δεν αφήνει περιθώρια για εφησυχασμό. Αυτή η συμφωνία, αν τελικά υπάρξει, θα αρχίσει να υλοποιείται από το 2020, δημιουργώντας ένα τεράστιο κενό δράσεων για την περίοδο 2013-2020.

Ελάχιστη πρόοδος, αν όχι οπισθοδρόμηση, παρατηρήθηκε και σε κρίσιμα ζητήματα, όπως η δημιουργία ενός Πράσινου Κλιματικού Ταμείου που θα έπρεπε να βοηθήσει τις αναπτυσσόμενες χώρες να υιοθετήσουν πράσινες τεχνολογίες και να προχωρήσουν σε δράσεις άμβλυνσης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Η επόμενη διάσκεψη για το κλίμα θα διεξαχθεί στο Κατάρ, τον Νοέμβριο του 2012.

Ευρωπαϊκή πολιτική: Μετά από εντατικές διαπραγματεύσεις δυο και πλέον ετών επιτεύχθηκε συμβιβασμός μεταξύ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωκοινοβουλίου για την θέσπιση νέας Οδηγίας για την ενεργειακή αποδοτικότητα⁹¹.

Τα κυριότερα σημεία της Οδηγίας αφορούν:

- Πρόβλεψη για ετήσια ανακαίνιση του 3% των κτιρίων που ανήκουν ή ενοικιάζονται από την κεντρική κυβέρνηση κάθε χώρας, ενώ αφήνεται στην ευχέρεια κάθε κράτους να αποφασίσει αν θέλει να επεκτείνει το μέτρο στον ευρύτερο δημόσιο τομέα
- Υποχρέωση κάθε κράτους μέλους να δημιουργήσει μακροχρόνιο σχέδιο δράσης για την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στο κτιριακό απόθεμα
- Υποχρέωση των κρατών μελών να επιτύχουν ετήσια εξοικονόμηση 1,5%, μέσα από τη δημιουργία σχημάτων που θα εμπλέκουν τις εταιρίες του ενεργειακού τομέα ή μέσα από την ανάπτυξη εναλλακτικών μέτρων
- Δυνατότητα δημιουργίας Εθνικού Ταμείου Ενεργειακής Απόδοσης, που θα αναλάβει να συγκεντρώσει πόρους που θα κατευθυνθούν για την επίτευξη των πιο πάνω στόχων
- Προαγωγή της συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού καθώς και της τηλεψύξης

Δυστυχώς το τελικό κείμενο της Οδηγίας είναι αισθητά αποδυναμωμένο σε σχέση με την αρχική πρόταση της Επιτροπής. Ο στόχος για την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά 20% έως το 2020 εξακολουθεί να παραμένει μη νομικά δεσμευτικός, οι δημόσιες προμήθειες δεν θα υπόκεινται σε φιλόδοξες πολιτικές εξοικονόμησης ενέργειας, ενώ η ευελιξία και τα 'παραθυράκια' που μένουν ανοιχτά καθιστούν την Οδηγία περισσότερο μια χαμένη ευκαιρία, παρά ένα γενναίο βήμα προς τα εμπρός.

Σύμφωνα με στοιχεία της «Συμμαχίας για την εξοικονόμηση ενέργειας» στην οποία μετέχει και το δίκτυο του WWF, οι πρόνοιες της Οδηγίας θα οδηγήσουν σε βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης μόνο κατά 15% έως το 2020, πολύ μακριά από το στόχο, πολύ μακριά από την πλήρη εκμετάλλευση των ωφελειών που θα μπορούσαν να υπάρξουν σε θέσεις εργασίας και κινητικότητα των εθνικών οικονομιών.

συγκεντρώσεις ΑΣ₁₀ στον αέρα του περιβάλλοντος, όπως εκπνέονται σύμφωνα με το άρθρο 7, δεν υπερβαίνουν τις οριακές τιμές που αναφέρονται στο μέρος I του παραρτήματος III από τις καθοριζόμενες στο μέρος αυτό ημερομηνίες». Για την Σλοβενία, βλ. C-365/10 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Δημοκρατίας της Σλοβενίας < <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?doclang=EL&text=&pageIndex=1&part=1&mode=lst&docid=80727&occ=first&dir=&cid=1404952> >.

⁹¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πρόταση-Οδηγία για την ενεργειακή απόδοση και την κατάργηση των οδηγιών 2004/8/EK και 2006/32/EK. Βρυξέλλες, 22.6.2011 COM(2011) 370 τελικό.

Το WWF θεωρεί απαράδεκτη τη μειωμένη φιλοδοξία για την ενεργειακή εξοικονόμηση σε μια εποχή που η Ευρωπαϊκή Ένωση, και ιδιαίτερα η χώρα μας, δοκιμάζονται σκληρά από την οικονομική κρίση. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά πως η επίτευξη του στόχου εξοικονόμησης ενέργειας 20% μέχρι το 2020 θα συμβάλει στην ετήσια εξοικονόμηση 200 δις ευρώ τα οποία μπορούν να τροφοδοτήσουν την κοινωνικά και περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη των κρατών μελών. Ως άμεση συνέπεια, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου θα μειωθούν κατά επιπλέον 5% κάτω από τα επίπεδα του 1990, ενώ, παράλληλα, προβλέπεται να δημιουργηθούν 2 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας. Ταυτόχρονα, η επίτευξη του στόχου εξοικονόμησης 20%, θα μειώσει το ποσοστό εξάρτησης των χωρών της Ε.Ε. από τις εισαγωγές πετρελαίου, γαιανθράκων, φυσικού αερίου και ουρανίου από το 62%, όπως προβλέπεται για το 2020, σε 45%. Η εκτίμηση αυτή έχει ιδιαίτερο βάρος για την Ελλάδα, λόγω της ολοένα αυξανόμενης ανησυχίας για την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας μας, καθώς η εξοικονόμηση ενέργειας αποτελεί το πρώτο βήμα για την απεξάρτηση της Ελλάδας από τις ακριβές και μη-ασφαλείς εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου.

4.2. Εθνική νομοθεσία και πολιτική

Τον Απρίλιο του 2012 τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση ο Εθνικός Ενεργειακός Σχεδιασμός, δηλαδή ο οδικός χάρτης του ενεργειακού τομέα της χώρας έως το 2050. Σύμφωνα με το κείμενο «η μελλοντική εικόνα του ενεργειακού συστήματος όπως προκύπτει από τα δύο βασικά σενάρια ενεργειακής πολιτικής μπορεί να συνοψισθεί στα παρακάτω 10 σημεία:

1. Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 60%-70% έως το 2050 ως προς το 2005
2. Ποσοστό 85-100 % ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ, με την αξιοποίηση όλων των εμπορικά ώριμων τεχνολογιών
3. Συνολική διείσδυση ΑΠΕ σε ποσοστό 60%-70% στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας μέχρι το 2050
4. Σταθεροποίηση της συνολικής ενεργειακής κατανάλωσης λόγω των μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας
5. Σχετική αύξηση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας λόγω εξηλεκτρισμού των μεταφορών και μεγαλύτερης χρήσης αντλιών θερμότητας στον οικιακό και τριτογενή τομέα.
6. Σημαντική μείωση της κατανάλωσης πετρελαιοειδών
7. Αύξηση της χρήσης βιοκαυσίμων στο σύνολο των μεταφορών στο επίπεδο του 31% - 34% μέχρι το 2050
8. Κυρίαρχο το μερίδιο του ηλεκτρισμού στις επιβατικές μεταφορές μικρής απόστασης (45%) και σημαντική αύξηση του μεριδίου των μέσων σταθερής τροχιάς
9. Σημαντικά βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση για το σύνολο του κτιριακού αποθέματος και μεγάλη διείσδυση των εφαρμογών ΑΠΕ στον κτιριακό τομέα.
10. Ανάπτυξη μονάδων αποκεντρωμένης παραγωγής και έξυπνων δικτύων».

Κατά την άποψη του WWF Ελλάς, ο οδικός χάρτης αποτελεί μια θετική πρόταση που κινείται στη σωστή κατεύθυνση. Στην παρούσα οικονομική και πολιτική συγκυρία οποιαδήποτε καθυστέρηση στον πράσινο μετασχηματισμό του ενεργειακού τοπίου μπορεί να παγιδεύσει την Ελλάδα σε ένα βρώμικο και διόλου αναπτυξιακό μοντέλο και να γίνει αιτία για την απώλεια των μεγάλων ωφελειών, σε κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς όρους, που υπόσχεται η υλοποίηση πολιτικών χαμηλής έντασης άνθρακα. Παρόλα αυτά, ο ενεργειακός σχεδιασμός μπορεί να γίνει πιο φιλόδοξος, χωρίς να χάσει την αξιοπιστία και τον ρεαλισμό του.

Σε καθαρά πολιτικό και όχι νομικό επίπεδο, αξιοσημείωτη εξέλιξη αποτέλεσε η ανακοίνωση από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) αναλυτικής μελέτης⁹² για τις περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα. Ένα μεγάλο κενό στη βιβλιογραφία για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη χώρα μας καλύπτεται πλέον από την έκδοση της Τράπεζας

---

⁹² Τράπεζα της Ελλάδος. (2011). *Οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα*. Αθήνα: Επιτροπή μελέτης επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Ιστοθέση: http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%A0%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7.pdf

της Ελλάδας. Η συγκεκριμένη μελέτη επιτυγχάνει δυο βασικούς σκοπούς. Αφενός συνοψίζει με ιδιαίτερη πληρότητα τις επιπτώσεις τις οποίες θα υποστούν οι διάφοροι τομείς της οικονομίας περιβάλλοντος λόγω της κλιματικής αλλαγής, αφετέρου παρουσιάζει για πρώτη φορά στην Ελλάδα εκτιμήσεις για τη σχέση κόστους οφέλους των σεναρίων αδράνειας και προσαρμογής για τη χώρα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης, το κόστος της αδράνειας στην κλιματική αλλαγή αναμένεται να αγγίξει τα €701 δις έως το 2100, ενώ αν αναληφθούν δράσεις προσαρμογής το κόστος της κλιματικής αλλαγής θα περιοριστεί στα €510 δις. Μάλιστα εκτιμάται ότι το κόστος των επενδύσεων για την προσαρμογή θα αγγίξει τα €67 δις, ενώ τα οφέλη που θα προκύψουν (από τον μετριασμό των ζημιών) θα φτάσουν τα €190 δις. Ουσιαστικά, η έκθεση της ΤτΕ επικυρώνει με σαφή και αναλυτικό τρόπο όσα εδώ και χρόνια υποστηρίζει το WWF Ελλάς σχετικά με τις επιπτώσεις και την επείγουσα ανάγκη για μέτρα θωράκισης της χώρας από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Τον Αύγουστο του 2011 εκδόθηκε ο νόμος 4001/2011 (ΦΕΚ 179 Α/22.08.2011) για «τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις». Πρόκειται για νόμο ομπρέλα που καλύπτει μια σειρά από θέματα για το σύνολο της ενεργειακής αγοράς της χώρας και ενσωματώνει στην ελληνική νομοθεσία τις διατάξεις των κοινοτικών οδηγιών 2009/72/ΕΚ «Σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της Οδηγίας 2003/54/ΕΚ» και 2009/73/ΕΚ «Σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά Φυσικού Αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 2003/55/ΕΚ». Ο νόμος ασχολείται με τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, τη λειτουργία των αγορών φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, τον κανονισμό αδειών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά περιλαμβάνει διατάξεις και για την έρευνα για πετρελαϊκά κοιτάσματα και τον αγωγό Μπουργκάς – Αλεξανδρούπολη.

Στον ίδιο νόμο (άρθρα 181-183) περιλαμβάνονται –ως μη όφειλαν- περιβαλλοντικά επιβαρυντικές ρυθμίσεις για μεταλλευτικές δραστηριότητες εντός δασών και δασικών εκτάσεων.

4.3. Ειδική ενότητα: Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Τον Απρίλιο του 2012 δόθηκε στη δημοσιότητα έκθεση του ΥΠΕΚΑ «για τον τομέα ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. στο πλαίσιο του σχεδιασμού αναμόρφωσης του μηχανισμού στήριξης»⁹³. Η έκθεση που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο των απαιτήσεων του μνημονίου οικονομικής στήριξης της Ελλάδας, αφορά την εξέταση διαφόρων επιλογών για το μηχανισμό οικονομικής υποστήριξης της παραγωγής ηλεκτρισμού από ΑΠΕ. Είναι ηλίου φαεινότερο, όπως φαίνεται και από έκθεση της ΡΑΕ⁹⁴ για τη βραχυπρόθεσμη επίλυση των ταμειακών ελλειμμάτων της εγχώριας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, πως η χρηματοδοτική στήριξη των ΑΠΕ έχει βρεθεί σε αδιέξοδο εξαιτίας αστοχιών της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας εις βάρος της ορθής αποτίμησης του κόστους και των μεγάλων ωφελειών που οι ΑΠΕ φέρνουν στο σύστημα ηλεκτρισμού.

Δυστυχώς όμως η έκθεση του ΥΠΕΚΑ δεν μένει μόνο εκεί, αλλά προχωρά και σε μια σειρά υποδείξεων για μέτρα που πρόκειται να αναληφθούν προκειμένου να «επιταχυνθεί η αδειοδοτική διαδικασία των ΑΠΕ». Ειδικότερα το κεφάλαιο 5 της έκθεσης, όπου αποτυπώνονται οι προτάσεις και οι προβληματισμοί της ομάδας εργασίας για τα μέτρα που απαιτούνται προκειμένου να αναπτυχθούν περαιτέρω οι ΑΠΕ προκαλεί έντονο προβληματισμό. Παρόλο που υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης του πλαισίου ανάπτυξης των ΑΠΕ στην χώρα, κατά την άποψη του WWF Ελλάς⁹⁵, το

---

⁹³ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. (2012). *Έκθεση για τον τομέα ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. στο πλαίσιο του σχεδιασμού αναμόρφωσης του μηχανισμού στήριξης*. Αθήνα: Τσαλέμης, Δ., Μαυράκη, Δ., Δούλος, Η., Οικονόμου, Α., Περράκης, Κ., Τίγκας, Κ., Βουγιουκλάκης, Γ., Κάραλης, Γ., Βασιλικός, Κ., Λουμάκης, Σ., Παπασταματίου, Π., Σείμανίδης, Σ., Σιαμίδης, Μ., και Ψωμάς, Σ. Διαθέσιμο από την ιστοθεση <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=ayg57alx1P4%3d&tabid=37&language=el-GR>

⁹⁴ Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας. (2012). *Μελέτη βελτιστοποίησης των ταμειακών ροών στην Ελληνική αγορά ενέργειας για το έτος 2012 – Βασικά συμπεράσματα και προτάσεις*. Διαθέσιμο από την ιστοθεση <http://www.rae.gr/site/file/system/docs/misc1/20102011/24042012>

⁹⁵ WWF Ελλάς. (2012). Σχόλια του WWF Ελλάς στην «Έκθεση για τον τομέα ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. στο πλαίσιο του σχεδιασμού αναμόρφωσης του μηχανισμού στήριξης» που ανακοίνωσε το ΥΠΕΚΑ στις 26 Απριλίου 2012. Διαθέσιμο από: <http://www.wwf.gr/images/pdfs/20120430-WWF-RES-report.pdf>

κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει μία σειρά επικίνδυνων –τόσο για την κοινωνία, όσο και το περιβάλλον- προτάσεων, όπως μεταξύ άλλων:

- Η ομοιόμορφη αντιμετώπιση των έργων ΑΠΕ π.χ., αιολικών και υδροηλεκτρικών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η αναμφισβήτητη ιδιαιτερότητα κάποιων επενδύσεων,
- Η αποκλειστική αρμοδιότητα της υπηρεσίας ΑΠΕ του ΥΠΕΚΑ να ερμηνεύει την εφαρμοστέα νομοθεσία (σημείο Ο.1.), όταν αυτό που απαιτείται είναι η απλούστευση της τελευταίας και η εναρμόνισή της με την υπόλοιπη περιβαλλοντική νομοθεσία,
- Η αδειοδότηση των έργων ΑΠΕ μέσω ενός κλειστού one-stop-shop (Ο.4), που θα υποβαθμίζει θεμιτές τοπικές ευαισθησίες και ιδιαιτερότητες ,
- Η περαιτέρω απλοποίηση του κανονισμού αδειών παραγωγής (Ε.2) που ενδέχεται να κάνει ακόμα πιο εύκολη την εισαγωγή ευκαιριακών επενδυτών στον τομέα των ΑΠΕ,
- Η τυφλή εφαρμογή του ελλιπούς, και σε κάποιες περιπτώσεις αναποτελεσματικού Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ (ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ) (Χ.Π.1 και Χ.Π.2), με επακόλουθο τον παραμερισμό των αναπτυξιακών και περιβαλλοντικών προτεραιοτήτων των περιφερειών,
- Η χωρίς αιτιολογία κατάργηση των ελάχιστων αποστάσεων μεταξύ ανεμογεννητριών (Χ.Π. 4),
- Η αρνητική για το φυσικό περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα των υδάτινων οικοσυστημάτων προσπάθεια τροποποίησης της Υ.Α. 196978/2011 (ΦΕΚ Β' 518), που αναμφίβολα θα προκαλέσει την οικολογική καταστροφή ρεμάτων και ποταμών (Χ.Π. 5),
- Η εισαγωγή προνομιακών εξαιρέσεων ακόμα και από το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ (Χ.Π. 10), όπως προκύπτει από την πρόταση για αναστολή ισχύος του ειδικού χωροταξικού για έργα με άδεια λειτουργίας πριν την 03.12.2008,
- Η καινοφανής, αντίθετη στο περιβαλλοντικό δίκαιο και αντιεπιστημονική αναφορά στην άρση των περιορισμών χωροθέτησης μικρών υδροηλεκτρικών, ακόμα και αν η μελέτη διαχείρισης μιας υδατικής λεκάνης υποδεικνύει την ανάγκη τέτοιων περιορισμών (Χ.Π. 11),
- Η διαστρέβλωση της διαδικασίας εκπόνησης ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και σχεδίων διαχείρισης προκειμένου να μην υπάρξουν πρόσθετες ζώνες αποκλεισμού για τις ΑΠΕ (Π.1),
- Η δια νόμου επικύρωση της εγκατάστασης ΑΠΕ σε αναδασωτές εκτάσεις, ενώ η συνταγματικότητα των παρόμοιων αδειοδοτήσεων εκκρεμεί ενώπιον της Ολομελείας του ΣτΕ.

Παράλληλα, από την έκθεση απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά για τον ρόλο των πολιτών και τη διασφάλιση του φυσικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα περιοχών υψηλής οικολογικής σημασίας. Η ενίσχυση της διαφάνειας, η άμεση ανάπτυξη αξιόπιστων εργαλείων χωροθέτησης και περιβαλλοντικής πληροφόρησης, η αλλαγή του σημερινού ανεπαρκούς καθεστώτος διαβούλευσης, η ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών στην ανάπτυξη των έργων ΑΠΕ, η έμφαση στην ορθή ενημέρωση των πολιτών και ο έλεγχος των 'αλεξιπτωτιστών' που αναπτύσσονται επιχειρηματικά στον χώρο των ΑΠΕ είναι ζητήματα κομβικής σημασίας που αγνοούνται από την έκθεση. Το ΥΠΕΚΑ έχει δεσμευθεί να προβεί σε δημόσια διαβούλευση επί των ανωτέρω ζητημάτων.

Τον Οκτώβριο του 2011 εκδόθηκε η Υπουργική Απόφαση ΥΑΠΕ/Φ1/14810/04.10.2011 για τον Κανονισμό Αδειών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας με χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και μέσω Συμπαράγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (Σ.Η.Θ.Υ.Α.). Ο κανονισμός επιφέρει μια σειρά από αλλαγές στις διαδικασίες κτήσης άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από τις ανωτέρω πηγές, εναρμονίζοντας το πλαίσιο με τις απαιτήσεις του ν. 3851/2010⁹⁶ για την προώθηση των ΑΠΕ.

Η ΡΑΕ ως επισπεύδων φορέας προχώρησε σε σχετική διαβούλευση πριν την έκδοση του κανονισμού. Το WWF Ελλάς υπέβαλε τις προτάσεις του κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης επισημαίνοντας μια ιδιαίτερα προβληματική προσπάθεια διαφόρων φορέων να επιβάλλουν εμμέσως

---

⁹⁶ Νόμος 3851/2010. Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. ΦΕΚ 85 Α' / 4.6.2010.

πλην σαφώς ως ενέργεια από ΑΠΕ την καύση σύμμεικτων απορριμμάτων. Το τελικό κείμενο του κανονισμού δεν περιέχει πρόβλεψη για τις διαδικασίες και τα χαρακτηριστικά των μονάδων που θα χρησιμοποιούν ως καύσιμη πρώτη ύλη επεξεργασμένα αστικά απόβλητα, πράγμα βέβαια που δεν πρέπει να καθυστεράει κανέναν.

Επιπλέον, στις 30 Νοεμβρίου 2011, η ΡΑΕ εξέδωσε την απόφαση 1453/2011 που περιέχει σημαντικές αλλαγές στον υπολογισμό του Ειδικού Τέλους του άρθρου 143 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4001/2011⁹⁷, του γνωστού σε όλους **ειδικού τέλους ΑΠΕ**. Σύμφωνα με την απόφαση η χρέωση του τέλους ΑΠΕ αλλάζει και θα γίνεται ως εξής:

Κατηγορία Πελατών	Μοναδιαία χρέωση (€/MWh)
Υψηλής Τάσης (ΥΤ)	2,96
Αγροτικής χρήσης ΜΤ	2,29
Λοιπές χρήσεις ΜΤ	5,35
Αγροτικής χρήσης ΧΤ	2,96
Οικιακής χρήσης ΧΤ	5,99
Λοιπές χρήσεις ΧΤ	7,38

Λίγο καιρό πριν, το ΥΠΕΚΑ πραγματοποίησε διαβούλευση με φορείς που ασχολούνται με τις ΑΠΕ γύρω από την αλλαγή της εγγυημένης τιμής πώλησης της παραγόμενης ενέργειας από ΑΠΕ (feed in tariff) και το τέλος ΑΠΕ. Η διαβούλευση συνεχίστηκε και μετά την έκδοση της απόφασης της ΡΑΕ για το τέλος ΑΠΕ, με αντικείμενο αυτή τη φορά μόνο τις εγγυημένες τιμές πώλησης. Και στις δυο περιπτώσεις το WWF Ελλάς κατέθεσε τα σχόλιά του⁹⁸.

Τελικά και ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων, το ΥΠΕΚΑ ανακοίνωσε τον Ιανουάριο του 2012 τις Υπουργικές Αποφάσεις Υ.Α.Π.Ε./Φ1/οικ.2266 και Υ.Α.Π.Ε./Φ1/οικ.2262 με τις οποίες μειώνεται η τιμή πώλησης της παραγόμενης κλοβατώρας από φ/β στοιχεία.

Δυστυχώς, η διαβούλευση δεν στάθηκε αρκετή να βοηθήσει το ΥΠΕΚΑ στη λήψη περισσότερων και καλύτερων μέτρων διόρθωσης των ατελειών στους μηχανισμούς που αφορούν το τέλος ΑΠΕ και την εγγυημένη τιμή πώλησης της παραγόμενης ενέργειας.

Ένα άλλο μεγάλο, ίσως το μεγαλύτερο από πλευράς δημοσιότητας, ζήτημα γύρω από τις ΑΠΕ αφορά το πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ. Το θέμα ανακινήθηκε τον Αύγουστο του 2011, όταν σε ανακοίνωση του γραφείου τύπου του ΥΠΕΚΑ παρουσιάστηκε η ύπαρξη ενός σημαντικού επενδυτικού σχεδίου ηλιακής ενέργειας από την Ελλάδα στην Γερμανία, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις. Σύμφωνα με δημοσιεύματα του τύπου εκείνης της περιόδου, το επενδυτικό πρόγραμμα έλαβε την ονομασία Helios και έχει ως στόχο την κατασκευή και λειτουργία ηλιοθερμικών και φ/β σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ισχύος έως 10 GW.

Στις 30 Μαρτίου 2012, εκδόθηκε ο ν. 4062/2012⁹⁹ που αφορά, μεταξύ άλλων, και το πρόγραμμα «ΗΛΙΟΣ». Ο νόμος περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τη σύσταση ανώνυμης εταιρίας που θα διαχειριστεί το έργο, την παραχώρηση εκτάσεων και τη διαδικασία λήψης των απαιτούμενων αδειών. Κατά την άποψη του WWF Ελλάς, το πρόγραμμα βρίσκεται στα πρώτα στάδια ωρίμανσης και ως εκ τούτου υπάρχουν πολλές ανακρίβειες γύρω από την υλοποίηση του. Ανάμεσα στα ανοιχτά ζητήματα περιλαμβάνονται οι ενδεχόμενες επιπτώσεις του έργου στον εθνικό στόχο ΑΠΕ, τον χρονικό ορίζοντα υλοποίησης των διασυνδέσεων, την τιμή πώλησης της παραγόμενης ενέργειας, την αρτιότητα των διαδικασιών αδειοδότησης και διαβούλευσης, τις προς επιλογή θέσεις χωροθέτησης, τις ενδεχόμενες άλλες παραχωρήσεις κοινωνικού ή οικονομικού περιεχομένου που θα δοθούν στους ενδιαφερόμενους επενδυτές και τη μεγιστοποίηση των θέσεων εργασίας και της χρήσης εγχώριου εξοπλισμού.

⁹⁷ Νόμος 4001/2011. Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις. ΦΕΚ 179 Α' / 22.08.2011.

⁹⁸ <http://www.wwf.gr/images/pdfs/WWF-FIT-levy.pdf>.

⁹⁹ Νόμος 4062/2012. Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού - Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ - Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) - Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ). ΦΕΚ 70 Α' / 30.03.2012

Επιπλέον, το γεγονός πως η υλοποίηση του ΗΛΙΟΣ, ακόμα και αν καταστεί τεχνικά και οικονομικά εφικτή, προϋποθέτει πολιτικές συμφωνίες μεταξύ περισσότερων των δυο κρατών κάνει το όλο εγχείρημα ιδιαίτερα απαιτητικό και ενδεχομένως -σε περίπτωση κακών χειρισμών- απαγορευτικό. Το WWF Ελλάς καυτηριάζει επίσης το γεγονός πως ο νόμος προβλέπει την επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων κατά του διοικητικού προσωπικού που σχετίζεται με την αδειοδότηση του ΗΛΙΟΣ, αν δεν εξετάσει τις αιτήσεις του προγράμματος εντός του ασφυκτικού χρονικού περιθωρίου των 10 ημερών.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης του προαναφερόμενου νόμου στη Βουλή, κατατέθηκε μια σωρεία από τροπολογίες της τελευταίας στιγμής για μια σειρά από ζητήματα που αφορούν θέματα ΑΠΕ. Μια συγκεκριμένη τροπολογία που κατατέθηκε από τους τότε βουλευτές Γιώργο Χαραλαμπόπουλο του ΠΑΣΟΚ και Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη της ΝΔ αφορούσε τη χωροθέτηση φωτοβολταϊκού πάρκου ισχύος 300 MW σε αμφισβητούμενης από το Δημόσιο κυριότητας έκταση 3.500 στρεμμάτων στη θέση Καλύσια της Πεντέλης. Η επίμαχη έκταση εμπίπτει στη Ζώνη Β' (στην οποία επιτρέπονται μόνο γεωργικές δραστηριότητες) του από 1998 προεδρικού διατάγματος προστασίας του Πεντελικού Όρους¹⁰⁰. Πρόκειται για τη γνωστή υπόθεση χωροθέτησης φ/β πάρκου σε έκτασης φερόμενη ως ιδιοκτησίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Μετά από συντονισμένη παρέμβαση περιβαλλοντικών οργανώσεων, φορέων και τοπικών κινήσεων, αλλά και μετά από τη διατύπωση ισχυρών αντιρρήσεων από βουλευτές όλων των κοινοβουλευτικών παρατάξεων, η επίμαχη τροπολογία αποσύρθηκε. Είναι ενδεικτική όμως του κλίματος που έχει διαμορφωθεί γύρω από την υποβάθμιση και καταπάτηση του περιβαλλοντικού δικαίου.

Σημειώνεται τέλος, ότι στον ν. 4062/2012 ενσωματώθηκαν άρθρα των οδηγιών 2009/28/ΕΚ και 2009/30/ΕΚ που αφορούν αντίστοιχα την προώθηση των ΑΠΕ και τα κριτήρια αειφορίας βιοκαυσίμων και βιορευστών. Η προθεσμία ενσωμάτωσης της πρώτης οδηγίας ήταν η 5/12/2009 και της δεύτερης η 31/12/2010. Υπενθυμίζεται ότι η καθυστέρηση στην ενσωμάτωση της οδηγίας 2009/28 είχε ως αποτέλεσμα την αποστολή αιτιολογημένης γνώμης¹⁰¹ από την ΕΕ προς την Ελλάδα.

Τον Οκτώβριο του 2011 το ΥΠΕΚΑ προχώρησε αιφνιδιαστικά σε αλλαγή του καθεστώτος αδειοδότησης θαλάσσιων αιολικών πάρκων, με ειδική ρύθμιση που περιλήφθηκε στο άρθρο 41 του ν. 4030/2011¹⁰² για το νέο σύστημα έκδοσης αδειών δόμησης. Παρά τη ρητή και λογική προϊσχύουσα πρόβλεψη του ν. 3851/2010 για κεντρικό σχεδιασμό και δημοπράτηση των αδειών θαλασσίων αιολικών πάρκων, το ΥΠΕΚΑ κατά τη συζήτηση νομοσχεδίου για τη δόμηση έδωσε το πράσινο φως για την εξέταση από την ΡΑΕ αιτήσεων που επενδυτές είχαν καταθέσει για ανάπτυξη θαλάσσιων αιολικών. Επί της ουσίας η ρύθμιση ανοίγει την αγορά για τις υφιστάμενες αιτήσεις και την κλείνει για όλες τις υπόλοιπες προσφέροντας ως μη όφειλε το αποκλειστικό πλεονέκτημα δημιουργίας θαλάσσιου αιολικού στις εταιρίες που είχαν προλάβει να καταθέσουν αιτήσεις αδειοδότησης θαλάσσιων αιολικών πριν την ψήφιση του νόμου 3851/2010. Σύμφωνα με δημοσιεύματα¹⁰³ η όλη διαδικασία ευνοεί συγκεκριμένους επενδυτικούς ομίλους που είχαν καταθέσει αιτήσεις.

Αξίζει να αναφερθεί τέλος ότι με υπουργική απόφαση¹⁰⁴ για τη λειτουργία των σταθερών εστιών καύσης για τη θέρμανση κτιρίων και νερού απελευθερώνεται επιτέλους η χρήση βιομάζας (pellets) στις κεντρικές εγκαταστάσεις θέρμανσης σε όλη την Ελλάδα και υιοθετούνται πρότυπα για τις εγκαταστάσεις θέρμανσης. Ζητούμενο παραμένει βεβαίως ο σωστός έλεγχος των καυστήρων και της ποιότητας των pellets ώστε να αποφευχθούν προβλήματα ρύπανσης.

---

¹⁰⁰ Προεδρικό διάταγμα. Καθορισμός ζωνών προστασίας του όρους Πεντέλη, χρήσεων και όρων δόμησης αυτών. ΦΕΚ 755 Δ'/21.10.1988.

¹⁰¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. «Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: η νομοθεσία της Φινλανδίας, της Ελλάδας και της Πολωνίας εξακολουθεί να μη συνάδει με τους ενωσιακούς κανόνες». Ανακοίνωση. 22 Μαρτίου 2012. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/278&format=HTML&aged=1&language=EL&guiLanguage=en>.

¹⁰² Νόμος 4030/2011. Νέος Τρόπος Έκδοσης Αδειών Δόμησης, Ελέγχου Κατασκευών και λοιπές Διατάξεις. ΦΕΚ 249 Α' / 25.11.2011.

¹⁰³ Λιάγγου, Χ. (29 Νοεμβρίου 2011). «Παγώνουν» αιτήσεις για νέα θαλάσσια αιολικά πάρκα. Η Καθημερινή. Ανασύρθηκε από <http://www.energypress.gr/news/Xrysa-Liaggoy:-Pagwnovn-aitheis-gia-nea-thalassia-aiolika-parka>.

¹⁰⁴ Απόφαση Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Ρύθμιση θεμάτων σχετικών με τη λειτουργία των σταθερών εστιών καύσης για τη θέρμανση κτιρίων και νερού. Αρ. πρωτ. οικ.: 189533. ΦΕΚ Β' 2654 / 09.11.2011.

4.4. Ειδική ενότητα: Εξοικονόμηση ενέργειας

Το Σεπτέμβριο του 2011 το ΥΠΕΚΑ εξέδωσε, στο πλαίσιο της οδηγίας 2006/32/ΕΚ, το 2^ο Σχέδιο Δράσης Ενεργειακής Απόδοσης (ΣΔΕΑ)¹⁰⁵. Το σχέδιο «περιγράφει και αξιολογεί το σύνολο των μέτρων που υλοποιήθηκαν, υλοποιούνται ή σχεδιάζονται και προγραμματίζονται να εφαρμοστούν στους τομείς τελικής χρήσης ενέργειας στην Ελλάδα. Περιλαμβάνει εκτενή περιγραφή της εξοικονόμησης ενέργειας που έχει επιτευχθεί με την εφαρμογή μέτρων βελτίωσης ενεργειακής απόδοσης με άμεση αναφορά στο 1^ο ΣΔΕΑ. Επίσης, παρουσιάζει την πορεία εκπλήρωσης του ενδιάμεσου στόχου για εξοικονόμηση ενέργειας το 2010, βασισμένη σε δεδομένα και εκτιμήσεις, και κάνει πρόβλεψη της εξοικονόμησης ενέργειας για το 2016. Τέλος, γίνεται περιγραφή των εθνικών στρατηγικών που σχετίζονται με τις προβλέψεις και τους στόχους για εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας».

Κατά την άποψη του WWF Ελλάς το 2^ο ΣΔΕΑ κινείται σε θετική κατεύθυνση και περιγράφει με αξιολογικό τρόπο τη συνέχιση των προσπαθειών για βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας. Είναι συνεκτικό και περιέχει την απαραίτητη πληροφόρηση. Παραμένουν όμως κάποιες αδυναμίες, όπως για παράδειγμα ότι κάποια μέτρα δεν φαίνεται να εμπιπτουν ακριβώς στους ορισμούς περί ενεργειακής απόδοσης (πχ. απόσυρση οχημάτων, αλλαγή καυσίμου) και πιθανότατα δεν εμπιπτουν ούτε στους σκοπούς της οδηγίας. Άλλη μια αδυναμία και ίσως η σημαντικότερη αφορά το γεγονός πως δεν είναι σαφείς οι παραδοχές εκτίμησης της επιτευχθείσας και της αναμενόμενης εξοικονόμησης ενέργειας έως το 2020. Εκτός αυτού, δεν γίνεται κατανοητή η αποτελεσματικότητα και εξέλιξη κάθε μέτρου του 1^{ου} σχεδίου δράσης, όπως είναι για παράδειγμα η συμβολή της αλλαγής της συμπεριφοράς των καταναλωτών, ούτε καν αυτών που θεωρητικά είναι πιο εύκολο να αξιολογηθούν ποσοτικά πχ. η προώθηση συστημάτων ΣΗΘΥΑ. Φαίνεται, επίσης, πως σε αρκετές περιπτώσεις απουσιάζει περαιτέρω εξειδίκευση των νέων μέτρων σε συγκεκριμένες πολιτικές, νομοθετικές ρυθμίσεις, φορολογικά κίνητρα κ.κ. Επιπλέον, παρατηρείται πως αγνοείται σε μεγάλο βαθμό η εξοικονόμηση που θα μπορούσε να επιτευχθεί στη βιομηχανία, πράγμα που έρχεται σε καταφανή αντίθεση με την απόφαση του Υπουργείου, τον Ιούνιο του 2011, για μείωση της τιμής ηλεκτρισμού στον συγκεκριμένο κλάδο.

Ακόμη, παρά το γεγονός πως ο τομέας των μεταφορών αναγνωρίζεται ως ένας από τους τομείς με πολύ μεγάλο δυναμικό εξοικονόμησης και παρά την καταγραφή συγκεκριμένων αναφορών για τις παθογένειες του (περιορισμένες υποδομές σε μέσα σταθερής τροχιάς, υπερβολική χρήση αεροπορικών μεταφορών, μειωμένη χρήση δημόσιων μέσων αστικής μετακίνησης κ.ά.), πολλά από τα μέτρα που προτείνονται είναι είτε ανεπαρκή (ενημέρωση κοινού, προώθηση οικολογικής οδήγησης κλπ.) είτε εμφανίζουν σημαντική καθυστέρηση στην υλοποίησή τους, χωρίς να υπάρχει κάποια ένδειξη για μεταβολή της υφιστάμενης κατάστασης (εναλλακτικές μορφές μετακίνησης, εκσυγχρονισμός και επέκταση σιδηροδρομικού δικτύου, μετρό Θεσσαλονίκης κλπ.).

Τον Απρίλιο του 2012, παρουσιάστηκε το πρόγραμμα «Χτίζοντας το Μέλλον» του ΥΠΕΚΑ που προβλέπει την υλοποίηση 3.100.000 παρεμβάσεων εξοικονόμησης ενέργειας έως το 2020. Αφορά κυρίως την σύναψη εθελοντικών συμφωνιών με κλαδικούς φορείς και επαγγελματίες του τομέα εξοικονόμησης για την πιστοποίηση και την παροχή σε ευνοϊκότερες τιμές προϊόντων και υπηρεσιών εξοικονόμησης. Το WWF Ελλάς θεωρεί πως το πρόγραμμα από μόνο του δεν πρόκειται να αποδώσει αν δεν συνδυαστεί με παροχή πρόσθετων κινήτρων συμμετοχής, όπως φοροαπαλλαγές, χορήγηση χαμηλότοκων δανείων, δυναμική διείσδυση του θεσμού των ενεργειακών υπηρεσιών (Energy Services Company ESCOs) κ.α.

Επίσης, τον Ιανουάριο του 2012 το ΥΠΕΚΑ εξέδωσε την Υπουργική Απόφαση Φ.Β1/Ε5.4/338/6/09.01.2012 με την «Έγκριση Αποτελεσμάτων Αξιολόγησης των Φακέλων - Προτάσεων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) στο πλαίσιο του Προγράμματος «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ». Δίδεται έτσι το πράσινο φως για την έναρξη σε σύντομο χρονικό διάστημα ενός προγράμματος εξοικονόμησης για ΟΤΑ. Είναι μια θετική πρόταση, που πρόκειται να χρηματοδοτηθεί κατά μεγάλο ποσοστό από ευρωπαϊκά κονδύλια και μπορεί να φέρει σημαντικές βελτιώσεις στην ενεργειακή συμπεριφορά των ΟΤΑ και ιδίως των δημοτικών κτιρίων. Το ποσό που πρόκειται να δοθεί στους ΟΤΑ που επιλέχθηκαν αγγίζει τα €83 εκ.

---

¹⁰⁵ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. 2ο Εθνικό Σχέδιο Δράσης Ενεργειακής Απόδοσης 2008-2016 στο πλαίσιο της οδηγίας 2006/32/ΕΚ. Σεπτέμβριος 2011.

Άλλες νομοθετικές πρωτοβουλίες για την εξοικονόμηση είναι η Υπουργική Απόφαση Δ6/29826/29.12.2011 «Υποχρεώσεις διανομών ενέργειας, διαχειριστών δικτύων διανομής και επιχειρήσεων λιανικής πώλησης ενέργειας για την παροχή στοιχείων τελικής ενεργειακής χρήσης» και η Υπουργική Απόφαση Δ6/13280/07.06.2011 «Επιχειρήσεις Ενεργειακών Υπηρεσιών. Λειτουργία, Μητρώο, Κώδικας Δεοντολογίας και συναφείς διατάξεις».

4.5. Ειδική ενότητα: Ορυκτά καύσιμα

Η μεγάλη εκκρεμότητα στον τομέα της παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα αφορά την υποχρέωση παραχώρησης **του 40% της αγοράς ηλεκτρισμού από λιγνίτη σε ιδιώτες**. Μετά από διαβουλεύσεις φαίνεται πως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταλήξει σε συμφωνία με την Ελληνική κυβέρνηση για τον τρόπο που θα επιτευχθεί το άνοιγμα της αγοράς, δεν έχει υπάρξει όμως επίσημη ανακοίνωση.

Υπενθυμίζεται ότι η σχετική ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹⁰⁶, βάσει της οποίας επιχειρείται το άνοιγμα της αγοράς λιγνίτη, δεν έλαβε υπόψη τη διακηρυγμένη πρόθεση της ΕΕ για μια οικονομία χαμηλού άνθρακα και για σχεδόν μηδενικές εκπομπές από την ηλεκτροπαραγωγή μέχρι το 2050. Η αρχική ανταπόκριση της Κυβέρνησης, η οποία είχε αποδεχθεί την ανάγκη αφαίρεσης του μονοπωλίου από τη ΔΕΗ, ήταν η σταδιακή μείωση της εξάρτησης από τον λιγνίτη και η συνεχιζόμενη αύξηση της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας, ώστε το ποσοστό συμμετοχής του λιγνίτη στο ενεργειακό μίγμα να πέσει κάτω από το 25-30% μέχρι το 2020.

Όμως η απελευθέρωση της αγοράς λιγνίτη ήταν και παραμένει προτεραιότητα για την Τρόικα. Η δίκαιη λύση που είχε αρχικά προταθεί από την Κυβέρνηση απορρίφθηκε από την Τρόικα, η οποία επιμένει στο άνοιγμα, είτε μέσω της εκμετάλλευσης νέων λιγνιτικών κοιτασμάτων είχε με την πώληση των πιο αποδοτικών λιγνιτικών μονάδων της ΔΕΗ. Αυτή η πολιτική αναμένεται να εντείνει την εξάρτηση της Ελλάδας από τον ρυπογόνο λιγνίτη. Ταυτόχρονα, ενδέχεται να οδηγήσει σε ένα ντόμινο κατασκευής νέων λιγνιτικών μονάδων, τόσο από ιδιώτες επενδυτές, όσο και από τη ΔΕΗ.

Επίσης, τον Αύγουστο του 2011, η Επιτροπή για την εκμίσθωση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης του δημόσιου **λιγνιτωρυχείου στην περιοχή της Βεύης** του Νομού Φλώρινας ολοκλήρωσε την πρώτη φάση της διαδικασίας εκμίσθωσης και κατάρτισε πίνακα φθίνουσας βαθμολογικής κατάταξης των συμμετεχόντων. Το WWF Ελλάς εκτιμά ότι έτσι ανοίγει ο δρόμος για την κατασκευή και δημιουργία νέων μονάδων λιγνίτη.

Σημειώνεται και πάλι ότι στο θέμα της εκμετάλλευσης πιθανών κοιτασμάτων πετρελαίου ή φυσικού αερίου, το ΥΠΕΚΑ έχει εντάξει μια σειρά προβλέψεων στον ν. 4001/2011, ενώ τον Φεβρουάριο του 2012 εκδόθηκε διάταγμα¹⁰⁷ για τη σύσταση Α.Ε. που αναλαμβάνει τη διαχείριση για λογαριασμό του Δημοσίου των αποκλειστικών δικαιωμάτων του στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων που βρίσκονται εντός της ελληνικής επικράτειας.

Μεγάλο θέμα αποτελεί το νέο πλαίσιο για τους υδρογονάνθρακες, το οποίο μοιάζει κατ' αρχήν να απορρίπτει προληπτικές προσεγγίσεις και αρκείται στην υποχρέωση του αναδόχου να λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα, σύμφωνα με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, «έτσι ώστε να περιορίσει στο ελάχιστο κάθε περιβαλλοντική ρύπανση ή ζημία στα νερά». Επίσης, προβλέπει την (απλή) δυνατότητα καταβολής εγγύησης ή ασφαλιστηρίου συμβολαίου, την κατάθεση ποσοστού 20% του μισθώματος ή μεριδίου παραγωγής στο Πράσινο Ταμείο («για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων για την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης που τυχόν προκαλείται από δραστηριότητες έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων καθώς και προστασίας του περιβάλλοντος από δραστηριότητες που έχουν σχέση με κάθε είδους εκμετάλλευση ή χρήση ενεργειακών πηγών ή πόρων»), και την έκδοση κανονισμών «εκτέλεσης των κάθε φύσης εργασιών και έργων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, περιλαμβανομένης της κατασκευής των κάθε φύσης εγκαταστάσεων, των δεξαμενών αποθήκευσης και των αγωγών, της διενέργειας των γεωτρήσεων και

¹⁰⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. «Αντιμονοπωλιακή νομοθεσία : Η Επιτροπή κάνει δεκτές αναλήψεις υποχρεώσεων από μέρος της Ελλάδας για τη διασφάλιση δίκαιης πρόσβασης στα ελληνικά κοιτάσματα λιγνίτη». Ανακοίνωση. IP/0 9/ 1226. Βρυξέλλες, 6 Αυγούστου 2009.

¹⁰⁷ Προεδρικό διάταγμα υπ αριθμ. 14/2012. Σύσταση της Ανώνυμης Εταιρίας με την επωνυμία «Ελληνική Διαχειριστική Εταιρία Υδρογονανθράκων Α.Ε (ΕΔΕΥ Α.Ε) στην αγγλική Hellenic Hydrocarbon Resources Management SA (H.H.R.M S.A) - Κατάρτιση καταστατικού αυτής. ΦΕΚ Α' 21/13.02.2012.

της σφράγισης των φρεάτων, με σκοπό τη λήψη κάθε φύσης μέτρων ασφαλείας προσώπων ή πραγμάτων, παρεμπόδιση της ρύπανσης ή μόλυνσης του περιβάλλοντος» - κάτι που, μέχρι σήμερα, δεν έχει συμβεί.¹⁰⁸ Άλλες χρήσεις του θαλάσσιου χώρου θα περιοριστούν κατ' ανάγκη, καθώς θεσπίζεται ζώνη ασφαλείας «[γ]ύρω από τις μόνιμες ή προσωρινές εγκαταστάσεις ή πλωτές κατασκευές επί της υφαλοκρηπίδας ή της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης ή υπεράνω αυτών, που προορίζονται για εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων», η οποία αστυνομεύεται από το λιμενικό.¹⁰⁹ Σε εφαρμογή των νέων διατάξεων, επελέγη η «σύμβαση μίσθωσης» ως τρόπος άσκησης του δικαιώματος του Δημοσίου για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στις περιοχές του Πατραϊκού Κόλπου, του Κατάκολου και των Ιωαννίνων.¹¹⁰ Για το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος από την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, δημοσιεύθηκε και ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, με αφορμή το ατύχημα στην εξέδρα Deerwater Horizon της Φλόριντα των ΗΠΑ.¹¹¹

Ένα άλλο θέμα που απασχόλησε τη νομοθετική επικαιρότητα ήταν η απελευθέρωση της πετρελαιοκίνησης οχημάτων στους περιβαλλοντικά εξαιρετικά επιβαρυσμένους νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης, παρά το γεγονός πως ουδέποτε επέδειξε στοιχεία που συνηγορούν στην αναγκαιότητα άρσης της απαγόρευσης. Η απελευθέρωση συντελέστηκε με τροπολογία στον 'αμαρτωλό' νόμο 4030/2011 «Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών και άλλες διατάξεις». Το γεγονός πως η πρόοδος της τεχνολογίας πετρελαιοκίνησης δεν έχει, ακόμα, καταφέρει να αντιμετωπίσει τις πολύ μεγάλες εκπομπές οξειδίων του αζώτου και μικροσωματιδίων που έχουν δραματικές συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον και στην ανθρώπινη υγεία, κι επιπρόσθετα η αδυναμία πάταξης της νοθείας στα καύσιμα, ο αναποτελεσματικός έλεγχος των οχημάτων που κυκλοφορούν στα δυο μεγάλα αστικά κέντρα και η απουσία σχεδιασμού ακυρώνουν τα όποια πιθανά οφέλη και καταδεικνύουν το μέγεθος του σφάλματος στο οποίο υπέπεσε ο Υπουργός ΠΕΚΑ με τη συγκεκριμένη αντιεπισημονική πολιτική απόφαση.

5. Διαχείριση υδάτινων πόρων

Η περίοδος αναφοράς χαρακτηρίζεται από πολλές, αλλά αποσπασματικές διατάξεις για τα ύδατα. Είναι ιδιαίτερα σημαντική για δύο κυρίως λόγους, που αφορούν τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής: ο πρώτος, είναι η καταδίκη της Ελλάδας από το ΔΕΕ στις 19.3.2012 για την παράλειψη κατάρτισης, «έως τις 22 Δεκεμβρίου 2009, [των σχεδίων] διαχείρισεως λεκάνης απορροής ποταμού τόσο για τις λεκάνες απορροής ποταμού που ευρίσκονται εξ ολοκλήρου εντός του εθνικού εδάφους όσο και για τις διεθνείς λεκάνες απορροής ποταμού».¹¹² Ο δεύτερος είναι πιο θετικός: έστω και με την σημαντική αυτή καθυστέρηση, από τις αρχές Μαΐου, έχει αρχίσει η δημόσια διαβούλευση των «προγραμμάτων μέτρων» των περισσότερων υδατικών διαμερισμάτων (Υ.Δ.) Ανατολικής και Δυτικής Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Δυτικής, Βόρειας και Ανατολικής Πελοποννήσου, Αττικής, και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης.¹¹³ Λείπουν, την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, δύο σημαντικά Υ.Δ. - της Κεντρικής και η Δυτικής Μακεδονίας. Η σημασία των «προγραμμάτων μέτρων» είναι κεφαλαιώδης: περιλαμβάνουν τα βασικά και συμπληρωματικά μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων της Οδηγίας-πλαίσιο για τα νερά.¹¹⁴ Αντιθέτως, δεν υπάρχουν

¹⁰⁸ 12^Α§§1-6 ν. 2289/1995, όπως προστέθηκε από το 164 ν. 4001/2011 (Α' 179).

¹⁰⁹ 12§12, 12§17 ν. 2289/1995, όπως αντικαταστάθηκαν από το 163§5, 163§7 ν. 4001/2011 (Α' 179).

¹¹⁰ Υ.Α. Δ1/Α/3026/2012 «Επιλογή είδους σύμβασης για παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων» (Β' 376). Για το θέμα, βλ. επίσης το υλικό και τα σχόλια στις ανοιχτές διαβουλεύσεις «Δημόσια Διαβούλευση επί του κειμένου Δυνατότητα άμεσης παραχώρησης εκ μέρους του ελληνικού δημοσίου των δικαιωμάτων του για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων με τη διαδικασία της ανοικτής πρόσκλησης (open door)» (< <http://www.opengov.gr/minenv/?p=2885> >).

¹¹¹ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Οκτωβρίου 2010 «σχετικά με τη δράση της Ε.Ε. στον τομέα της πετρελαϊκής έρευνας και εξόρυξης στην Ευρώπη» [ΕΕ C 371 της 20.12.2011, 10-14].

¹¹² Υπόθεση C-297/11 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0297:EL:HTML> >.

¹¹³ ΥΠΕΚΑ – Ειδική Γραμματεία Υδάτων, «Διαβούλευση των Σχεδίων Διαχείρισης των υδατικών πόρων της χώρας» [22.5.2012] < <http://wfd.opengov.gr/> >.

¹¹⁴ 4, 12-13 Π.Δ. 51/2007 (Α' 54).

νέα για την προκαταρκτική αξιολόγηση των κινδύνων πλημμύρας στις λεκάνες απορροής, η οποία έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2011.¹¹⁵

Η δημοσίευση της τεχνικής έκθεσης του ΥΠΕΚΑ με τίτλο «*Ποιότητα επιφανειακών και υπόγειων υδάτων της χώρας: περίοδος αναφοράς 2000-2008*»,¹¹⁶ αποτελεί σημαντικό γεγονός. Η έκθεση συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό δυσεύρετων στοιχείων, για ένα θέμα που στο παρελθόν χαρακτηριζε μυστικοπάθεια και αρνητισμός. Ταυτόχρονα, υπογραμμίζει τις ελλείψεις της χώρας στην παρακολούθηση (και την διαχείριση) των υδάτων, που συνίστανται κυρίως στο αραιό δίκτυο και την χρήση ακατάλληλων αναλυτικών μεθόδων. Επίσης, αναδεικνύει γνωστά (υφαμιύριση) και λιγότερο γνωστά (παρουσία ουσιών προτεραιότητας – π.χ., As, Cd, ή Ni) προβλήματα, σε πολλές περιοχές της χώρας, πολλές από τις οποίες δεν ήταν, μέχρι σήμερα, ευρύτερα γνωστές. Η κατάσταση αυτή επιβεβαιώνεται έμμεσα και από την ετήσια έκθεση της ΕΥΕΠ, η οποία επιλήφθηκε της ρύπανσης ή υποβάθμισης των υδάτων της λεκάνης απορροής Ασωπού, του Μαλιακού, του Αμβρακικού, της τάφρου 66 στον Λουδία, της Κορώνειας, της Μεσσαπίας, και αλλού.¹¹⁷ Αντίθετα, οι διαπιστώσεις της ετήσια έκθεσης για την κατάσταση των υδάτων κολύμβησης ήταν θετικές.¹¹⁸

Η παραβίαση ενός μεγάλου μέρους της νομοθεσίας για τα ύδατα – π.χ., αυτό που αφορά τις οριακές και κατευθυντήριες τιμές ποιότητας, την νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, την ποιότητα νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, την προστασία των υπόγειων νερών, αλλά και τα κύρια εθνικά μέτρα εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60 - αποτελεί πλέον «*παράνομη συμπεριφορά*», με την έννοια του νέου νόμου για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος.¹¹⁹ Με υπουργική απόφαση, που επιφυλάσσεται για ακόμα αυστηρότερες ρυθμίσεις με την ειδική διαδικασία που προβλέπεται αλλού, ορίστηκαν ανώτατες αποδεκτές τιμές των κυριότερων ρύπων στα υπόγεια ύδατα: για παράδειγμα, το όριο για το ολικό Cr στα υπόγεια νερά, τίθεται στα 50 mg/l.¹²⁰ Εκδόθηκαν, επίσης, υπουργικές αποφάσεις, που ρυθμίζουν διάφορα τεχνικά θέματα παρακολούθησης και διαχείρισης των υδάτων – για τον καθορισμό του Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης,¹²¹ και τις τεχνικές προδιαγραφές ανάλυσης.¹²²

Μία άλλη ομάδα ρυθμίσεων επικεντρώνεται σε έργα ή δραστηριότητες που επηρεάζουν την κατάσταση των υδάτων (ή επηρεάζονται από αυτή). Ένα βασικό μέτρο προστασίας των επιφανειακών υδάτων, η άδεια απόρριψης λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων, πρώτα «*καταργήθηκε αντικαθιστάμενη*» από την ΑΕΠΟ,¹²³ και στην συνέχεια (απλώς) καταργήθηκε, αν και οι ελάχιστοι όροι για απόρριψη λυμάτων σε επιφανειακά ύδατα και ο καθορισμός χρήσεων των επιφανειακών υδάτων παραμένουν σε ισχύ.¹²⁴ Με τις τροποποιήσεις αυτές, επικράτησε (χωρίς ιδιαίτερη μελέτη,

¹¹⁵ 4§4 Κοινής Υπουργικής Απόφασης Η.Π. 31822/1542/Ε103/2010 (Β' 1108).

¹¹⁶ ΥΠΕΚΑ – Ειδική Γραμματεία Υδάτων, «*Ποιότητα των επιφανειακών υδάτων της χώρας: περίοδος αναφοράς 2000-2008*» < <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=apxz9FdpLcE%3d&tabid=249&language=el-GR> >.

¹¹⁷ Υ.Π.Ε.Κ.Α. (Ε.Υ.Ε.Π.), Έκθεση 2010-11: Συνοπτική παρουσίαση του έργου της Ε.Υ.Ε.Π. [Αθήνα, 5.2012] < [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snij524\]=1833&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snij524]=1833&language=el-GR) >.

¹¹⁸ European Environmental Agency, *Bathing water results 2010 – Greece* < <http://www.eea.europa.eu/themes/water/status-and-monitoring/state-of-bathing-water-1/state-of-bathing-water> >.

¹¹⁹ 2 περ. 1 και Παράρτημα Α' ν. 4042/2012 «*Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής*» (Α' 24).

¹²⁰ Κοινή Υπουργική Απόφαση οικ. 1811/2012 «*Ορισμός ανώτερων αποδεκτών πμών για τη συγκέντρωση συγκεκριμένων ρύπων, ομάδων ρύπων ή δεικτών ρύπανσης σε υπόγεια ύδατα, σε εφαρμογή της παραγράφου 2 του Αρθρου 3 της υπ' αριθμ. 39626/2208/Ε130/2009 κοινής υπουργικής απόφασης (Β' 2075)*» (Β' 3322). Πρόκειται για την νομική πράξη που προβλέπεται από το 3 της Οδηγίας 2006/118 «*σχετικά με την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση*» (με καταληκτική ημερομηνία την 22.12.2008), η οποία με την σειρά της υλοποιεί τις προβλέψεις του άρθρου 17§§1-2 της Οδηγίας 2000/60. Σύμφωνα με το άρθρο 4 αυτής της απόφασης, ακόμα αυστηρότερες τιμές μπορούν να ορίζονται σύμφωνα με την διαδικασία των παραγράφων 3§3 και 3§8 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 39626/2208/Ε130/2009 (Β' 2075) για τα υπόγεια νερά.

¹²¹ Κοινή Υπουργική Απόφαση 140384/2011 «*Ορισμός Εθνικού Δικτύου Παρακολούθησης της ποιότητας και της ποσότητας των υδάτων με καθορισμό των θέσεων (σταθμών) μετρήσεων και των φορέων που υποχρεούνται στην λειτουργία τους, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 4 του Ν. 3199/2003 (Α' 280)*» (Β' 2017).

¹²² Κοινή Υπουργική Απόφαση Η.Π. 38317/1621/Ε 103/2011 «*Τεχνικές προδιαγραφές και ελάχιστα κριτήρια επιδόσεων των αναλυτικών μεθόδων για τη χημική ανάλυση και παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων, σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2009/90/ΕΚ*» (Β' 1977).

¹²³ 12§1 ν. 4014/2012 (Α' 209), όπως τροποποιήθηκε από το 55§3 ν. 4042/2012 (Α' 24).

¹²⁴ Για τα απόβλητα που εντάσσονται στον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Αποβλήτων (Ε.Κ.Α.), η Κοινή Υπουργική Απόφαση Ε1β/221/1965 (Β' 138), όπως ισχύει, καταργείται στο σύνολό της [59§2 ν. 4042/2012 (Α' 24)]. Συνεπώς, και ενδεικτικά, για

ιδίως αν ληφθεί υπόψη η ελλιπής παρακολούθηση των υδάτων) η άποψη ότι οι τεχνικές προδιαγραφές και τα πρότυπα περιβάλλοντος μπορούν να υποκαταστήσουν πλήρως τις προκαταρκτικές άδειες, ακόμα και για δραστηριότητες που δεν απαιτούν ΑΕΠΟ. Η ρύθμιση αυτή συνδυάστηκε με την νομιμοποίηση των «υφιστάμενων δικαιωμάτων χρήσης νερού» - μίας νομικής κατασκευής που περιλαμβάνει ρητά και τις παράνομες (!) χρήσεις («οι υφιστάμενες χρήσεις από επιφανειακά ή υπόγεια νερά, ...εφόσον προϋφίστανται της 20.12.2005, ημερομηνία έκδοσης της κοινής υπουργικής απόφασης 43504/2005 ... και είτε δεν έχουν άδεια εν γένει είτε η υπάρχουσα άδεια δεν ισχύει είτε δεν αναφέρεται στην άδεια η χρονική διάρκεια ισχύος της»), και μάλιστα με ειδικές, κατά παρέκκλιση, ρυθμίσεις των «υφισταμένων» αρδευτικών γεωτρήσεων ετήσιας αντλούμενης ποσότητας $\leq 100.000 \text{ m}^3$.¹²⁵ Στις ρυθμίσεις αυτές, εντυπωσιάζει όχι μόνο η γενίκευση της νομιμοποίησης αυθαιρεσιών ως βασικού εργαλείου πολιτικής,¹²⁶ αλλά και η παράβλεψη των προβλημάτων που προκαλεί η υπεράντληση, ειδικά χωρίς σχέδια διαχείρισης, και μάλιστα μετά την πρόσφατη έκθεση του ΥΠΕΚΑ για την ποιότητα των υδάτων.¹²⁷ Ταυτόχρονα, με μία αμφίβολης σκοπιμότητας και νομιμότητας διάταξη, τα μικρά υδροηλεκτρικά που επηρεάζουν ή βρίσκονται εντός Ζ.Ε.Π. εξαιρέθηκαν «[α]πό την υποβολή των εξειδικευμένων ορνιθολογικών στοιχείων».¹²⁸ Μολονότι θεσπίστηκε η δυνατότητα τροποποίησης των περιφερειακών πλαισίων από τα σχέδια διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμών, που ενδέχεται να διευκολύνει την αδειοδότηση έργων που προσκρούουν στα Πλαίσια αυτά,¹²⁹ η «άδεια παραγωγής για υδροηλεκτρικά έργα χορηγείται μόνον (!) εφόσον αυτά εντάσσονται σε ολοκληρωμένο σχεδιασμό ανάπτυξης και ενεργειακής διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού της οικείας υδρολογικής λεκάνης σύμφωνα με τις διατάξεις» του παλαιού νόμου για τα ύδατα [Ν. 1739/1987 (Α' 201)],¹³⁰ και το (αναπόφευκτα) ξεπερασμένο περιεχόμενο και παντελή έλλειψη δημοσιότητας που τον χαρακτήριζε. Αρκεί να ειπωθεί ότι ο «σχεδιασμός» του Ν. 1739/1987 παραμένει αδημοσίευτος. Επίσης, προβλέπεται πλέον και η δυνατότητα χωροθέτησης «[κ]τ[ιφιών] και εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας, επεξεργασίας νερού, συμπεριλαμβανομένης της αφαλάτωσης (μετά από πλήρη διαχειριστική μελέτη και ειδικότερα ολοκληρωμένο σύστημα

τις κατηγορίες 19 07 (στραγγίδια χώρου υγειονομικής ταφής) και 19 08 (απόβλητα από εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων μη προδιαγραφόμενων άλλως), η Κοινή Υπουργική Απόφαση Ε1β/221/1965 (Β' 138) έχει καταργηθεί.

¹²⁵ 1 Κοινής Υπουργικής Απόφασης 150559/2011 «Διαδικασίες, όροι και προϋποθέσεις για τη χορήγηση αδειών για υφιστάμενα δικαιώματα χρήσης νερού» (Β' 1440), όπως τροποποιήθηκε από την όμοια 110424/2012 (Β' 1190), μεταξύ άλλων σε θέματα μείωσης των προστίμων και παράτασης των προθεσμιών. Ειδικά στο 2§7 τελευταίο εδάφιο, ορίζεται ότι «[ε]ιδικά, ως προς την περιβαλλοντική αδειοδότηση, υφισταμένων αρδευτικών γεωτρήσεων με ετήσια αντλούμενη ποσότητα $\leq 100.000 \text{ m}^3$ ανεξαρτήτως βάθους, κατά παρέκκλιση των προβλεπόμενων στις υπ' αριθμ. Η.Π. 15393/2332/2002 (ΦΕΚ 1022Β/5.8.2002) και 11014/703/Φ104/2003 (ΦΕΚ 332Β/20.3.2003) κοινές υπουργικές αποφάσεις και μέχρι την επικείμενη τροποποίησή τους στο πλαίσιο του επικείμενου νομοσχεδίου περί απλοποίησης της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, θα συντάσσεται μόνο περιβαλλοντική έκθεση από τον ενδιαφερόμενο ή τον τεχνικό εκπρόσωπό του, με περιεχόμενο αυτό του πίνακα 3 του άρθρου 16 της υπ' αριθμ. 69269/538790/1990 (ΦΕΚ678Β/25.10.1990) κοινής υπουργικής απόφασης, η οποία θα υποβάλλεται και εξετάζεται με τα λοιπά δικαιολογητικά για τη χορήγηση της άδειας χρήσης από την αρμόδια Υπηρεσία Υδάτων».

¹²⁶ Για άλλα παραδείγματα, βλ. 9 ν. 4014/2011 (Α' 209) (για «υφιστάμενα έργα στερούμενα περιβαλλοντικών όρων»): 24§1(α) ν. 4014/2011 (Α' 209), όπως έχει τροποποιηθεί (για ορισμένα «κτίρια των οποίων έχει ολοκληρωθεί ο φέρων οργανισμός και χρήσεων, ...και έχουν ανεγερθεί καθ' υπέρβαση είτε της οικοδομικής άδειας είτε των όρων ή περιορισμών δόμησης του ακινήτου είτε χωρίς οικοδομική άδεια, εφόσον η χρήση τους δεν απαγορεύεται από τις πολεοδομικές διατάξεις για τις χρήσεις γης που ισχύουν στην περιοχή του ακινήτου ή δεν απαγορευόταν κατά το χρόνο έκδοσης της οικοδομικής άδειας ή κατά το χρόνο κατασκευής ή εγκατάστασης της αυθαίρετης χρήσης»): 46§5(γ) ν. 998/1979 (Α' 289), όπως προστέθηκε με το 13§1 ν. 4056/2012 «Ρυθμίσεις για την κτηνοτροφία και τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και άλλες διατάξεις» (Α' 52), καθώς και 14 του τελευταίου νόμου (για «κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, πτηνοτροφεία, μελισσοκομεία, εκτροφεία θηραμάτων, ιχθυοτροφεία, εκτροφεία γουνοφόρων ή άλλες συναφείς κτηνοτροφικές μονάδες που λειτουργούν μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου χωρίς άδεια της δασικής υπηρεσίας» και «κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις όλων των κατηγοριών της παραγράφου 1 του άρθρου 2, οι οποίες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου λειτουργούν χωρίς άδεια εγκατάστασης»): 27, 31 ν. 4061/2012 «Διαχείριση και προστασία ακινήτων Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων - Ρύθμιση εμπραγμάτων δικαιωμάτων και λοιπές διατάξεις» (Α' 66) (για «ιδιοκτήτες ακινήτων που τα εξαγόρασαν από τις οικείες επιτροπές θεμάτων γης και Επίλυσης Διαφορών των Περιφερειών της χώρας και έχουν αναείρει σε αυτές αυθαίρετο κτίσμα», και επικύρωση ανώμαλων δικαιοπραξιών).

¹²⁷ Ο.π., υποσημείωση 4, όπου η παρατήρηση ότι «[σ]τα υπόγεια ύδατα, ...οι περισσότερες υπερβάσεις παρατηρούνται σε παραμέτρους που σχετίζονται με τα φαινόμενα υφαλμύρισης (χλωριόντα, αγωγιμότητα, θειικά) (17% των υπόγειων υδάτων σε κακή χημική κατάσταση ως προς τα χλωριόντα)» [σ. 4].

¹²⁸ 5^Α§3 Κοινής Υπουργικής Απόφασης 37338/1807/2010 (Β' 1495), όπως τροποποιήθηκε από την όμοια 8353/276/Ε103/2012 (Β' 415).

¹²⁹ 56 ν. 4042/2012 (Α' 24).

¹³⁰ 132§10 ν. 4001/2011 «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις» (Α' 179).

αφαλάτωσης νερού και απαιτούμενης ενέργειας), εγκαταστά[σεων] επεξεργασίας αστικών λυμάτων» σε όλες τις Ζ.Ο.Ε. ανεξαιρέτως, χωρίς εξέταση των ιδιοτεροτήτων καθεμιάς.¹³¹ Διευρύνθηκαν οι δυνατότητες παραχώρησης αιγιαλού και παραλίας για την εκτέλεση πολλών κατηγοριών έργων,¹³² και, ακόμα περισσότερο, παρασχέθηκε και η δυνατότητα νομιμοποίησης των αυθαίρετων χρήσεων «αιγιαλού, παραλίας, συνεχόμενου ή παρακείμενου θαλάσσιου χώρου, ή του πυθμένα, για την εκτέλεση έργων που εξυπηρετούν εμπορικούς, βιομηχανικούς, συγκοινωνιακούς, λυμηνικούς ή άλλου είδους σκοπούς».¹³³ Με τον τρόπο αυτό, και με το πρόσχημα της κρίσης, προάγεται ο σταδιακός αποκλεισμός του ευρύτερου κοινού από τον κοινόχρηστο αιγιαλό. Είναι προφανές ότι τις παραπάνω ρυθμίσεις χαρακτηρίζει αποσπασματικότητα, περιπτώσιολογία, έλλειψη τεκμηρίωσης, και η πρόθεση να καθυστερήσει και να υπονομευτεί όσο το δυνατόν περισσότερο η υιοθέτηση ενός σύγχρονου, ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού πλαισίου που θα προστατεύει επαρκώς τους υδατικούς πόρους και τα οικοσυστήματα που εξαρτούνται από αυτούς.

Από τις ειδικότερες και πιο τεχνικές ρυθμίσεις, μπορούν να αναφερθούν η υιοθέτηση κριτηρίων χωροθέτησης των Μ.Υ.Η.Ε. (η οποία, παρά τον τίτλο της, περιέχει μέτρα προστασίας για τα ρέματα και την ιχθυοπανίδα),¹³⁴ η δυνατότητα μείωσης των ελάχιστων αποστάσεων έργων υδροληψίας,¹³⁵ νέες εγκρίσεις χημικών διασκορπιστικών πετρελαιοκηλίδων,¹³⁶ μία νέα διάταξη για την αδειοδότηση των κολυμβητικών δεξαμενών,¹³⁷ και ο καθορισμός της διάρκειας της κολυμβητικής περιόδου για το τρέχον έτος.¹³⁸ Κρίσιμες διατάξεις για τα ύδατα μπορούν να ανευρεθούν επίσης στις Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (οι οποίες παρουσιάζονται στο κεφάλαιο περί περιβαλλοντικής αδειοδότησης) για έργα και δραστηριότητες κατηγορίας Β',¹³⁹ στο ειδικό πλαίσιο για τις υδατοκαλλιέργειες,¹⁴⁰ και στο νέο κανονισμό λειτουργίας του δικτύου αποχέτευσης της Ε.Υ.Δ.Α.Π. Α.Ε.¹⁴¹

Μία θετική εξέλιξη (αλλά με προβλήματα εφαρμογής στην πράξη) είναι η ενσωμάτωση της κοινοτικής οδηγίας για την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων (Pesticides Framework Directive). Η οδηγία αυτή προβλέπει τη λήψη «ειδικών μέτρων για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος και του πόσιμου νερού» από την αρμόδια Συντονιστική Εθνική Αρχή (Σ.Ε.Α. – τη Διεύθυνση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης) Τέτοια μέτρα μπορεί να είναι η «προτεραιότητα στη χορήγηση άδειας διάθεσης στην αγορά στα γεωργικά φάρμακα που δεν έχουν ταξινομηθεί ως επικίνδυνα για το υδάτινο περιβάλλον», και η «λήψη μέτρων άμβλυνσης που ελαχιστοποιούν τον κίνδυνο ...από μετακίνηση του ψεκαστικού νέφους», όπως ζώνες ανάσχεσης για την προστασία των υδρόβιων οργανισμών που δεν αποτελούν στόχο, και ζώνες ασφαλείας για τα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα που χρησιμοποιούνται για την άντληση πόσιμου νερού. Σημαντική εξέλιξη είναι και η απαγόρευση των αεροψεκασμών, εκτός εάν δεν υπάρχουν

¹³¹ 57§6 ν. 4042/2012 (Α' 24).

¹³² Για παραδείγματα, μόνο από την περίοδο αναφοράς, βλ. 14 ν. 3896/2011 (Α' 152) [αξιοποίηση των δημοσίων ακινήτων] 4 ν. 4062/1012 (Α' 70) [Ελληνικό] 49 ν. 3982/2011 «Απλοποίηση της αδειοδότησης τεχνικών επαγγελματικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών πάρκων και άλλες διατάξεις» (Α' 143) [επιχειρηματικά πάρκα] 12 ν. 2289/1995, όπως αντικαταστάθηκε και αναριθμήθηκε με το 163§2 ν. 4001/2011 (Α' 179) [έργα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων].

¹³³ 226 ν. 4072/2012 (Α' 86), με προθεσμία υποβολής των δικαιολογητικών μέχρι την 31.12.2013.

¹³⁴ Κοινή Υπουργική Απόφαση 196978/2011 «Συμπλήρωση και εξειδίκευση τεχνικών και λοιπών λεπτομερειών των κριτηρίων χωροθέτησης Μικρών Υδροηλεκτρικών Έργων (ΜΥΗΕ) που προβλέπονται στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ) σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 9 του ν. 3851/2010» (Β' 518).

¹³⁵ 22 ν. 4056/2012 «Ρυθμίσεις για την κτηνοτροφία και τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και άλλες διατάξεις» (Α' 32).

¹³⁶ Υ.Α. 89/2011, 101/2011 (Β' 1794).

¹³⁷ 154 ν. 4070/2012 (Α' 82).

¹³⁸ Κοινή Υπουργική Απόφαση 100076/2012 «Διάρκεια κολυμβητικής περιόδου για το έτος 2012» (Β' 728).

¹³⁹ Κοινή Υπουργική Απόφαση Φ.15/4187/266/2012 «Καθορισμός Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (Π.Π.Δ.), κατά κλάδο δραστηριότητας, στην Άδεια Εγκατάστασης – Λειτουργίας, για τις δραστηριότητες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 3982/11 και κατατάσσονται στην Β' Κατηγορία του Άρθρου 1 του ν.4014/11» (Β' 1275).

¹⁴⁰ Απόφαση Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον Τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης 31722/4.11.2011 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού» (Β' 2505). Για συνοδευτικό υλικό, και σχόλια από την δημόσια διαβούλευση: < <http://www.opengov.gr/minenv/?p=1630> > .

¹⁴¹ Υ.Α. Δ16ν/381/5/44/Γ/2012 « Έγκριση του Ειδικού Κανονισμού Λειτουργίας Δικτύου Αποχέτευσης (Ε.Κ.Λ.Δ.Α.) της ΕΥΔΑΠ Α.Ε.» (Β' 286).

βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις, και ικανοποιούνται ορισμένες αυστηρές προϋποθέσεις για τους χειριστές, τον εξοπλισμό, τα γεωργικά φάρμακα, την επιχείρηση και την προστασία του κοινού.¹⁴²

Από τις ρυθμίσεις τοπικού ενδιαφέροντος, οι πιο σημαντικές ήταν μία νέα (υγειονομική) υπουργική απόφαση για τον Ασωπό¹⁴³, η απαγόρευση αλιείας στον Μαλιακό¹⁴⁴, και τοπικές ρυθμιστικές αποφάσεις για τους (τέως) νομούς Αρκαδίας και Αχαΐας, και την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων.¹⁴⁵

Σε επίπεδο περιβαλλοντικής διακυβέρνησης των υδάτων, η τάση ήταν μάλλον προς τη διάσπαση. Συγκεκριμένα, παραχωρήθηκαν στους ορεινούς-μειονεκτικούς δήμους («είτε αυτοτελώς είτε σε συνεργασία με την οικεία περιφέρεια») οι αρμοδιότητες ελέγχου της διαχείρισης υπογείων και επιφανειακών αρδευτικών υδάτων, της εκτέλεσης εργασιών για την ανεύρεση υπογείων υδάτων και αξιοποίηση υδάτινων πόρων, καθώς και της εξέτασης αιτήσεων για άδειες χρήσης και έργα αξιοποίησης υδάτινων πόρων.¹⁴⁶

Τα θέματα των υδάτων απασχόλησαν την νομολογία και κατά την περίοδο αναφοράς, με αποφάσεις για την προστασία των ρεμάτων,¹⁴⁷ για την ανέλκυση ναυαγίων,¹⁴⁸ για την ρύπανση του Ασωπού,¹⁴⁹ και την δημοσιότητα των περιορισμών στην χρήση υδάτων.¹⁵⁰ Επίσης, το ΣτΕ. χορήγησε αναστολή εκτέλεσης για την μεταφορά νερού από τον Νέστο στην πεδιάδα Ξάνθης,¹⁵¹ αλλά όχι για τις αμμοληψίες στον Εύηνο.¹⁵²

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δεν σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις. Θεσπίστηκε, ωστόσο, Κανονισμός για τη στήριξη της ολοκληρωμένης θαλάσσιας στρατηγικής.¹⁵³ Υπάρχουν, όμως, σημαντικές νομοθετικές πρωτοβουλίες – π.χ., για την τροποποίηση της νομοθεσίας για τις ουσίες προτεραιότητας¹⁵⁴ και μία Σύσταση για περισσότερη έρευνα στον τομέα των εσωτερικών υδάτων, η οποία αναφέρει ότι «[υ]πάρχει κίνδυνος, όσον αφορά σημαντικό ποσοστό των γλυκών υδάτων της Ευρώπης, να μην έχει επιτευχθεί έως το 2015 ο στόχος της καλής οικολογικής κατάστασης που ορίζεται στην οδηγία 2000/60/ΕΚ ... Ο εν λόγω κίνδυνος οφείλεται σε σειρά διαφόρων αιτιών και πιέσεων που ασκούνται, όπως τονίστηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος στην έκθεση που συντάξε με τίτλο Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΟ 2010. Η ρύπανση των υδάτων εξακολουθεί να θέτει προβλήματα δημόσιας υγείας, ιδίως όσον αφορά την έκθεση σε νέες ρυπογόνες ουσίες, την επίδραση των χημικών μειγμάτων που έχουν εντοπιστεί σε ευρωπαϊκά ύδατα και τους

---

¹⁴² 3, 23, 25 ν. 4036/2012 «Διάθεση γεωργικών φαρμάκων στην αγορά, ορθολογική χρήση αυτών και συναφείς διατάξεις» (Α' 8), η οποία ενσωματώνει την Οδηγία 2009/128 «σχετικά με την κοινή θέση του Συμβουλίου που αφορά τον καθορισμό πλαισίου κοινοτικής δράσης με σκοπό την επίτευξη ορθολογικής χρήσης των γεωργικών φαρμάκων» [ΕΕ L 164 της 26.6.2009, 45-58].

¹⁴³ Υ.Α. Γ.Π. οικ. 16825/2012 «Μέτρα προστασίας από την ρύπανση της περιοχής του Ασωπού Ποταμού» (Β' 549), η οποία θεσπίστηκε βάσει του νέου 43 ν. 4025/2011 (Α' 228), όπως τροποποιήθηκε με το 58 ν.4075/2012 (Α' 89), για την έκδοση υγειονομικών διατάξεων «με άμεσα εκτελεστό χαρακτήρα για την προστασία της δημόσιας υγείας για θέματα που αφορούν στην υγιεινή και καθαριότητα καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, νοσοκομείων, ιδιωτικών κλινικών και εν γένει νοσηλευτικών ιδρυμάτων, καθώς και για την αντιμετώπιση κινδύνου προερχόμενου από μεταδοτικά νοσήματα ή μικροβιολογικές μολύνσεις».

¹⁴⁴ Π.Δ. 124/2011 «Απαγόρευση Αλιείας στο Μαλιακό κόλπο» (Α' 124).

¹⁴⁵ Απόφαση Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων 7300/2911/2012 (Β' 571) · Απόφαση Γ.Γ. Α.Δ. Πελοποννήσου, Δ. Ελλάδα και Ιονίου 1755/2010/2011 (Β' 1257) · Απόφαση Περιφερειάρχων Δ. Ελλάδας και Πελοποννήσου 33392/852/2012 (Β' 576).

¹⁴⁶ 209 ν. 3852/2010, όπως αντικαταστάθηκε από το 4 ν. 4071/2012 «Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ» (Α' 85).

¹⁴⁷ ΣτΕ899/2011, ΣτΕ 1127/2011, ΣτΕ1407/2011, ΣτΕ 572/2012, ΣτΕ574/2012.

¹⁴⁸ ΣτΕ1647/2011.

¹⁴⁹ ΣτΕ3974/2010.

¹⁵⁰ ΣτΕ508/2011.

¹⁵¹ ΣτΕ(Ε.Α.) 631/2011.

¹⁵² Σ.τ.Ε (Ε.Α.) 578/2011, Σ.τ.Ε (Ε.Α.) 737/2011.

¹⁵³ Κανονισμός (ΕΕ) 1255/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30.11.2011 «για τη θέσπιση προγράμματος στήριξης της περαιτέρω ανάπτυξης μιας ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής» [ΕΕ L 321 της 5.12.2011, 1-10].

¹⁵⁴ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για την τροποποίηση των οδηγιών 2000/60/ΕΚ και 2008/105/ΕΚ όσον αφορά τις ουσίες προτεραιότητας στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» [COM (2011) 876 τελικό], και η συνοδευτική Έκθεση της Επιτροπής «για τα αποτελέσματα της επανεξέτασης του παραρτήματος Χ της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις προτεραιότητες στον τομέα της πολιτικής περί υδάτων» [COM (2011) 875].

πιθανούς κινδύνους μικροβιακής μόλυνσης».¹⁵⁵ Μπροστά στην κατάσταση αυτή, είναι βέβαιο ότι ο τομέας των υδάτων θα συνεχίσει να απασχολεί τον νομοθέτη και τα δικαστήρια και στο μέλλον.

5.1. Ειδική ενότητα: ΔΕΕ για την εκτροπή Αχελώου

Στις 13.10.2011, δημοσιεύθηκαν οι προτάσεις της γενικής εισαγγελέως του ΔΕΕ Ζουλιάν Κόκοτ (Juliane Kokott) για την πολύκροτη υπόθεση του Αχελώου¹⁵⁶.

Τα ερωτήματα που είχε υποβάλει το ΣτΕ στο ΔΕΕ αφορούσαν την εθνική ρύθμιση (ν. 3481/2006), με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου της εκτροπής και τα σχέδια διαχείρισης των λεκανών απορροής Αχελώου και Πηνειού, μετά την δικαστική ακύρωση των προηγούμενων περιβαλλοντικών όρων.¹⁵⁷

Σημειώνουμε κάποια σημαντικά στοιχεία από τις προτάσεις της εισαγγελέως:

α) Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία (οδηγία 2000/60), ένα ερώτημα αφορούσε την συμφωνία με την οδηγία μίας εθνικής ρύθμισης, που επιτρέπει τη μεταφορά ύδατος από μία λεκάνη απορροής ποταμού σε άλλη, χωρίς ακόμη να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια και των 2 περιοχών. Η εισαγγελέας θεωρεί ότι απαιτείται σε κάθε περίπτωση η γενική ανάλυση λεκάνης απορροής ποταμού, αλλά όχι άλλων λεκανών. Ωστόσο, η αναφορά σε άλλες λεκάνες [π.χ., του Πηνειού] επιβάλλεται αν συνιστά εναλλακτική λύση σε σχέση με την εκτροπή [§§74-82].

Κατά την οδηγία, η υποβάθμιση των υδάτων επιτρέπεται (υπό προϋποθέσεις), μόνο όταν είναι αποτέλεσμα νέων δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, ένα άλλο ερώτημα αφορούσε στον σκοπό της εκτροπής, και ειδικότερα αν μπορεί να είναι μόνον η κάλυψη αναγκών ύδρευσης ή μπορεί επίσης να εξυπηρετεί την άρδευση και την παραγωγή ενέργειας. Η εισαγγελέας σημείωσε ότι, κατά τη στάθμιση αυτή, αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη ευρύ περιθώριο εκτίμησης, μέσα στο οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη τόσο η αειφορία της υδροηλεκτρικής ενέργειας, όσο και ο υδροβόρος χαρακτήρας ορισμένων καλλιεργειών (όπως το βαμβάκι στην Θεσσαλία) [§§87-92]. Επειδή ο ν. 3481/2006 θεσπίστηκε πριν από την εκπονή της προθεσμίας για εκπόνηση σχεδίων διαχείρισεως, επηρεάζει ουσιωδώς τους σκοπούς της οδηγίας, μόνο εάν η εκτροπή δημιουργεί μόνιμη κατάσταση, ασυμβίβαστη σε σημαντικό βαθμό προς τις απαιτήσεις της τελευταίας. Επίσης, πρέπει να βασίζεται σε παρεμφερή (με τα σχέδια διαχείρισης) επιστημονική βάση [§§116-121, ιδίως §118]. Σε κάθε περίπτωση, αντιβαίνει στην οδηγία η εκπόνηση σχεδίων διαχείρισεως, ακόμα και πριν την εκπονή της σχετικής προθεσμίας, χωρίς συμμετοχή του κοινού [§§122-129].

(β) Όσον αφορά την οδηγία για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η εισαγγελέας παρατηρεί ότι η μελέτη, που εγκρίθηκε από το εθνικό Κοινοβούλιο μετά από δικαστική ακύρωση των περιβαλλοντικών όρων, είναι σύμφωνη με την οδηγία μόνο εάν είχαν τεθεί στην διάθεση του νομοθέτη οι αναγκαίες, επικαιροποιημένες και πλήρεις, πληροφορίες [§§130-144]. Όσον αφορά την οδηγία για την στρατηγική εκτίμηση, η άποψη της εισαγγελέως είναι ότι ο ν. 3481/2006 υπάγεται καταρχήν σε αυτή, και ότι η διαπιστωμένη (από προηγούμενη απόφαση του ΣτΕ) έλλειψη σχεδίων διαχείρισεως καταδεικνύει ότι ο ν. 3481/2006 θεσπίστηκε ενώ ήδη υπήρχε η υποχρέωση στρατηγικής εκτίμησης [§§158-166].

(γ) Τέλος, όσον αφορά την τρίτη κατηγορία ερωτημάτων, η εισαγγελέας σημειώνει ότι, κατά το ΣτΕ, η εφαρμογή του ν. 3481/2006 θα είχε ως συνέπεια την υποβάθμιση ή την πρόκληση σημαντικών οχλήσεων σε φυσικούς οικοτόπους εντός των Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ). Η ανάλυσή της καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ένα κράτος-μέλος δεν μπορεί να υιοθετήσει τα σχέδια αυτά, εφόσον οι ενδεχόμενες επιπτώσεις δεν είναι δικαιολογημένες [§§198-203]. Με βάση τις ίδιες διατάξεις, το συμπέρασμα είναι ότι οι αρμόδιες αρχές μπορούν να αδειοδοτήσουν έργο με τα χαρακτηριστικά αυτά, μόνον εάν αυτό δικαιολογείται από αξιόπιστα, επικαιροποιημένα δεδομένα, κάτι που (κατά το ΣτΕ ,

¹⁵⁵ Σύσταση της Επιτροπής, της 27ης Οκτωβρίου 2011 «σχετικά με την ερευνητική πρωτοβουλία κοινού προγραμματισμού ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΎΔΑΤΑ ΣΕ ΈΝΑΝ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΚΟΣΜΟ» [ΕΕ C 317 της 29.10.2011, 1-3].

¹⁵⁶ Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα Juliane Kokott της 13ης Οκτωβρίου 2011 - υπόθεση C-43/10 Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Απωλοακαρνανίας κ.λπ.]. Η υπόθεση πηγάζει από σειρά προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε το ΣτΕ προς το ΔΕΕ— πέντε για την οδηγία 2000/60 (για τα ύδατα), τρία για τις οδηγίες 2001/42 και 85/337 (για την στρατηγική και μη εκτίμηση έργων και προγραμμάτων), και πέντε για τις οδηγίες 79/409 και 92/43 (για τις περιοχές Natura 2000) (ΣτΕ Ολομ. 3053/2009, σκέψεις 17, 31, 41).

¹⁵⁷ ΣτΕ Ολομ. 1685/2005.

και τις μελέτες του έργου) δεν συμβαίνει [§§204-220, «...διαφορετικά θα εμφιλοχωρούσαν μόνον υποθετικές επιπτώσεις στη στάθμιση, στην εξέταση των εναλλακτικών λύσεων και στη θέσπιση αντισταθμιστικών μέτρων...δεν θα διασφαλιζόταν ότι ελήφθησαν υπόψη οι πραγματικές επιπτώσεις», §219].

(δ) Στο τέλος, η εισαγγελέας εξετάζει το ερώτημα του ΣτΕ αν η οδηγία περί οικοτόπων επιτρέπει τη μετατροπή «φυσικού ποταμίου οικοσυστήματος σε ανθρωπογενές ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα». Η εισαγγελέας θεωρεί αυτονόητο ότι αυτό ισοδυναμεί με την επιβεβαίωση σημαντικών, αρνητικών επιπτώσεων σε προστατευόμενες περιοχές: κατά συνέπεια, είναι επιτρεπτή μόνο κατόπιν επίκλησης επιτακτικών λόγων δημόσιου συμφέροντος, εκ των οποίων μόνο η υδροδότηση (και όχι η άρδευση ή παραγωγή ενέργειας) δεν απαιτεί και γνωμοδότηση της Επιτροπής.

6. Απόβλητα

Κατά την περίοδο που καλύπτει η παρούσα ανασκόπηση, η υιοθέτηση του νέου νόμου για το πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων αποτέλεσε το πλέον αξιοσημείωτο νομοθετικό γεγονός.¹⁵⁸ Επρόκειτο για την καθυστερημένη¹⁵⁹ μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 2008/59, η οποία εισήγαγε ορισμένες διαφοροποιήσεις με το προηγούμενο καθεστώς,¹⁶⁰ όπως μεγαλύτερη έμφαση στην «*ιεράρχηση των αποβλήτων*», νέες ρυθμίσεις για την διευρυμένη ευθύνη παραγωγού, τα υποπροϊόντα, τον αποχαρκτηρισμό και τον κατάλογο αποβλήτων, την απαλλαγή της συλλογής και μεταφοράς επικίνδυνων και μη αποβλήτων από την αδειοδότηση, και την αντιμετώπιση σε ένα ενιαίο κείμενο των επικίνδυνων και μη αποβλήτων, και αποβλήτων ορυκτελαίων.

Η κρισιμότητα του θεσμικού πλαισίου των αποβλήτων για την κατάσταση του περιβάλλοντος στην χώρα μας, είναι αναμφισβήτητη¹⁶¹. Ωστόσο, κατά την περίοδο αυτή, υπήρξαν και άλλοι παράγοντες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο. Η ύπαρξη καταγεγραμμένων ενεργών ΧΑΔΑ επιβεβαιώνεται και από τα επίσημα στοιχεία του ΥΠΕΚΑ, αν και ο αριθμός τους μειώνεται: τον Μάρτιο του 2012, απέμεναν 63 από αυτούς. Όσον αφορά τους καταγεγραμμένους ανενεργούς ΧΑΔΑ, 199 έχουν ενταχθεί σε Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) ή στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη (Ε.Π.ΠΕΡ.Α.Α.).

Από τη φύση τους, τα στοιχεία αυτά δεν απεικονίζουν ελλείψεις στην καταγραφή και/ή νέους ΧΑΔΑ, σποραδική χρήση των ανενεργών ΧΑΔΑ, ακόμα και αυτών σε φάση αποκατάστασης, διάχυτη απόρριψη αποβλήτων ή απόρριψη τους σε άλλα σημεία (εκτός καταγεγραμμένων ΧΑΔΑ), και, τέλος, παράνομες μορφές διαχείρισης (π.χ., καύση) ακόμα και σε νόμιμους χώρους απόθεσης. Στα προβλήματα αυτά, θα πρέπει να προστεθούν και οι συνέπειες της παράνομης διαχείρισης αποβλήτων άλλης μορφής. Η αναφερθείσα στην ενότητα Β.1.2. φετινή έκθεση της ΕΥΕΠ καταγράφει (μεταξύ πολλών άλλων) την αποθήκευση απροσδιόριστων «*επικίνδυνων χημικών*» στον Βοτανικό, την παράνομη λειτουργία επιχείρησης ανακύκλωσης συσσωρευτών στα Οινόφυτα, την εγκατάλειψη αποβλήτων αμιάντου σε ανενεργό εργοστάσιο της Πάτρας, την ανεξέλεγκτη διάθεση επικίνδυνων αποβλήτων σε ΧΑΔΑ της θέσης «*Μπουρδέχτη*» Συκαμίνου, και συνεχή προβλήματα με την διαχείριση ιατρικών αποβλήτων (π.χ., απόρριψη φαρμακευτικού υλικού σε στοά του Λαυρίου). Επίσης, θα πρέπει να σημειωθούν και οι αναφορές του «*Μνημονίου Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής*» στο θέμα: στο σχέδιο δράσης για μία «*επιχειρηματικά φιλική Ελλάδα*», περιλαμβάνεται και η «*αντιμετώπιση των περιορισμών στον τομέα των μεταφορών,*

¹⁵⁸ Νόμος 4042/2012. Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. ΦΕΚ Α' 24. Άρθρα 10-42.

¹⁵⁹ Σύμφωνα με την οδηγία 2008/98 (άρθρο 40§1), η μεταφορά έπρεπε να είχε γίνει μέχρι την 12.12.2010, ενώ ο ν. 4042/2012 δημοσιεύθηκε στις 13.2.2012.

¹⁶⁰ Η οδηγία 2008/98 «για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών» ενοποιεί (με προσθήκες και τροποποιήσεις) τις οδηγίες 75/439/ΕΟΚ «περί διαθέσεως των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων», 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα» και 2006/12 «περί των στερεών αποβλήτων». Η τελευταία κωδικοποίησε την παλαιότερη 75/442/ΕΟΚ «περί των στερεών αποβλήτων».

¹⁶¹ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Έκθεση διαβούλευσης στις κύριες αξιολογούμενες ρυθμίσεις του σχεδίου Νόμου Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής» http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=d287edf7-2370-4624-aac4-628a2785a46d.

συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς κενών εμπορευματοκιβωτίων και μη επικίνδυνων αποβλήτων», ενώ στον τομέα του «κτηματολογίου και χωροταξικού σχεδιασμού», η κυβέρνηση καλείται να υιοθετήσει «νομοθετικά μέτρα για τη διαχείριση των βιομηχανικών επικίνδυνων αποβλήτων [2ο τρίμηνο 2012] και [να] αδειοδοτη[ήσει] τουλάχιστον δύο χώρους διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων έως το [4ο τρίμηνο 2012]».¹⁶² Στα παραπάνω, θα πρέπει να σημειωθούν και οι συνέπειες της καταδίκης από το ΔΕΕ για τους ΧΑΔΑ. Λίγο πριν την περίοδο αναφοράς, στις 29.10.2010, η Επιτροπή απέστειλε συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή,¹⁶³ διότι δεν είχαν κλείσει όλοι οι Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων, ενώ μία νέα διάταξη προβλέπει ότι «[τ]α ποσά που καταβάλλονται από την Ελληνική Δημοκρατία ως χρηματικά πρόστιμα λόγω παραβιάσεων της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα απόβλητα και την επεξεργασία των αστικών λυμάτων και που απορρέουν από πράξεις ή παραλείψεις φυσικών ή νομικών προσώπων, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) ή νομικών προσώπων των Ο.Τ.Α. για τη διαχείριση των αποβλήτων και την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, επιβάλλονται ως χρηματικά πρόστιμα στα πρόσωπα αυτά».¹⁶⁴

Ο νέος νόμος 4042/2012 πλαισιώθηκε από ρυθμίσεις με μία τριπλή θεματολογία.

(α) Η πρώτη αφορά τη διευκόλυνση της αδειοδότησης της διαχείρισης αποβλήτων ή ακόμα και την εξαίρεση από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης των σχετικών με τα στερεά απόβλητα έργων. Συγκεκριμένα, στον νόμο εμπύπτουν «σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν τίθεται σε σοβαρό και προφανή κίνδυνο η δημόσια υγεία ή ασφάλεια και διακυβεύεται ουσιαστικά το γενικότερο δημόσιο συμφέρον» η εξαίρεση έργου ανάκτησης ή διάθεσης αποβλήτων από την διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης,¹⁶⁵ η κατάργηση των αδειών «μεταφόρτωσης, προσωρινής αποθήκευσης και επεξεργασίας» στερεών αποβλήτων,¹⁶⁶ και, γενικότερα, «οι άδειες και εγκρίσεις για τη διαχείριση αποβλήτων, η έννοια της οποίας προσδιορίζεται στις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας που αφορά στο πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων».¹⁶⁷ Μία από τις συνέπειες είναι και η κατάργηση της άδειας διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων, η οποία, αρχικά, είχε καταργηθεί για τις μεταποιητικές και συναφείς επιχειρήσεις, μαζί με την αντίστοιχη μελέτη.¹⁶⁸ Αργότερα, οι διατάξεις αυτές επεκτάθηκαν και στις άδειες που απαιτούν τα «επενδυτικά σχέδια δημοσίων ακινήτων» του Μεσοπρόθεσμου¹⁶⁹. Όπως τονίζεται έκτακτη επιστολή που έστειλε το WWF Ελλάς¹⁷⁰ στους βουλευτές

¹⁶² Νόμος 4046/2012. Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας» (Α' 28), Παράρτημα V(2). Ήδη εκδόθηκε η σχετική υ.α. Α12/37707/3600/2011 «Όροι και προϋποθέσεις χορήγησης ανεξάρτητων αδειών κυκλοφορίας και πινακίδων ρυμουλκούμενων σε Φορείς Διαχείρισης Στερεών αποβλήτων του άρθρου 30 του Ν. 3536/2007 (42 Α')» (Β' 1692).

¹⁶³ Η συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή επικαλείται το άρθρο 260§2 της Ενοποιημένης Απόδοσης της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [πρώην 226 της Συνθήκης Ευρωπαϊκής Κοινότητας, κύρωση με το άρθρο 171 ν. 945/1979 (Α' 170), όπως έχει τροποποιηθεί, ιδίως με τον ν. 2077/1992 «Κύρωση της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και των σχετικών πρωτοκόλλων και δηλώσεων που περιλαμβάνονται στην Τελική Πράξη» (Α' 136)] [ΕΕ C 83/47 της 30.3.2010]. Κατά κατά την παράγραφο αυτή, «[ε]άν η Επιτροπή κρίνει ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν έλαβε τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου, μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο αφού παράσχει στο κράτος αυτό τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις του. Προσδιορίζει το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού ή της χρηματικής ποινής που οφείλει να καταβάλει το κράτος μέλος και το οποίο η Επιτροπή κρίνει κατάλληλο για την περίπτωση». Η υπόθεση αυτή είναι, φυσικά, η C-502/2003 Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ελληνικής Δημοκρατίας της 6.10.2005 <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=55982&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=firts&part=1&cid=1435717>>.

¹⁶⁴ Ν 4042/2012, άρθρο 44 (Α' 24).

¹⁶⁵ Ν. 4042/2012, άρθρο 47§2 (Α' 24), το οποίο προσέθεσε την παράγραφο 1§2(β) στον ν. 4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής» (Α' 209).

¹⁶⁶ Ν. 4042/2012, άρθρο 57§1 περ. (α) (Α' 24), που καταργούν αντίστοιχα το άρθρο 8§2β της υπ' αριθμόν 50910/2727/2003 κ.υ.α. (Β' 1909).

¹⁶⁷ Ν. 4042/2012, άρθρο 55§3, περ. (α) (Α' 24), το οποίο αναδιατύπωσε το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 12§1 ν. 4014/2011.

¹⁶⁸ Ν. 3982/2011 «Απλοποίηση της αδειοδότησης τεχνικών επαγγελματικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών πάρκων και άλλες διατάξεις» (Α' 143), άρθρο 37.

¹⁶⁹ Ν. 4062/2012 «Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού - Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ - Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) - Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιοερευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ)» (Α' 70), άρθρο 9§3, με το οποίο αντικαταστάθηκε η παράγραφος 13§2 περ. (γ) του ν. 3986/2011 «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015» (Α' 152).

κατά τη διάρκεια συζήτησης στη Βουλή του σχεδίου νόμου, πρόκειται για διάταξη που παραβιάζει τόσο το δικαίωμα της ΕΕ τόσο για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, όσο και την προστασία των οικοτόπων και ειδών, όταν αφορά σε περιοχές Natura 2000.

(β) Η δεύτερη, αφορά τη διευκόλυνση της χωροθέτησης των συναφών εγκαταστάσεων. Το νέο πλαίσιο περιλαμβάνει πολλά εργαλεία σχεδιασμού της διαχείρισης αποβλήτων – ενδεικτικά, μπορούν να αναφερθούν οι Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων (Μ.Ε.Α.), «που είναι αναγκαίες, σε εθνικό επίπεδο για την κάλυψη των απαιτήσεων των Οδηγιών 1999/31/ΕΚ και 2008/98/ΕΚ και την επίτευξη οικονομικών κλίμακας όσον αφορά το κόστος κατασκευής των έργων και το κόστος των ανταποδοτικού χαρακτήρα παρεχόμενων υπηρεσιών», τα προγράμματα πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων, και ο αναμορφωμένος Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων.¹⁷¹ Η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων και του κοινού κατά την οδηγία 2008/59 αφορά ακριβώς την εκπόνηση των προγραμμάτων αυτών.¹⁷² Ωστόσο, η πρώτη πρόκληση που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα προγράμματα αυτά είναι η ύπαρξη κατά παρέκκλιση ρυθμίσεων. Εδώ, ανήκουν η δυνατότητα καθορισμού, για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει την τριετία, του τύπου διαχείρισης των αποβλήτων ορισμένης διαχειριστικής ενότητας κατά παρέκκλιση του Π.Ε.Σ.Δ.Α., «[π]ροκειμένου να παύσει άμεσα η λειτουργία χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων»,¹⁷³ καθώς και η προσθήκη «[σ]ε όλα τα ισχύοντα νομοθετήματα, με τα οποία ρυθμίζονται Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.)» ρύθμισης, με την οποία μπορούν να χωροθετούνται, ύστερα από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, «Χώρ[ων] Υγειονομικής Ταφής (Χ.Υ.Τ.), Σταθμ[ών] Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων (Σ.Μ.Α.), Κέντρ[ων] Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (Κ.Δ.Α.Υ.), εγκαταστάσεων ανάκτησης και προετοιμασίας για ανάκτηση κ.λπ.»¹⁷⁴ Μάλιστα, η αιτιολογική έκθεση περιελάμβανε (ελλιπή) κατάλογο των Ζ.Ο.Ε. που αφορά η ρύθμιση.¹⁷⁵ Όσον αφορά τις περιοχές που προστατεύονται με π.δ., σε περιοχές όπου αυτά επιτρέπουν την «εγκατάσταση συγκεκριμένων και ειδικά αναφερόμενων βιομηχανικών ή βιοτεχνικών εγκαταστάσεων ή και επαγγελματικών εργαστηρίων, είναι δυνατόν να εγκαθίστανται και άλλες αναλόγου είδους, μορφής και όχλησης εγκαταστάσεις» με τις ίδιες προϋποθέσεις.¹⁷⁶ Με τον τρόπο αυτό, ζώνες οικιστικού ελέγχου και π.δ. που προβλέπουν την εγκατάσταση τοπικών βιομηχανιών, σε μία προσπάθεια να συνδυάσουν την προστασία του περιβάλλοντος με την στήριξη της τοπικής οικονομίας, μετατρέπονται σε υποδοχείς εγκαταστάσεων αποβλήτων. Ταυτόχρονα, επιτράπηκε η απόθεση των καταλοίπων της μεταλλουργικής δραστηριότητας σε εκτάσεις που έχει προηγηθεί η εξόρυξη του μεταλλεύματος ή σε άλλα τμήματα της έκτασης που έχει παραχωρηθεί.¹⁷⁷ Από το δημοσιευμένο υλικό, προκύπτει ότι δεν προηγήθηκε των ρυθμίσεων αυτών κάποιας μορφής εκτίμηση των επιπτώσεων, είτε σε στρατηγικό, είτε (πολύ περισσότερο) σε τοπικό επίπεδο.

Τέλος, θεσπίστηκαν όροι και περιορισμοί δόμησης εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων διαχείρισης αποβλήτων σε εκτός σχεδίου γήπεδα της Αττικής.¹⁷⁸ Με την θαλάσσια μεταφορά αποβλήτων, γίνεται μία προσπάθεια να αντιμετωπιστεί η οξυτάτη έλλειψη χώρων απόθεσης στα νησιά.¹⁷⁹

---

¹⁷⁰ WWF Ελλάς. «Σχόλια στο σχέδιο νόμου «Ποινική προστασία του περιβάλλοντος –Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ- Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής». Έκτακτη ενημέρωση. 18 Ιανουαρίου 2012. <http://www.wwf.gr/images/pdfs/epistoli-pros-vouleptes-gia-nomosxedioAPOVLITON-Jan2012.pdf>.

¹⁷¹ Ν. 4042/2012, άρθρο 45§6 [όπως προστέθηκε με τον ν. 4071/2012 (Α' 85), άρθρο 17§13], 58§2 και 35.

¹⁷² Ν. 4042/2012, άρθρο 32, που ενσωματώνει το άρθρο 31 της οδηγίας 2008/59.

¹⁷³ Ν. 4042/2012, άρθρο 57§5 (Α' 24), με το οποίο προστέθηκε η παράγραφος 10§3 στην υπ' αριθμόν 50910/2727/2003 κ.υ.α. (Β' 1909).

¹⁷⁴ Ν. 4042/2012, άρθρο 57§6 εδ. α' (Α' 24).

¹⁷⁵ Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου «Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής», σ. 27-28.

¹⁷⁶ Ν. 4042/2012, άρθρο 57§6 εδ. β' (Α' 24).

¹⁷⁷ Νόμος 4001/2011. Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις. ΦΕΚ Α' 179. Άρθρο 181, που προσέθεσε ορισμένα εδάφια στο άρθρο 57§3 του ν. 998/1979.

¹⁷⁸ Ν. 4042/2012, άρθρο 48 (Α' 24).

¹⁷⁹ Ν. 3979/2011 «Για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και λοιπές διατάξεις» (Α' 138), άρθρο 42, όπως τροποποιήθηκε από τον ν. 4071/2012 «Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση - Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ» (Α' 85), άρθρο 17§6.

(γ) Η τρίτη είναι η προσπάθεια υποκατάστασης του χωροταξικού σχεδιασμού και της ειδικής αδειοδότησης με άλλα εργαλεία. Έτσι, ρητά ορίστηκε ότι οι άδειες και εγκρίσεις για τη διαχείριση αποβλήτων «καταργούνται ...αντικαθιστάμενες από την ΑΕΠΟ ή τις Π.Π.Δ» (Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις).¹⁸⁰ Πράγματι, οι πρώτες ΠΠΔ αναφέρονται στην διαχείριση στερεών αποβλήτων, κυρίως μέσω παραπομπών στην υπόλοιπη νομοθεσία.¹⁸¹ Για τις μεταποιητικές και συναφείς επιχειρήσεις η μελέτη διαχείρισης επικίνδυνων και μη αποβλήτων «ενσωματώνεται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, αποτελώντας διακριτό τμήμα αυτής».¹⁸² Ταυτόχρονα, τροποποιήθηκαν οι διατάξεις περί ασφαλιστήριου συμβολαίου για εργασίες διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων, με σημαντική μείωση, για ορισμένες κατηγορίες εργασιών, του ύψους της ασφαλιστικής κάλυψης.¹⁸³ Η χρήση υγειονομικών διατάξεων για το θέμα αυτό είναι σήμερα ασυνήθιστη, αλλά βασικό κίνητρό της δεν ήταν, από ό,τι φαίνεται, η ανησυχία για τις συνολικές επιπτώσεις της ανεξέλεγκτης διαχείρισης στερεών αποβλήτων στη δημόσια υγεία, αλλά οι απεργίες στον τομέα της καθαριότητας,¹⁸⁴ στο πλαίσιο των αλλαγών στο νομικό πλαίσιο των ΦΟΔΣΑ¹⁸⁵. Η μόνη εξαίρεση ήταν η υγειονομική διάταξη για τα απόβλητα περλίτη στην Μήλο, που έθιγε ένα μακροχρόνιο πρόβλημα.¹⁸⁶ Τέλος, μία μορφή υποκατάστασης είναι και η δημοσιότητα: μία νέα ρύθμιση προβλέπει την ενσωμάτωση του ηλεκτρονικού συστήματος συλλογής και επεξεργασίας στοιχείων παραγωγής και διαχείρισης των αποβλήτων στο Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο (Η.Π.Μ.), όταν καταστεί εφικτή η λειτουργία και των δύο:¹⁸⁷ την ίδια περίοδο, το ΥΠΕΚΑ δημοσίευσε επικαιροποιημένους καταλόγους των αστικών ΧΥΤΑ και των καταγεγραμμένων ΧΑΔΑ¹⁸⁸.

Όσον αφορά τα ειδικά ρεύματα αποβλήτων, αξιοσημείωτη ήταν η έκδοση υπουργικών αποφάσεων για τα απόβλητα υγειονομικών μονάδων,¹⁸⁹ και τα φαρμακευτικά σκευάσματα και υπολείμματα φαρμάκων.¹⁹⁰ Θεσπίστηκαν, επίσης, νέες ρυθμίσεις για την απόθεση αποβλήτων από εκσκαφές, κατασκευές και κατεδαφίσεις (ΑΕΚΚ) σε ανενεργά λατομεία, ακόμη και εντός δασών/δασικών εκτάσεων,¹⁹¹ την εισαγωγή των οικιακών φωτιστικών στο σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης των αποβλήτων ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ),¹⁹² και την υπαγωγή των επιχειρήσεων που παράγουν ή επεξεργάζονται ζωικά υποπροϊόντα σε αδειοδότηση

¹⁸⁰ Ν. 4042/2012, άρθρο 55§3, εδ. α' (Α' 24).

¹⁸¹ Κ.υ.α. Φ.15/4187/266/2012 «Καθορισμός Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (ΠΠΔ), κατά κλάδο δραστηριότητας, στην Άδεια Εγκατάστασης – Λειτουργίας, για τις δραστηριότητες που επιτίπουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν.3982/11 και κατατάσσονται στην Β' Κατηγορία του Άρθρου 1 του Ν.4014/11» (Β' 1275), Παράρτημα Ι, περιβαλλοντικές δεσμεύσεις α/α Α6-Α8, Ζ1-Ζ12.

¹⁸² Ν. 3982/2011 (Α' 143), άρθρο 37 περ. (α) και (β).

¹⁸³ Ν. 4042/2012, άρθρο 57§1 (Α' 24), το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 7§Β.2.3. της κ.υ.α. . 13588/725/28.3.2006, όπως με την σειρά του είχε τροποποιηθεί με το εδάφιο γ' της παραγράφου 3§1 της κ.υ.α. 8668/28.2.2007 (Β' 287). Για παράδειγμα, το ύψος της ασφαλιστικής κάλυψης για τις εργασίες ανάκτησης (με κωδικούς D1 έως D15) και αξιοποίησης (με κωδικούς R1 έως R12, με την προϋφιστάμενη νομοθεσία, και R13 σήμερα) μειώθηκε από 1.5 και 1.5 εκατομμύρια € σε 1 και 0.5 εκατομμύρια €, αντιστοίχως.

¹⁸⁴ Πρβλ. την υ.α. ΓΥ/108/2011 «Υγειονομική διάταξη - Επείγουσα ανάγκη αποκομιδής απορριμμάτων» (Β' 2300), και την υ.α. ΓΥ/31⁹/2011 «Υγειονομική διάταξη για Περιφέρεια Κ. Μακεδονίας» (Β' 2305).

¹⁸⁵ Πιο συγκεκριμένα, ρυθμίστηκαν ξανά ορισμένα ζητήματα που αφορούν την συγχώνευσή τους και την σύναψη δημόσιων συμβάσεων παροχής καθαριότητας [ν. 3979/2011, άρθρα 55§1, 61 (Α' 138)]. Εν τω μεταξύ, εκδόθηκε και η Απόφαση Γ.Γ. Περιφέρειας οικ.18561/3856/2012 «Σύσταση Συνδέσμου ΦΟΔΣΑ Νήσων Νοτίου Αιγαίου» (Β' 1621).

¹⁸⁶ Υ.α. Γ.Υ.25α/2011 «Μέτρα για την προστασία της υγείας του πληθυσμού της Νήσου Μήλου από βλάβες προκαλούμενες από την διάχυση υπέρλεπτων περλίτη σε αέριο ή υδάτινο περιβάλλον προερχομένων από εξορυκτικές δραστηριότητες στην περιοχή» (Β' 2109).

¹⁸⁷ Ν. 4042/2012, άρθρα 42 (ενσωμάτωση άρθ. 26 της οδηγίας 2008/59) και 58§3 (ΦΕΚ Α' 24).

¹⁸⁸ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Κατάλογος Λειτουργούντων ΧΥΤΑ ΑΣΤΙΚΩΝ (επικαιροποίηση 11/1/2012). <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=zj9Pd%2bh03KQ%3d&tabid=438&language=el-GR> ΥΠΕΚΑ, Ένεργοί ΧΑΔΑ - Μάρτιος 2012 - αρχείο pdf <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=QYjGmmmhC%2fQ%3d&tabid=438&language=el-GR>.

¹⁸⁹ Κοινή υπουργική απόφαση 146163/2012. Μέτρα και Όροι για τη Διαχείριση Αποβλήτων Υγειονομικών Μονάδων. ΦΕΚ Β' 1537.

¹⁹⁰ Υπουργική απόφαση ΔΥΓ3α/οικ. 2464/2012. Δημιουργία συστήματος συλλογής, μεταφοράς, προσωρινής φύλαξης, διαχείρισης και καταστροφής οικιακών φαρμακευτικών σκευασμάτων και υπολειμμάτων φαρμάκων οικιακής χρήσεως. ΦΕΚ Β' 11.

¹⁹¹ Ν. 4030/2011 «Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών και λοιπές διατάξεις» (Α' 249), άρθρο 30· Ν. 4001/2011 «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις» (Α' 179), άρθρο 181§2 εδ. δ' έως ε', που τροποποίησε το άρθρο 57§3 του ν. 998/1979.

¹⁹² Υ.α. 13380/2011 «Τροποποίηση Παραρτήματος ΙΒ Π.Δ. 117/2004» (Β' 2711).

κατά τον νέο νόμο.¹⁹³ Άλλες διατάξεις για τη διαχείριση αποβλήτων ενσωματώθηκαν και στην ειδική νομοθεσία για ορισμένους κλάδους – π.χ., τις υδατοκαλλιέργειες,¹⁹⁴ τις μεταλλευτικές και λατομικές εργασίες,¹⁹⁵ τις πυρηνικές εγκαταστάσεις.¹⁹⁶ Μερικές σημαντικές εγκύκλιοι συνοψίζονται στον Πίνακα 1.

Κατά την περίοδο αναφοράς, οι εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων στην Αττική απασχόλησαν επανειλημμένα το ΣΤΕ, το οποίο τις έκρινε νόμιμες.¹⁹⁷ Με την επίκληση κυρίως λόγων δημόσιας υγείας, απορρίφθηκε επίσης η αίτηση αναστολής των περιβαλλοντικών όρων του ΧΥΤΑ στη Μισορραχιά Νότιας Κέρκυρας.¹⁹⁸ Αντίθετα, κρίθηκε ανατιολόγητη η απαγόρευση απόθεσης λυματολάσπης στον ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων.¹⁹⁹

Στο τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου, υπήρξαν επίσης σημαντικές εξελίξεις. Η Επιτροπή καθόρισε τους κανόνες για τον έλεγχο συμμόρφωσης με τους στόχους για την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση.²⁰⁰ Ένας νέος Κανονισμός θεσπίζει κριτήρια για τις περιπτώσεις στις οποίες ορισμένοι τύποι απορριμμάτων μετάλλων παύουν να αποτελούν απόβλητα κατά την οδηγία 2008/98/ΕΚ.²⁰¹ Μετά από μία μακριά περίοδο ωρίμανσης, δημοσιεύθηκε η οδηγία που περιορίζει την χρήση ορισμένων επικίνδυνων ουσιών – του μολύβδου, του υδραργύρου, του καδμίου, του εξασθενούς χρωμίου, των πολυβρωμοδιφαινυλίων (PBB) και των πολυβρωμοδιφαινυλαιθέρων (PBDE) – στον ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό.²⁰² Στον απόηχο της πυρηνικής καταστροφής στο εργοστάσιο Φουκουσίμα Νταϊτσι (Fukushima Daichi - 11.3.2011), στην οποία συνέβαλαν οι εκεί εγκαταστάσεις αποθήκευσης ραδιενεργών καταλοίπων,²⁰³ εκδόθηκε η νέα οδηγία για την διαχείριση αναλωμένων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων.²⁰⁴ Τροποποιήθηκαν τα παραρτήματα του κανονισμού για τις μεταφορές αποβλήτων,²⁰⁵ και θεσπίστηκαν κριτήρια για την προσωρινή

¹⁹³ Ν. 4042/2012, άρθρα 57§3 (Α' 24).

¹⁹⁴ Απόφαση Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον Τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης 31722/4-11-2011 «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις υδατοκαλλιέργειες και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού» (Β' 2505), άρθρο 6 Β) 3).

¹⁹⁵ Πρβλ. υ.α. Δ71/Α/οικ.12050/2223/2011 «Κανονισμός Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών (Κ.Μ.Λ.Ε.)» (Β' 1227), άρθρα 6§3, 87, 89§3.

¹⁹⁶ Π.δ. 60/2011 «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2009/71/Ευρατόμ του Συμβουλίου της 25ης Ιουνίου 2009 περί θεσπίσεως εθνικού πλαισίου για την πυρηνική ασφάλεια πυρηνικών εγκαταστάσεων (L 172/2.7.2009)» (Α' 111).

¹⁹⁷ ΣτΕ4357-8/2011 (απόρριψη αίτησης ακύρωσης κατά της ανανέωσης των περιβαλλοντικών όρων του έργου «Ολοκληρωμένη Εγκατάσταση Διαχείρισης Αποβλήτων (Ο.Ε.Δ.Α.) Βορειοανατολικής Αττικής στη θέση Μαύρο Βουνό Γραμματικού») ΣτΕ901-2/2011 (απόρριψη αίτησης ακύρωσης κατά της αποφάσεως του Γενικού Γραμματέως Περιφέρειας Αττικής, με την οποία εγκρίθηκε το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Περιφ. Αττικής) ΣτΕΕ.Α. 31/2011 (απόρριψη αίτησης για την αναστολή εκτέλεσης της κοινής υπουργικής απόφασης, με την οποία παρατάθηκε η χρονική διάρκεια ισχύος των περιβαλλοντικών όρων του έργου «Ολοκληρωμένη Εγκατάσταση Διαχείρισης Αποβλήτων Νοτιοανατολικής Αττικής» στη θέση Βραγόσι Κερατέας - Λαυρεωτικής).

¹⁹⁸ ΣτΕΕ.Α. 633/2011 (απόρριψη αίτησης αναστολής κατά των περιβαλλοντικών όρων και της προέγκρισης χωροθέτησης του ΧΥΤΑ Νότιας Κέρκυρας).

¹⁹⁹ ΣτΕ4344/2010 (αποδοχή αίτησης ακύρωσης κατά της αποφάσεως της Εκτελεστικής Επιτροπής του Ενιαίου Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Αττικής, με την οποία απαγορεύθηκε η διάθεση στον ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων Αττικής ιλύος από το Κέντρο Επεξεργασίας Λυμάτων Ψυτάλειας).

²⁰⁰ Απόφαση 2011/753/ΕΕ της Επιτροπής, της 18ης Νοεμβρίου 2011, περί θεσπίσεως κανόνων και μεθόδων υπολογισμού για τον έλεγχο της συμμόρφωσης προς τους στόχους του άρθρου 11§2 της οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου [ΕΕ L 310 της 25.11.2011, σ. 11 – 16].

²⁰¹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 333/2011 του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2011, για τη θέσπιση κριτηρίων προσδιορισμού των περιπτώσεων στις οποίες ορισμένοι τύποι απορριμμάτων μετάλλων παύουν να αποτελούν απόβλητα σύμφωνα με την οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου [ΕΕ L 094 της 08.04.2011, σ. 2 - 11].

²⁰² Οδηγία 2011/65/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2011, για τον περιορισμό της χρήσης ορισμένων επικίνδυνων ουσιών σε ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό [ΕΕ L 174 της 1.7.2011, σ. 88-110].

²⁰³ Πρβλ. το υλικό της ΙΑΕΑ, *Fukushima Nuclear Accident* < <http://www.iaea.org/newscenter/focus/fukushima/> >, και την ανασκόπηση (ειδικά για την κάκιστη αντίδραση των αρχών) των Yoichi Funabashi και Kay Kitazawa, 'Fukushima in review: A complex disaster, a disastrous response,' *Bulletin of the Atomic Scientists* 68 [March/April 2012], 9-21.

²⁰⁴ Οδηγία 2011/70/Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 19ης Ιουλίου 2011, η οποία θεσπίζει κοινοτικό πλαίσιο για την υπεύθυνη και ασφαλή διαχείριση αναλωμένων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων [ΕΕ L 199 της 02.8.2011, σ. 48 – 56].

²⁰⁵ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 135/2012 της Επιτροπής, της 16ης Φεβρουαρίου 2012, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις μεταφορές αποβλήτων, ώστε να συμπεριληφθούν ορισμένα μη ταξινομημένα απόβλητα στο παράρτημα III(B) [ΕΕ L 046 της 17.2.2012, σ. 30 – 32]. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 664/2011 της Επιτροπής, της 11ης Ιουλίου 2011, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1013/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις μεταφορές αποβλήτων, ώστε να συμπεριληφθούν ορισμένα μείγματα αποβλήτων στο παράρτημα III(A) [ΕΕ L 182 της 12.7.2011, σ. 2-4].

αποθήκευση μεταλλικού υδραργύρου.²⁰⁶ Το ΔΕΕ εξέδωσε αποφάσεις για την αποδοχή του αμιαντοσιμμένου σε ΧΥΤΑ αδρανών,²⁰⁷ και την εξαγωγή αποβλήτων.²⁰⁸

Ενώσω η Ελλάδα αγωνίζεται να αποκτήσει ακόμα ένα σύγχρονο νομικό πλαίσιο, που να ανταποκρίνεται στις ευρωπαϊκές απαιτήσεις, οι τελευταίες συνεχίζουν να εξελίσσονται. Πράγματι, μερικές νέες νομοθετικές πρωτοβουλίες αφορούν ρεύματα αποβλήτων μεγάλης σημασίας για την χώρα –π.χ., αυτές για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας,²⁰⁹ για την ανακύκλωση πλοίων,²¹⁰ για την τροποποίηση του καταλόγου αποβλήτων και των ιδιοτήτων που τα καθιστούν επικίνδυνα. Άλλωστε, πρόσφατα ολοκληρώθηκε μία μελέτη για τη «συνοχή» της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τα απόβλητα, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε νέες ρυθμίσεις.²¹¹

Πίνακας 1. Σημαντικές εγκύκλιοι για τα απόβλητα

Τίτλος	Αριθμός	ΑΔΑ
1. Διευκρινήσεις σχετικά με κατάργηση αδειών διαχείρισης αποβλήτων	16/10.11.2011	45740-ΦΡ5
2. Κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων διάθεσης επικινδύνων αποβλήτων	134365/7002/7.12.2011	456Α0-ΦΝ3
3. Επείγον πρόγραμμα παύσης ΧΑΔΑ	19/8.12.2011 (Οικ. 134468/7096)	456Μ0-ΗΑΞ
4. Εφαρμογή νομοθεσίας για τη διαχείριση μη επικίνδυνων στερεών αποβλήτων	129043/4345/8.7.2011	4ΑΣΨ0-ΚΘΣ
5. Άδειες συλλογής και μεταφοράς αποβλήτων	21/12.12.2011	45ΨΠ0-ΕΝ6
6. Άδειες συλλογής και μεταφοράς μη επικινδύνων αποβλήτων -Διαδικασίες ανανέωσης και διάρκεια ισχύος	1226.61/12.3.2012	Β44Υ0-Ι9Α
7. Ενδεικτικές κατηγορίες Αποβλήτων Υγειονομικών Μονάδων (ΑΥΜ) - Ενδεικτικές κατάλληλες εργασίες διαχείρισης ΑΥΜ	29960/3800/15.6.2012	Β4ΛΓ0-Κ75

7. Φύση και βιοποικιλότητα

Κατά την περίοδο αναφοράς, το φυσικό περιβάλλον και η ανάγκη προστασίας του βρέθηκε στο στόχαστρο πολλών νομικών και πολιτικών εξελίξεων που έχουν ήδη αναλυθεί σε άλλες ενότητες της παρούσας έκθεσης (π.χ. περιβαλλοντική αδειοδότηση). Την υπο-τιμητική της είχε ιδιαίτερα η δασική νομοθεσία, η οποία υπέστη συνεχή και απρόβλεπτα πλήγματα υποβάθμισης από διάφορα υπουργεία, συμπεριλαμβανομένου δυστυχώς και του πολιτικά αρμόδιου ΥΠΕΚΑ.

Την ίδια στιγμή οι περισσότερες από τις προβλεπόμενες εκτελεστικές πράξεις που προβλέπονται από τον νόμο δεν έχουν εκδοθεί. Η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα παραμένει εκκρεμότητα εδώ και 18 χρόνια μετά την κύρωση της Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα.

Σημαντική ωστόσο εξέλιξη, παρά τις όποιες συντηρητικές στάσεις κάποιων κρατών-μελών, αποτελεί η έγκριση από το Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος τον Δεκέμβριο 2011 της νέας Στρατηγικής της ΕΕ για τη Βιοποικιλότητα, που περιλαμβάνει συγκεκριμένους στόχους για το 2020.

²⁰⁶ Οδηγία του Συμβουλίου 2011/97/ΕΕ, της 5ης Δεκεμβρίου 2011, για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/ΕΚ όσον αφορά τα ειδικά κριτήρια αποθήκευσης μεταλλικού υδραργύρου που θεωρείται απόβλητο [ΕΕ L 328 της 10.12.2011, σ. 49 – 52].

²⁰⁷ Υπόθεση C-515/2010 *Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Γαλλικής Δημοκρατίας* (παράβαση κράτους-μέλους λόγω εθνικής διάταξης, η οποία χαρακτηρίζει τα απόβλητα αμιαντοσιμμένου ως αδρανή και επιτρέπει την αποδοχή τους σε χώρο υγειονομικής ταφής αδρανών).

²⁰⁸ Υπόθεση C-405/2010 *Στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά Garenfeld* (έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, σύμφωνα με την οποία η εξαγωγή προς τον Λίβανο αναλωμένων καταλυτών απαγορεύεται από τον κανονισμό 1013/2006).

²⁰⁹ Πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση του παραρτήματος I της οδηγίας 94/62/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας [COM 2012 (141) τελικό].

²¹⁰ Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ανακύκλωση πλοίων [COM 2012 (118) τελικό].

²¹¹ European Commission (DG Environment), *Study on the coherence of waste legislation (final report)* [8.2011] <http://ec.europa.eu/environment/waste/studies/pdf/Coherence_waste_legislation.pdf>.

7.1. Προστασία ενδιαιτημάτων και ειδών

Εφαρμογή οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ. Όπως είναι γνωστό, η Ελλάδα έχει καταδικαστεί για τρεις διαφορετικές υποθέσεις από το ΔΕΕ αναφορικά με παραλείψεις ή παραβάσεις της οδηγίας για τα άγρια πτηνά.²¹² Κατά τη χρονιά που πέρασε και σε συνέχεια πρωτοβουλιών που είχαν ληφθεί νωρίτερα πραγματοποιήθηκαν σημαντικά βήματα συμμόρφωσης της χώρας με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου.

Συγκεκριμένα,

α) όσον αφορά την ελλιπή και μη ορθή ενσωμάτωση των άρθρων 3(1)&(2), 4(1), 5 και 8(1) της οδηγίας για τα άγρια πτηνά, σε συνέχεια της καταδίκης τον Ιανουάριο 2009 (υπόθεση C-259/08), εκδόθηκε ΚΥΑ τον Σεπτέμβριο 2010²¹³ με την οποία ολοκληρώθηκε η ενσωμάτωση της οδηγίας. Αποτέλεσμα αυτής της ενέργειας ήταν η αρχειοθέτηση, το 'κλείσιμο' δηλαδή της υπόθεσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

β) όσον αφορά τον ελλιπή καθορισμό Ζωνών Ειδικής Προστασίας, δυνάμει του άρθρου 4 της οδηγίας για τα άγρια πτηνά, σε συνέχεια της προσθήκης νέων ΖΕΠ και τη διόρθωση των ορίων υφιστάμενων περιοχών και 5 μετά χρόνια από τη σχετική καταδίκη της χώρας τον Οκτώβριο του 2007 (C-334/04), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Νοέμβριο 2011 έθεσε και αυτή την υπόθεση στο αρχείο.

γ) όσον αφορά την παράβαση των άρθρων 4 (1,2) και 4(4) της οδηγίας για τα άγρια πουλιά (C-293/07), δύο χρόνια μετά τη σχετική καταδίκη της χώρας και μετά από συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή που έστειλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Σεπτέμβριο 2011, η οποία θα οδηγούσε την χώρα σε μια νέα παραπομπή στο ΔΕΕ, εκδόθηκε ΚΥΑ που καθορίζει μια σειρά από οριζόντια μέτρα προστασία για τις ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ).²¹⁴

Σημαντική καθυστέρηση σημειώθηκε στην προκήρυξη διαγωνισμού για την ανάθεση του έργου εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων στην Ελλάδα. Η παρακολούθηση της κατάστασης των προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων αποτελεί βασική υποχρέωση της χώρας που απορρέει από την οδηγία 92/43/ΕΟΚ και είναι απαραίτητη για την επαρκή και αξιόπιστη συγκέντρωση δεδομένων που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της 3^{ης} εξαετούς αναφοράς που η Ελλάδα οφείλει να υποβάλει το 2013. Υπενθυμίζεται ότι ειδικά όσο αφορά στα είδη, η Ελλάδα είχε καταλάβει την πρώτη θέση ανάμεσα στις 27 ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με την ανεπάρκεια των δεδομένων, καθώς για το 62% των ειδών στην Ελλάδα η κατάσταση διατήρησης είχε δηλωθεί ως άγνωστη. Με δεδομένο ότι μέχρι και σήμερα δεν είχαν ολοκληρωθεί μελέτες στο πεδίο, είναι σχεδόν αδύνατο να υπάρξουν πλήρη δεδομένα. Ως εκ τούτου, δεν θα προκαλέσει έκπληξη αν η χώρα αποστείλει και πάλι ανεπαρκή δεδομένα. Τονίζεται ότι σε αντίθεση με τη δεύτερη εξαετή αναφορά, τα δεδομένα πρέπει να είναι επιβεβαιωμένα από έρευνα πεδίου, και να μη βασίζονται αποκλειστικά σε βιβλιογραφική έρευνα. Σε κάθε περίπτωση, η ανάγκη για επικαιροποιημένα δεδομένα καθιστούν απαραίτητη την ολοκλήρωση αυτού του έργου με τον πιο αξιόπιστο τρόπο. Ωστόσο σημειώνουμε ότι τα κενά αυτά στα δεδομένα σημειώνονται επειδή η χώρα δεν έχει υλοποιήσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα επιστημονικής παρακολούθησης των οικοτόπων και ειδών.

---

²¹² Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (ΕΕ L20/7 της 26.1.2010). Μετά τη νέα κωδικοποίηση της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, η οδηγία θα πρέπει να αναφέρεται ως οδηγία 2009/147/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών (ΕΕ L20/7 της 26.1.2010). Ωστόσο, καθώς οι καταδικαστικές αποφάσεις και οι ανοιχτές υποθέσεις με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αφορούν άρθρα και προβλέψεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ και προς αποφυγή σύγχυσης εξακολουθεί και στην παρούσα έκθεση, η αναφορά στην προηγούμενη κωδικοποίηση της οδηγίας.

²¹³ Κοινή Υπουργική Απόφαση 37338/1807/Ε.103. Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατήρησης των αγρίων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ. ΦΕΚ Β' 1495 /06.09.2010.

²¹⁴ Κοινή Υπουργική Απόφαση 8353/276/Ε.103. Τροποποίηση και συμπλήρωση της υπ' αριθ. 37338/1807/2010 κοινής υπουργικής απόφασης «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ...» (Β' 1495), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Για τη διατήρηση των αγρίων πτηνών» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ. ΦΕΚ Β' 415 / 23.02.2012.

7.2. Θεσμική κατοχύρωση προστατευόμενων περιοχών

Στο επίπεδο της νομικής κατοχύρωσης των προστατευόμενων περιοχών της χώρας, η ανεπάρκεια θεσμοθέτησης παραμένει για τις περισσότερες περιοχές. Παρά την ολοκλήρωση διαβουλεύσεων και σχεδίων προεδρικών διαταγμάτων για τις περιοχές του Ολύμπου, της Λίμνης Παμβώτιδας, της Τήλου, του Παρνασσού και της περιοχής Αλυκής-Ψιλής Άμμου, νήσου Σάμου και της Βόρειας Καρπάθου, της νήσου Σαρίας και των Αστακιδονησιών, τα προεδρικά διατάγματα δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί ή δημοσιευτεί. Στο μεταξύ ωστόσο ολοκληρώθηκε με την Υπογραφή από τον Υπουργό ΠΕΚΑ τον Ιούνιο 2012, ο χαρακτηρισμός της Λίμνης Καστοριάς ως Περιοχής Προστασίας της Φύσης. Η δημοσίευση του διατάγματος χαρακτηρισμού εκκρεμεί.

Μάλιστα μεταξύ των κενών στην κατοχύρωση των προστατευόμενων περιοχών, προωθήθηκαν εγκρίσεις διατάξεων και ρυθμίσεων, οι οποίες σαφώς υποβαθμίζουν το καθεστώς προστασίας αρκετών περιοχών. Πλέον ενδεικτική είναι η περίπτωση ειδικής διάταξης για το Χιονοδρομικό Κέντρο Παρνασσού σε έναν από τους νόμους «σκούπα» του ΥΠΕΚΑ με την οποία χαλαρώνει κατά «παρέκλιση από τις νόμιμες διατάξεις» περιορισμούς που επιβάλλονται για τη διατήρηση του σημαντικού αυτού δασικού οικοσυστήματος.²¹⁵ Συγκεκριμένα, με τη διάταξη αυτή νομιμοποιήθηκε μια αυθαίρετη εγκατάσταση, η οποία λειτουργεί σε μια παράνομα παραχωρημένη δασική έκταση, επιτρέποντας όχι μόνο εργασίες συντήρησης, επισκευής και εκσυγχρονισμού αλλά και επέκτασης των εγκαταστάσεων, χωρίς καθορισμό αντισταθμιστικών μέτρων που θα εξασφάλιζαν την επιβίωση των ευαίσθητων στοιχείων του περιβάλλοντος.

Από την πιο θετική πλευρά των εξελίξεων, σημειώνεται ότι η Ελλάδα συμπεριέλαβε δύο νέες περιοχές στο δίκτυο Natura 2000, τη θαλάσσια περιοχή «Βραχονησίδες Καλόγεροι και Θαλάσσια Ζώνη» η οποία έχει σημαντικούς υφάλους και την παράκτια περιοχή «Νήσος Γυάρος και Θαλάσσια περιοχή» η οποία έχει σημαντικά λιβάδια Ποσειδωνίας, υφάλους ενώ η περιοχή φιλοξενεί επίσης και αναπαραγόμενους πληθυσμούς της Μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*. Παρ' όλα αυτά, η Ελλάδα οφείλει να υποβάλει νέες προτάσεις για θαλάσσιες περιοχές προς ένταξη στο δίκτυο Natura 2000, καθώς σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει σχετική εκκρεμότητα ως προς αρκετά ενδιαιτήματα και είδη της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Επίσης θετική εξέλιξη αποτελεί η δημοσίευση στην εφημερίδα της Κυβέρνησης του π.δ. προστασίας του Υμηττού²¹⁶. Με το διάταγμα αυτό θεσπίζονται σαφείς όροι αυστηρής προστασίας για τον ορεινό όγκο, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως «Ζώνη Α' Απόλυτης Προστασίας της φύσης και των μνημείων», η οποία καλύπτει το σύνολο σχεδόν των ορίων της περιοχής Natura 2000 (κωδ.

Προστασία μικρών νησιωτικών υγροτόπων

Σε συνέχεια σχετικής δημόσιας διαβούλευσης τον Μάιο του 2011, υπογράφηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας διάταγμα με τίτλο «Έγκριση καταλόγου μικρών νησιωτικών υγροτόπων και καθορισμό όρων και περιορισμών για την προστασία και ανάδειξη των μικρών παράκτιων υγροτόπων που περιλαμβάνονται σε αυτόν» (ΦΕΚ ΑΑΠ 229/2012).

Το π.δ. αποτελεί ουσιαστικά το πρώτο διάταγμα που εκδίδεται κατ' εξουσιοδότηση του νόμου 3937/2011 για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Μετά τη θετική γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας και την καταληκτική επισήμανση ότι «*ενόψει του περιεχομένου του σχεδίου που εκδίδεται σε εκτέλεση της συνταγματικής επιταγής για προστασία του περιβάλλοντος, η Διοίκηση πρέπει να μεριμνήσει για την ταχεία προώθησή του*», στις 5.4.2012, το π.δ. έλαβε την τελική υπογραφή από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και στη συνέχεια από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Οι καθημερινές απειλές από επιχωματώσεις, μπαζώματα, αποστραγγίσεις, διανοίξεις δρόμων και άναρχη δόμηση και την αδιαφορία της πολιτείας αποτελούν καθημερινές απειλές για τους 380 υγροτόπους έκτασης μικρότερης των 80 στρ. που θωρακίζονται θεσμικά. Βασικό ζητούμενο πλέον είναι η εφαρμογή των σημαντικών διατάξεων του π.δ.

²¹⁵ Νόμος 4042/2012. Ποινική προστασία του περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ – Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ – Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. ΦΕΚ Α'24 / 13.02.2012.

²¹⁶ Προεδρικό διάταγμα. Καθορισμός μέτρων προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού και των Μητροπολιτικών Πάρκων Γουδί – Ιλισίων. ΦΕΚ Δ' 187 / 16.06.2011.

GR3000006 «Υμηττός- Αισθητικό Δάσος Καισαριανής-Λίμνη Βουλιαγμένης»). Αξίζει να σημειωθεί ότι η ολοκλήρωση του π.δ. προστασίας του Υμηττού συνάντησε έντονες αντιδράσεις από κατοίκους όμορων δήμων, οι οποίοι είναι κάτοχοι ακινήτων που οικοδομήθηκαν παράνομα, μετά την υπογραφή του πρώτου προεδρικού διατάγματος προστασίας (1978)²¹⁷. Προηγήθηκε επίσης σχέδιο προεδρικού διατάγματος, το οποίο είχε δημοσιοποιηθεί από τον τελευταίο υπουργό ΠΕΧΩΔΕ και το οποίο είχε επίσης προκαλέσει έντονες αντιδράσεις, αυτή τη φορά από την πλευρά περιβαλλοντικών οργανώσεων και κινήσεων πολιτών, καθώς προέβλεπε τη διάνοιξη σήραγγας και τμήματος αυτοκινητοδρόμου.

7.3. Προστασία ειδών

Πολύ σημαντική εξέλιξη για την προστασία των ειδών της παγκόσμιας άγριας πανίδας αποτελούν οι συγκεκριμένες διατάξεις του ν. 4039/2012²¹⁸ που απαγορεύουν τα τσίρκο και τη χρησιμοποίηση ζώων σε θεάματα και σε άλλες συναφείς δραστηριότητες. Η συμβολή, ωστόσο, του νομοσχεδίου στη μείωση της εκμετάλλευσης και της κακοποίησης των άγριων ζώων, πολλά εκ των οποίων είναι απειλούμενα, εξαρτάται από την εφαρμογή του νόμου.

Εξαιρετικά αρνητικό συμβάν ήταν ο μαζικός εκβρασμός εννέα ζιφιών (*Ziphius cavirostris*, θαλάσσια κητώδη μεσαίου μεγέθους) που σημειώθηκε στις ακτές της Κέρκυρας στις 30 Νοεμβρίου του 2011, καθώς και δύο ακόμα ζιφιών στις απέναντι ακτές της Ιταλίας. Τα επιστημονικά συμπεράσματα των νεκροψιών οδηγούν στην ασφαλή υπόθεση ότι η πιο πιθανή αιτία αυτού του μαζικού εκβρασμού ζιφιών είναι ασκήσεις πολεμικού ναυτικού κατά τις οποίες χρησιμοποιήθηκαν συστήματα στρατιωτικών σόναρ μεσαίων συχνοτήτων. Οι ζιφιοί είναι είδος κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτεί αυστηρή προστασία (Παράρτημα IV της Οδηγίας των Οικοτόπων 92/43/ΕΟΚ). Επίσης, η προστασία των κητωδών από την ακουστική ρύπανση αποτελεί προτεραιότητα της Συμφωνίας ACCOBAMS (Συμφωνία για τη Διατήρηση των Κητωδών της Μαύρης Θάλασσας, της Μεσογείου και της Συγκείμενης Ζώνης του Ατλαντικού, Μονακό, 1996), της οποίας η Ελλάδα είναι μέλος. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ελλάδα οφείλει να ενημερώνει την ACCOBAMS σχετικά με οποιεσδήποτε σχετικές δραστηριότητες (όπως έρευνες για υδρογονάνθρακες και ναυτικές ασκήσεις με σόναρ μεσαίων ή χαμηλών συχνοτήτων). Επίσης, η ACCOBAMS προτρέπει τα κράτη μέλη να συμπεριλαμβάνουν την ακουστική ρύπανση στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, παράλληλα με σχετικά μέτρα προστασίας, για τις οποίες προτείνει να είναι αντικείμενο κρίσης ανεξάρτητων ειδικών, αλλά και για πρόβλεψη δράσεων σε περίπτωση μαζικών εκβρασμών όπως αυτός της Κέρκυρας. Το συγκεκριμένο περιστατικό έχει ιδιαίτερη σημασία εν όψει των σεισμικών ερευνών που σχεδιάζονται από το ΥΠΕΚΑ για τον εντοπισμό υποθαλάσσιων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων.

7.4. Διαχείριση προστατευόμενων περιοχών

Οι φορείς διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, όπως είναι γνωστό, υπολειτουργούν εδώ και χρόνια με σημαντικά προβλήματα που πρόσφατα αποτυπώθηκαν στην αξιολόγηση «Ο θεσμός των φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών: 10 χρόνια εφαρμογή» που ολοκλήρωσε η Επιτροπή Φύση τον Σεπτέμβριο 2011. Στην έκθεση εύστοχα τονίζεται ότι «η επιτυχία του θεσμού των ΦΔΠΠ [Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών] δεν μπορεί στην πραγματικότητα να αποτιμηθεί, αφού οι όροι και οι προϋποθέσεις λειτουργίας του ποτέ δεν εξασφαλίστηκαν». Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι σημειώθηκε σημαντική καθυστέρηση στην ανανέωση των Διοικητικών Συμβουλίων των Φορέων Διαχείρισης σε συμμόρφωση με τις διοικητικές αλλαγές που επέβαλε η εφαρμογή του προγράμματος για τη μεταρρύθμιση της αυτοδιοίκησης «Καλλικράτης»²¹⁹, με αποτέλεσμα πολλοί φορείς να παραμείνουν ανενεργοί για μεγάλα διαστήματα και μέχρι το καλοκαίρι του 2011. Παράλληλα, σημειώθηκαν πολλά περιστατικά περιβαλλοντικών εγκλημάτων, όπως λαθροθηρία στα Εθνικά Πάρκα του Αμβρακικού και των Πρεσπών και λαθροϋλοτομία στο Εθνικό Πάρκο Στροφιλάς-Κοτυχίου, που αναδεικνύουν τις ελλείψεις στη φύλαξη των αναγνωρισμένων ως πλέον πολύτιμων

²¹⁷ Προεδρικό διάταγμα. Περί καθορισμού ζωνών ρυθμίσεως και προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού. ΦΕΚ Δ' 544 / 20.10.1978.

²¹⁸ Νόμος 4039/2012. Για τα δεσποζόμενα και τα αδέσποτα ζώα συντροφιάς και την προστασία των ζώων από την εκμετάλλευση ή τη χρησιμοποίηση με κερδοσκοπικό σκοπό. ΦΕΚ Α' 15 /02.02.2012.

²¹⁹ Νόμος 3852/2010. Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης. ΦΕΚ Α' 87/7.6.2010.

φυσικών περιοχών της χώρας.

Παρά τα σημαντικά συμπεράσματα της προαναφερόμενης αξιολόγησης που διενήργησε η Επιτροπή Φύση και η οποία ανέδειξε την ανάγκη μιας συνολικής προσέγγισης για την οργάνωση του εθνικού συστήματος των προστατευόμενων περιοχών, οι προηγούμενοι μήνες αναλώθηκαν σε μια αριθμητική προσέγγιση σεναρίων για τη συγχώνευση ή κατάργηση των 28 υφιστάμενων φορέων διαχείρισης, οι οποίοι κατά καιρούς περιλαμβάνονται στους προς κατάργηση φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Στον αντίποδα αυτής της προσέγγισης, η Επιτροπή Φύση πρόβαλε μια σειρά κριτηρίων αξιολόγησης των υφιστάμενων φορέων διαχείρισης ενώ προσπάθησε να διατυπώσει προτάσεις για τις προστατευόμενες περιοχές που δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία κάποιου φορέα διαχείρισης. Οι προτάσεις αυτές, όπως και η πρόταση που υπέβαλε το WWF Ελλάς για την ενίσχυση της θεσμικής και διοικητικής προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος δεν είχαν κάποια ουσιαστική ανταπόκριση.²²⁰

Θετικά αξιολογείται η στήριξη που παρείχε το Πράσινο Ταμείο στους φορείς διαχείρισης, καθώς αποτελεί υποχρέωση της πολιτείας να παρέχει την κάλυψη ελάχιστων λειτουργικών δαπανών (της τάξης των 35-40.000€) των φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο το ποσό παραμένει μικρό σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες των περιοχών και της επαρκούς λειτουργίας του συστήματος φορέων διαχείρισης.

Τέλος, σε συνέχεια της υπογραφής της Συμφωνίας για την Προστασία και Αειφόρο Ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών που υπεγράφη από τους υπουργούς περιβάλλοντος Ελλάδας, Αλβανίας, Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και τον Ευρωπαίο Επίτροπο Περιβάλλοντος στις 2 Φεβρουαρίου 2010, τον Οκτώβριο 2011 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) η οριστική έγκριση από το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ της Διεθνούς Συμφωνίας για την Προστασία και Αειφόρο Ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών.²²¹ Έτσι ολοκληρώθηκε σε Ευρωπαϊκό επίπεδο -με απόλυτη ομοφωνία απ' όλες τις πλευρές- η γραφειοκρατική διαδικασία που θα επιτρέψει την εφαρμογή της σημαντικής αυτής Συμφωνίας. Εκκρεμεί ακόμη η κύρωση της Συμφωνίας από τις τρεις χώρες.

7.5. Περιπτώσεις υποβάθμισης προστατευόμενων περιοχών

Σε συνέχεια της παραπομπής της χώρας τον Ιανουάριο 2011, η Ελλάδα καταδικάστηκε από το ΔΕΕ για την παράλειψη λήψης όλων των απαραίτητων μέτρων και την αποφυγή υποβάθμισης της Λίμνης Κορώνειας τον Οκτώβριο 2011 (C-517/11). Μετά από χρόνια εγκληματικής αμέλειας σχετικά με τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, και αδιαφορίας για τα οικολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής και της αλόγιστης απόρριψης λυμάτων στη λίμνη, καθώς το δίκτυο αποχετεύσεων δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί, η καταδίκη βασίζεται στην παραβίαση των οδηγιών που αφορούν τόσο στη διατήρηση των ενδιαιτημάτων και των ειδών (92/43/ΕΟΚ) όσο και στη διαχείριση των λυμάτων (91/271/ΕΟΚ). Μετά την καταδίκη η Ελλάδα έχει έναν επιπλέον λόγο για ενεργήσει αμέσως για την αποκατάσταση της Λίμνης.

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκλεισε την προδικαστική διαδικασία για υποθέσεις που αφορούσαν α) στην κατασκευή του αυτοκινητόδρομου Κεντρικής Ελλάδας (E-65) και την παράνομη λειτουργία λατομείου σε περιοχή Natura στην Κάσο. Ανοιχτή παραμένει ακόμη η υπόθεση για την χωροθέτηση αιολικού πάρκου σε προστατευόμενες περιοχές (Λακωνία).

Τέλος, τον Ιανουάριο του 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε προειδοποιητική επιστολή σχετικά με την υποβάθμιση της προστατευόμενης περιοχής στη Ζάκυνθο από τον ΧΥΤΑ που εξακολουθεί να λειτουργεί εντός του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου και τις επιπτώσεις που αυτή έχει στην χελώνα *Caretta caretta*. Η επιστολή επιβεβαιώνει όχι μόνο τις χρόνιες και πολυάριθμες καταγγελίες των περιβαλλοντικών οργανώσεων, αλλά και τα συμπεράσματα αυτοψίας Κλιμακίου Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων τον Οκτώβριο 2011, η οποία

---

²²⁰ WWF Ελλάς (2011). Ενίσχυση της προστασίας της φύσης. Πρόταση του WWF Ελλάς για ένα συνεκτικό, ισχυρό και αποτελεσματικό σύστημα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Αθήνα. Νάντσου Θ., Λιαρίκος Κ. & Χριστοπούλου, Ι.

²²¹ Απόφαση 2011/646/ΕΕ του Συμβουλίου (ΕΚ) «σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της συμφωνίας προστασίας και αειφόρου ανάπτυξης της περιοχής του πάρκου Πρεσπών» [ΕΕ L 258 της 4.10.2011, 1^ο για την ίδια την συμφωνία, ΕΕ L 258 της 4.10.2011, 2-8].

επεσήμανε ότι μέχρι σήμερα καμία ουσιαστική βελτίωση δεν έχει σημειωθεί στην κατάσταση λειτουργίας του ΧΥΤΑ. Στο πόρισμα αναφέρεται ενδεικτικά ότι έχει καθυστερήσει η κατασκευή τοιχείου αντιστήριξης, συνεχίζεται η διασπορά ελαφρών υλικών, η ροή στραγγιδίων και η συγκέντρωση σιμνών γλάρων στα όρια του ΧΥΤΑ εξ αιτίας της μη κάλυψης και της έλλειψης μέτρων παρεμπόδισης διασποράς των απορριμμάτων, κατάσταση που έχει ήδη σοβαρότατες αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον του ΕΘΠΖ.

7.6. Δάση

Τροποποίηση της δασικής νομοθεσίας. Στις 25/10/2011, συγκροτήθηκε με απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ μια Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή για να «μελετήσει» τα πορίσματα μίας παλαιότερης ομάδας εργασίας (Ο.Ε.), με θέμα την κωδικοποίηση και την αναθεώρηση της δασικής νομοθεσίας. Αυτή είχε συσταθεί το 2010 (με την υπ' αριθμ. 473/205310/4-11-2010 υ.α.), και η διαβούλευση για τα πορίσματά της ολοκληρώθηκε στις 15/2/2011, χωρίς ωστόσο να έχει προηγουμένως κατατεθεί-δημοσιοποιηθεί σχετικό νομοσχέδιο, με αποτέλεσμα πολλοί φορείς να κατηγορούν το ΥΠΕΚΑ για «τυφλή διαβούλευση». Άλλωστε, το «Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής», περιλαμβάνει και την υποχρέωση της Κυβέρνησης να «επικαιροποιήσει και να κωδικοποιήσει τη νομοθεσία για τα δάση, τις δασικές εκτάσεις και τα πάρκα [3^ο τρίμηνο 2012]» [ν. 4046/2012, Παράρτημα V(2), σ. 518].

Παράλληλα, όπως γίνεται σαφές από την παρούσα έκθεση, η δασική νομοθεσία βρέθηκε στο στόχαστρο πολλών σχεδίων νόμων που προτάθηκαν τόσο από το πολιτικά αρμόδιο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, όσο και από το Υπουργείο Οικονομικών. Οι σημαντικότερες λοιπόν τροποποιήσεις ήταν οι εξής:

- Ν. 3986/2011, κυρίως Κεφάλαιο Γ': Ο εφαρμοστικός νόμος του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015 «αποφύλαξε» τη δασική νομοθεσία, σε σχέση με τις καταπατήσεις δημόσιων εκτάσεων και τη νομιμοποίηση προϋφιστάμενων αυθαιρέτων χρήσεων και κτισμάτων, καθώς και τις παραχωρήσεις δημόσιας δασικής γης και τις επιτρεπόμενες σε αυτήν χρήσεις. Περισσότερη ανάλυση του σοβαρού περιβαλλοντικού αποτυπώματος του ν. 3986/2011 παρατίθεται στο Κεφάλαιο Γ.2 της παρούσας έκθεσης.
- Ν. 4030/2011, άρθ. 55, παρ. 12: Ο νόμος για τον νέο τρόπο έκδοσης οικοδομικών αδειών επέτρεψε την μετεγκατάσταση «νομίμως λειτουργούντων» ελαιοτριβείων λόγω ένταξης των περιοχών λειτουργίας τους σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου».
- Ν. 4030/2011, άρθ. 55, παρ. 13: Με «φωτογραφική διάταξη» για τουριστικές εγκαταστάσεις εντός δασών ή δασικών εκτάσεων προβλέπεται αύξηση στο 20% του ποσοστού της δασικής έκτασης που μπορεί να δομηθεί (από 10%) (εφόσον η εγκατάσταση «πρόκειται να εξυπηρετήσει ....και αθλητικές χρήσεις») και εφόσον η συνολική προς αξιοποίηση έκταση είναι μεγαλύτερη των 3.000 στρεμμάτων, και έχει ορισμένα εξειδικευμένα χαρακτηριστικά (συνολική δόμηση 10%, κάλυψη του επίμαχου δάσους ή δασικής έκτασης από βλάστηση αειφύλλων ή φυλλοβόλων πλατύφυλλων σε ποσοστό τουλάχιστον 80%). Δύσκολα θα βρεθεί κάποια αιτιολογία για τη ρύθμιση αυτή, που εκτιμάται ότι εξυπηρετεί τη χωροθέτηση συγκεκριμένης μεγάλης τουριστικής επένδυσης στη Στερεά Ελλάδα (βλ. ενότητα 2.2. της παρούσας έκθεσης).
- Ν. 4030/2011, άρθ. 55, παρ. 2 και 8: Ο νέος ν. 4030/2011 (ΦΕΚ 249/25.11.2011) περιλαμβάνει σειρά τροπολογιών που αποδυναμώνουν τη Δασική Νομοθεσία, ευνοώντας για μια ακόμα φορά τις αυθαίρετες κατασκευές και μια σειρά από δραστηριότητες που δε συνάδουν με την προστασία των δασών και εν γένει του φυσικού περιβάλλοντος. Πιο συγκεκριμένα, αυξάνεται η χρονική προθεσμία υποβολής αντιρρήσεων για ένα δασικό χάρτη από 45 ημέρες σε 60 (άρθ. 55 παρ. 2), ενώ παράλληλα αναφέρεται ότι «κατ' εξαίρεση» επιτρέπεται η «αναμόρφωση με την προσθήκη ή διαγραφή των εκτάσεων που θα υπαχθούν ή θα πάψουν να υπάγονται στον δασικό νόμο» (άρθ. 55 παρ. 8): συνεπώς, ο οριστικός χαρακτήρας των δασικών χαρτών θα διαρκέσει μέχρι την επόμενη τροποποίηση της δασικής νομοθεσίας.
- Ν. 4014/2011, άρθ. 2, παρ. 5, άρθ. 12, παρ. 1: Ο νόμος για τα αυθαίρετα και την περιβαλλοντική αδειοδότηση προβλέπει κατάργηση της γνωμοδοτικής αρμοδιότητας της Δασικής Υπηρεσίας σε εντός σχεδίου πόλης πάρκα και άλση. Όπως όμως σημειώνεται στην ανοιχτή επιστολή των δέκα περιβαλλοντικών οργανώσεων προς τους Βουλευτές, «ο αποκλεισμός της γνωμοδοτικής

συνεισφοράς της Δασικής Υπηρεσίας σε έργα και δραστηριότητες εντός ορίων πόλεων και οικισμών, ενέχει σοβαρούς κινδύνους υπο-εκτίμησης της οικολογικής αξίας αστικών και περιαστικών αλσών, δασών και δασικών εκτάσεων.». Ο ίδιος νόμος ενσωματώνει επίσης την έγκριση επέμβασης του ν. 998/1979 για έργα που υπόκεινται σε απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ή πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις σύμφωνα με το νέο καθεστώς περιβαλλοντικής αδειοδότησης, και, για το θέμα, ήδη εκδόθηκε υ.α. (15277/2012, ΦΕΚ Β' 1077).

- Ν. 4067/2012, άρθ. 41: Ο Νέος Οικοδομικός Κανονισμός τροποποιεί την παρ. 6 του άρθρου 71 του Δασικού Κώδικα (ν.δ. 86/1969), προβλέποντας πλέον την εξαίρεση από την κατεδάφιση αυθαιρέτων και τη διάνοιξη οδών εντός αστικών πάρκων και αλσών.
- Ν. 4055/2012, άρθ. 38, παρ. 2: Ο νόμος για τη δίκαιη δίκη²²² αυξάνει στα €600 το όριο αξίας της παράνομα υλοτομημένης ξυλείας, μέχρι του οποίου το αντίστοιχο αδίκημα διώκεται σε βαθμό πταίσματος. Σύμφωνα με ανακοίνωση της Πανελλήνιας Ένωσης Δασολόγων Δημοσίων Υπαλλήλων²²³, αυτό το όριο αντιστοιχεί σε περίπου 30 τόνους ξυλείας, έγκλημα με σοβαρό περιβαλλοντικό αποτύπωμα στο δασικό οικοσύστημα, το οποίο όμως τιμωρείται πλέον με χαμηλότερη ποινή.
- Ν. 4042/2011, άρθ. 53, παρ. 1: Με ειδική διάταξη, παρέχεται η δυνατότητα να κατασκευάζονται «έργα του Μετρό ή του Τραμ, και τα συνοδά έργα αυτών (π.χ. γραφεία)» σε πάρκα, άλση και κοινόχρηστους χώρους πρασίνου. Παραδόξως, η διάταξη προβλέπει επίσης, μετά το πέρας των εργασιών, την αποκατάσταση του χώρου «ως φυσικού συστήματος».
- Ν. 4042/2011, άρθ. 53, παρ. 5: Οι χορτολιβαδικές και οι βραχώδεις εκτάσεις που υπάγονται στην δασική νομοθεσία μπορούν, με ειδική διάταξη, να παραχωρούνται σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα για την δημιουργία ορειβατικών καταφυγίων και χιονοδρομικών κέντρων. Η διάταξη αφορά κυρίως τις βραχώδεις εξάρσεις και (υπο-αλπικές) ζώνες υπεράνω των δασών, δηλαδή ένα σημαντικό, και ευαίσθητο κομμάτι του ορεινού χώρου.
- Ν. 4042/2011, άρθ. 68 παρ. 1: Επιτρέπεται πλέον η παραχώρηση κατά κυριότητα ή κατά χρήση δημόσιων δασικών εκτάσεων και για την κατασκευή εγκαταστάσεων εμφιάλωσης νερού μετά των αναγκαίων αγωγών προσαγωγής» τους.
- Ν. 4042/2011, άρθ. 67: Η Μάνη προστίθεται στις περιοχές όπου δεν ισχύει το διαδικαστικό προνόμιο του Δημοσίου, και η μετάθεση του βάρους απόδειξης σε όσους επικαλούνται δικαιώματα σε δάση ή δασικές εκτάσεις. Εφεξής, και στην περιοχή αυτή, το Δημόσιο θα πρέπει να επικαλεστεί και να αποδείξει τα δικαιώματα που επικαλείται έναντι οποιουδήποτε.

Δασικοί χάρτες. Σε συνέχεια της εφαρμογής του ν. 3889/2010²²⁴ που αφορά στην επιτάχυνση της διαδικασίας κύρωσης των δασικών χαρτών και στην ανάρτηση των πρώτων δασικών χαρτών για τις περιοχές Πεντέλης, Νέας Πεντέλης και Μαραθώνα, έχουν αναρτηθεί οι χάρτες 13 επιπλέον δημοτικών και τοπικών κοινοτήτων, ενώ από αυτούς έχουν κυρωθεί οριστικά οι χάρτες σε μόλις δύο περιοχές (Ανθεία Αλεξανδρούπολης και Ξεριά Νέστου). Η κύρωση των πρώτων χαρτών στην Αττική (όπως αυτοί αναφέρονται πιο πάνω) αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα και προχωρά με πολύ αργούς ρυθμούς, μιας και προέκυψαν προβλήματα στην αποτύπωση των ορίων εκτάσεων κατά το στάδιο των αντιρρήσεων. Αυτό οφείλεται κυρίως στους πολυάριθμους μικρούς και μεγάλους οικισμούς σε περιοχές, οι οποίες κάποτε ήταν δασικές και έχουν πλέον δομηθεί.

Ελλείπει δασικών χαρτών, μόνη αποτύπωση των καλύψεων γης στην Ελλάδα παραμένει η «Χαρτογράφηση των καλύψεων γης» που αποτυπώνονται στην εφαρμογή ΟΙΚΟΣΚΟΠΙΟ²²⁵ του WWF Ελλάς. Η χαρτογραφική απεικόνιση αφορά τις αλλαγές σε καλύψεις (όχι χρήσεις) γης που

²²² Νόμος 4055/2012. Για τη δίκαιη δίκη και την εύλογη διάρκεια αυτής. ΦΕΚ Α' 51 / 12.03/2012.

²²³ Πανελλήνια Ένωση Δασολόγων Δημοσίων Υπαλλήλων. «Η Π.Ε.Δ.Δ.Υ. καταγγέλλει το νόμο που αβαντάρει τη λαθρουλοτόμηση και την καταστροφή των δασών». Ανακοίνωση. 26 Απριλίου 2012. <http://dasologoi.gr/nea-toy-dasologougr/21-nea-apo-tin-ellada-category/1511-i-peddy-kataggellei-to-nomo-poy-abantarei-ti-lathroylotomisi-kai-tin-katastrofi-ton-dason.html>.

²²⁴ Νόμος 3889/2010. Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α' 182 / 14.10.2010.

²²⁵ <http://oikoskopio.gr/map/>

αποτυπώθηκαν στο πλαίσιο της συνεργασίας του WWF Ελλάς με το Εργαστήριο Δασικής Διαχειριστικής και Τηλεπισκόπησης της Σχολής Δασολογίας του ΑΠΘ. Σκοπός του έργου²²⁶ ήταν η αποτύπωση των καλύψεων γης το 1987 και το 2007 σε εθνικό επίπεδο ενώ, επιπλέον, έγινε και εξειδικευμένη καταγραφή των τύπων κάλυψης γης και των αλλαγών τους τα τελευταία 65 χρόνια (από το 1945 έως το 2009) σε επιλεγμένες περιοχές της χώρας (Λίμνη Τριχωνίδα, Όρος Ύμηττος, Λιβάδι Παρνασσού, Κεντρικός Έβρος, Ζαγοροχώρια Ιωαννίνων, Β.Δ. Κορινθία και Κασσάνδρα Χαλκιδικής)²²⁷.

Νομιμοποίηση παράνομων χρήσεων. Σκανδαλώδη εξέλιξη αποτέλεσε η απόφαση 165387/410²²⁸ του Υπουργού ΠΕΚΑ, με την οποία εξειδικεύεται η παρ. 2 του άρθρου 24 του ν. 3889/2010. Η απόφαση αφορά τις εκτάσεις που «επισημαίνονται με κίτρινο περίγραμμα και κίτρινη διαγράμμιση» στους δασικούς χάρτες – δηλαδή, δασικές εκτάσεις (α) εντός οικισμών οι οποίοι δεν έχουν οριοθετηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των προεδρικών διαταγμάτων της 21/11-1/12/1979, της 2/3-13/3/1981, ή της 24/4-3/5/1985, αλλά σύμφωνα με άλλες διατάξεις, ή (β) εντός των ορίων σχεδίων πολεοδομικών μελετών και σχεδίων πόλεως που δεν έχουν εγκριθεί για οποιονδήποτε λόγο. Πρόκειται, ουσιαστικά, για παράνομους οικισμούς. Μέσα σε αυτούς, η υ.α. διακρίνει παράνομες και νόμιμες αλλαγές χρήσεις, και εντάσσει στις τελευταίες και τις επεμβάσεις σε δάσος ή δασική έκταση, μολονότι οι τελευταίες δεν συνιστούν, κατά κανόνα, αλλαγή της δασικής μορφής ή εξαίρεση της έκτασης από την δασική νομοθεσία. Με τον τρόπο αυτό, ενεργοποιείται για τους χώρους αυτούς το άρθρο 24§4 παρ. (β) Ν. 3889/2010: «[ε]φόσον ο δασικός χαρακτήρας της περιοχής έχει μεταβληθεί με πράξεις της Διοίκησης που δεν έχουν ακυρωθεί ή ανακληθεί και συντρέχουν προϋποθέσεις για την πολεοδόμηση της, ο Υπουργός εκδίδει πράξη που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως για την περαίωση της διαδικασίας κύρωσης του δασικού χάρτη, ως προς την περιοχή αυτή, και την έναρξη της διαδικασίας πολεοδόμησης της». Ωστόσο, σύμφωνα με το Σύνταγμα, «δάση και δασικές που ... αποψιλώθηκαν ή αποψιλώνονται δεν αποβάλλουν για το λόγο αυτό το χαρακτήρα που είχαν πριν καταστραφούν, κηρύσσονται υποχρεωτικά αναδασωτέες και αποκλείεται να διατεθούν για άλλο προορισμό» [Σ 117 παρ. 3].

Επιπρόσθετα:

- Ν. 4001/2011, άρθ. 181, 182 και 183: Πρόκειται για νέες ρυθμίσεις, που αφορούν τη λατομική και μεταλλευτική δραστηριότητα εντός δασών. Για να παρακαμφθεί ακυρωτική απόφαση του Σ.τ.Ε. (Σ.τ.Ε. 3883/2008), και αντίθετη γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ. (600/2005), τροποποιείται η δασική νομοθεσία, έτσι ώστε να επιτρέπεται η απόθεση των καταλοίπων της μεταλλουργικής δραστηριότητας σε χώρους που έχει προηγηθεί η εξόρυξη, ή και σε άλλους χώρους της παραχώρησης, εάν οι πρώτοι είναι ανεπαρκείς ή ακατάλληλοι: μέχρι σήμερα, η νομοθεσία επέβαλε την περιοδική αποκατάσταση της δασικής βλάστησης στους χώρους αυτούς. Επίσης, ορισμένες συναφείς ή συνοδές βιομηχανικές δραστηριότητες (ο εμπλουτισμός μεταλλεύματος, η παραγωγή σκυροδέματος και ασφαλτομίγματος) είναι πλέον επιτρεπτές εντός δασών ή δασικών εκτάσεων. Πρόκειται για σημαντική διεύρυνση των δυνατοτήτων επέμβασης σε δάση ή δασικές εκτάσεις, για την εξυπηρέτηση δραστηριοτήτων είτε βιομηχανικού χαρακτήρα, είτε με μεγάλες ανάγκες σε χώρο. Η νέα παράταση καθορισμού λατομικών περιοχών (182 παρ. 1), ακόμα και στην περιοχή της Αττικής, διαιωνίζουν, για τον συγκεκριμένο κλάδο, ένα μεταβατικό καθεστώς που διαρκεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, από το 1987 –επί 27 χρόνια (πρβλ. το προϊσχύον ν. 1428/1984, άρθ. 3 παρ. 2, με το οποίο καθορίστηκε για πρώτη φορά η σχετική προθεσμία: Σ.τ.Ε. Ολ. 705/2006, σκ. 15^η). Ανεξάρτητα από τα προηγούμενα, παρατάθηκαν εκ νέου (μέχρι την 31.12.2013) οι άδειες εκμετάλλευσης ή μίσθωσης των λατομείων αδρανών υλικών που λειτουργούν είτε εντός είτε εκτός λατομικών περιοχών, καθώς και οι αντίστοιχες αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ή εγκρίσεις επέμβασης σε δάσος ή δασική έκταση. Για τα

²²⁶ Το έργο αποτέλεσε μια από τις δράσεις του προγράμματος το «Μέλλον των Δασών», το οποίο εκπονήθηκε από το WWF Ελλάς και συγχρηματοδοτήθηκε από τα Κοινωνικά Ιδρύματα Ι.Σ. Λάτση, Α.Γ. Λεβέντη και Μποδοσάκη, καθώς και με την υποστήριξη ιδιωτών.

²²⁷ <http://www.oikoskopio.gr/casestudies/> και http://www.wwf.gr/images/pdfs/case_studies.pdf.

²²⁸ Απόφαση 165387/410 Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Διαδικασία, στοιχεία και δικαιολογητικά τεκμηρίωσης αιτίας μεταβολής δασικής μορφής εκτάσεων εντός οικισμών στερούμενων νόμιμης έγκρισης (άρθρο 24 παρ. 2 Ν. 3889/2010). ΦΕΚ Β' 470 / 28.02.2012.

άρθρα αυτά, το WWF Ελλάς έστειλε επείγουσα επιστολή προς τους Βουλευτές²²⁹, καλώντας τους να καταψηφίσουν τα συγκεκριμένα άρθρα του εν λόγω σχεδίου νόμου, το οποίο άλλωστε ήταν άσχετο με το θέμα, καθώς αφορούσε τη ρύθμιση θεμάτων της αγοράς ενέργειας. Σε άλλο νομοθέτημα [Ν. 4030/2012, άρθ. 53], προστέθηκε και ειδική ρύθμιση για τους εκμεταλλευτές των λατομείων αδρανών υλικών που δραστηριοποιούνταν εντός των ορίων του «Εθνικού Πάρκου Υγροτόπων Κοτυχίου-Στροφυλιάς».

- Ν. 4030/2011, άρθ. 42 παρ. 9: Παρατείνεται [όπως συνέβη πολλές φορές στο παρελθόν, ήδη από τη δεκαετία του 1990 (9 παρ. 9 ν. 1878/1990)] μέχρι την 31.12.2013 η προθεσμία μέσα στην οποία κατασκηνώσεις και παιδικές εξοχές σε δάση και δασικές εκτάσεις πρέπει να λάβουν τις απαραίτητες άδειες, μεταξύ των οποίων και την απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Παρ' όλη τη συνεχή ανοχή, υπάρχουν πολλές κατασκηνώσεις που εξακολουθούν να λειτουργούν χωρίς αποφάσεις παραχώρησης, ΑΕΠΟ, έγκριση επέμβασης, οικοδομικές άδειες, κ.κ. Η πολιτεία αδυνατεί να εξηγήσει για ποιο λόγο οι εγκαταστάσεις αυτές εξαιρούνται για πάνω από 2 δεκαετίες από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, ιδίως αν ληφθεί υπόψη η συνταγματική προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων. Σημειώνεται ότι το ισχύον πλαίσιο για τις κατασκηνώσεις προβλέπει και μόνιμες εγκαταστάσεις σε ορισμένες περιπτώσεις (κ.υ.α. 2309/2009 ΦΕΚ Β' 114/1.2.2006).
- Ν. 4042, άρθ. 52 παρ. 4: Για πολλοστή φορά (πρβλ. π.δ. 87/76, π.δ. 71/98, ν. 3105/2003 αρθ. 52 παρ. 5) , και μετά από ακυρωτικές αποφάσεις του Σ.τ.Ε. (Σ.τ.Ε. 3355/1977, 3629/2007), προβλέπεται η παραχώρηση της δημόσιας δασικής έκτασης του Χιονοδρομικού Κέντρου Παρνασσού – την φορά αυτή, στην «Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου Α.Ε.». Μέσα στην έκταση αυτή, «κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων», επιτρέπονται όχι μόνο εργασίες συντήρησης, επισκευής, και εκσυγχρονισμού, αλλά και επέκταση των εγκαταστάσεων.
- Ν. 4056/2012, άρθ. 13: Με τον νέο νόμο για τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, δόθηκε η δυνατότητα συνέχισης της λειτουργίας τους για μία τριετία: μέσα σε αυτή, οφείλουν να λάβουν έγκριση περιβαλλοντικών όρων (ή βεβαίωση απαλλαγής από περιβαλλοντική αδειοδότηση). Εν τω μεταξύ, αναστέλλεται η ισχύς των διοικητικών πράξεων αποβολής, επιβολής προστίμων, κατεδάφισης, που τυχόν έχουν εκδοθεί.
- Ν. 4061/2012 , άρθ. 29, παρ. 1, και 37: Μία νέα ρύθμιση εξαιρεί «για λόγους δημοσίου συμφέροντος» από την δασική νομοθεσία δασικού χαρακτήρα εκτάσεις που εκχερσώθηκαν για γεωργική χρήση, πριν τεθεί σε ισχύ το Σύνταγμα του 1975 και διατηρούν τη χρήση αυτή μέχρι σήμερα. Δεν φαίνεται να ενδιαφέρει η νομιμότητα της εκχέρσωσης: εξαιρούνται μόνο οι εκτάσεις που αναφέρονται σε «κυρωμένους δασικούς χάρτες ως δάση, δασικές ή αναδασωτέες εκτάσεις», καθώς και οι εκτάσεις που υπάγονται σε ειδικό καθεστώς προστασίας. Δυστυχώς, ο αργός ρυθμός κύρωσης των δασικών αρχών εγγυάται ότι οι εξαιρέσεις θα είναι ελάχιστες. Οι ωφελούμενοι καταβάλλουν χρηματικό αντάλλαγμα, για να αναδασωθεί αντίστοιχη έκταση. Παράλληλα, καταργούνται διατάξεις της αγροτικής νομοθεσίας που ρυθμίζουν «τη διαχείριση εκτάσεων με δασικό χαρακτήρα με διαφορετικό τρόπο».

Δασικές πυρκαγιές. Παρότι η αντιπυρική περίοδος του 2011 εξελίχθηκε σχετικά ήπια στην αρχή της, με την εξαίρεση κάποιων σημαντικών επεισοδίων - όπως οι πυρκαγιές στην Κέρκυρα - και άλλες μικρότερες πυρκαγιές που σημειώθηκαν σε διαφορετικά σημεία της επικράτειας, οι πυρκαγιές που ξέσπασαν σε πολλά μέρη της χώρας, κατά το τελευταίο δεκαήμερο του Αυγούστου, ανέσυραν μνήμες από το 2007 και κατέδειξαν για άλλη μια φορά τα κενά που υπάρχουν στο εθνικό σύστημα δασοπροστασίας. Οι πυρκαγιές στους νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Θεσπρωτίας και Έβρου έκαψαν σημαντικές δασικές περιοχές. Η πυρκαγιά στον κεντρικό Έβρο έπληξε τμήμα του Εθνικού Πάρκου Δάσους Δαδιάς – Λευκίμης – Σουφλίου, έναν από τους σημαντικότερους βιοτόπους της Ευρώπης και ιδανικό για τη διαβίωση των αρπακτικών πουλιών, καθώς η πλούσια δασική κάλυψη διακόπτεται συχνά από ξέφωτα, μικρά βοσκοτόπια και καλλιεργούμενες εκτάσεις. Σύμφωνα με στοιχεία του WWF

---

²²⁹ WWF Ελλάς. «Άρθρα 181, 182 και 183 του σ/ν «για τη Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και Δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις» του ΥΠΕΚΑ». Έκτακτη επιστολή. 27 Ιουλίου 2011. <http://www.wwf.gr/images/pdfs/epistoli-pros-vouleptes-gia-latomikes-drastiriotes-Jul2011.pdf>.

Ελλάς²³⁰ κάηκε μια εκτεταμένη, κυρίως δασική (71,2%), έκταση που ανέρχεται συνολικά σε 62.008 στρέμματα από τα οποία τα 39.200 βρίσκονται εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου Δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου.

Ήδη κατά την έναρξη της αντιπυρικής περιόδου τον Μάιο του 2011, οι υπάρχοντες πόροι για δασοπροστασία δεν είχαν κατανεμηθεί εγκαίρως, η στελέχωση του Πυροσβεστικού Σώματος ήταν ελλιπής, το πλαίσιο οργάνωσης στο επίπεδο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) παρουσίαζε ελλείμματα, η δασική έρευνα υστερούσε, ενώ η ενημέρωση του κοινού ουσιαστικά απουσίαζε. Επιπλέον των παραπάνω ο Υπουργός ΠΕΚΑ με την με αριθμό 220515/3575/03-08-2011 απόφασή του περιόρισε στο μισό τις απογευματινές ώρες υπερωριακής απασχόλησης του προσωπικού των δασικών υπηρεσιών στο πλαίσιο των επειγόντων ρυθμίσεων για δημοσιονομική προσαρμογή. Με την ίδια αιτιολογία συγχωνεύτηκαν τα δύο μοναδικά δασικά ινστιτούτα ερευνών της Χώρας, τα οποία υπάγονται στο Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘΙΑΓΕ), με φορείς γεωργικών ελέγχων και εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα την πλήρη αποσύνδεση της δασικής πολιτικής από την έρευνα. Η συγχώνευση έγινε με την ΚΥΑ 188763/2011 (ΦΕΚ 2284 Β' /13.10.2011) περί «Σύσταση οργανισμού ΕΛΓΟ – ΔΗΜΗΤΡΑ και συγχώνευση εποπτευόμενων από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων νομικών προσώπων».

Θετική εξέλιξη αποτέλεσε η με αριθμό 117871/2040/02-05-2011 απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΚΑ για την παραχώρηση της δυνατότητας εκτέλεσης μικρών έργων και εργασιών πρόληψης δασικών πυρκαγιών από Ο.Τ.Α. με επιβάρυνση των προϋπολογισμών εξόδων τους.

Προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της φύλαξης των δασών μας σημαντική ήταν η στελέχωση των αποδυναμωμένων δασικών υπηρεσιών με την μεταφορά του προσωπικού της Αγροφυλακής (ν. 3938/2011 – ΦΕΚ 61 Α'/31.03.2011) σε αυτές. Η μεταφορά συμπληρώθηκε με την με αριθμό 28673/27-06-2011 Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών ΠΕΚΑ, Οικονομικών και Προστασίας του Πολίτη, για την μεταφορά των προβλεπόμενων πιστώσεων για το προσωπικό, τις προμήθειες και τις λοιπές δαπάνες στους φορείς που μετατάχτηκε το προσωπικό της Αγροφυλακής. Εκκρεμεί η ολοκλήρωση της διαδικασίας μεταφοράς των αρμοδιοτήτων της Αγροφυλακής στις δασικές υπηρεσίες. Ανησυχία εκφράζεται για το περιεχόμενο του Προεδρικού Διατάγματος που θα περιγράφει την μεταφορά των παραπάνω αρμοδιοτήτων καθώς οι αρμοδιότητες της αγροφυλακής σχετίζονται με το αστικό δίκαιο. Στην περίπτωση που θα γίνει πλήρης μεταφορά των προηγούμενων αρμοδιοτήτων της Αγροφυλακής αναμένεται τελικά η επιβάρυνση του έργου της δασικής υπηρεσίας.

Δασικοί συνεταιρισμοί. Τον Ιανουάριο 2012 το ΥΠΕΚΑ έθεσε σε Δημόσια διαβούλευση σχέδιο νόμου σχετικά με τη συμπλήρωση και τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία των δασικών συνεταιρισμών. Με νομοσχέδιο αυτό, το ΥΠΕΚΑ επιχειρεί να θέσει ένα καινούριο θεσμικό πλαίσιο στην οργάνωση και λειτουργία των δασικών συνεταιρισμών με σκοπό τόσο την ευρωστία και βιωσιμότητά τους όσο και μια αποτελεσματικότερη διαχείριση και εκμετάλλευση των δασών της χώρας. Η αναδιοργάνωση των συνεταιρισμών, που σωστά επιχειρείται, δεν μπορεί από μόνη της να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του συστήματος δασικής εκμετάλλευσης που χρόνια χωλαίνει. Οι επιμέρους βελτιώσεις στο τρόπο λειτουργίας των συνεταιρισμών θα είναι άνευ αντικειμένου αν δεν συνοδευτούν από μία ορθολογική σύνδεση της δασικής διαχείρισης με την δασική παραγωγή.

7.7. Θάλασσες και ακτές

Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Ελλάδας τόσο σε νομικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο εφαρμογής της νομοθεσίας εξακολουθεί να έχει σοβαρές ελλείψεις.

Όσον αφορά στην αλιεία, η αναθεώρηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής εξακολουθεί να βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, δεδομένου ότι η αλιευτική νομοθεσία στην Ελλάδα βασίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην ευρωπαϊκή. Η πρόταση του βασικού κανονισμού της ΚΑΛΠ που κατέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η οποία φιλοδοξεί να αλλάξει ριζικά το τοπίο της αλιείας στην

---

²³⁰ WWF Ελλάς. Πυρκαγιά του κεντρικού Έβρου – Αύγουστος 2011: Οικολογικός απολογισμός της φωτιάς. Γενικά στοιχεία, επιπτώσεις, προτάσεις. (Οκτώβριος 2011). Αθήνα. Κορακάκη, Ε., Μαραγκού, Π., Σκαρτσή, Θ., Κορδοπάτης, Π., Καλεβρά, Ν., Τζηρίτης, Η., Γεωργιάδης, Ν., Ποίραζιδης, Κ., Κρετ, Ε. και Κοράκης, Γ.
http://www.wwf.gr/images/pdfs/oikologikos_apologismos_kentrikos_evros.pdf

Ευρώπη σε διάφορα επίπεδα (με αρκετά αμφιλεγόμενες κατευθύνσεις σε κάποιες περιπτώσεις), βρίσκεται υπό διαμόρφωση και θα αφορά την περίοδο 2012 - 2022. Το βασικό νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τις αλιευτικές δραστηριότητες αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα, ο Μεσογειακός Κανονισμός 1967/2006, εξακολουθεί να εφαρμόζεται πλημμελώς όσον αφορά σε σημαντικές διατάξεις του (καταγραφή και προστασία θαλάσσιων ενδιαιτημάτων, θέσπιση προστατευόμενων περιοχών αλιείας, εφαρμογή ελάχιστων μεγεθών αλιευμάτων, έλεγχος απόστασης αλιευτικών εργαλείων από την ακτή κ.α.). Η παράνομη αλιεία (που στην Ελλάδα δυστυχώς έχει αρκετές διαφορετικές μορφές) εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρότατο πρόβλημα.

Η οδηγία 2008/56 (οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική) ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο το 2011 με νόμο²³¹ μετά από μεγάλη καθυστέρηση (προθεσμία ενσωμάτωσης 15^η Ιουλίου 2010). Αρμόδια αρχή για την εφαρμογή της Οδηγίας είναι η Ειδική Γραμματεία Υδάτων του ΥΠΕΚΑ, η οποία πλαισιώνεται επικουρικά από τη Γνωμοδοτική Επιτροπή Θαλάσσιας Περιβαλλοντικής Πολιτικής. Η εφαρμογή της οδηγίας έχει καθυστερήσει, και πρέπει να αναφερθεί ότι πρόκειται για μία οδηγία με μεγάλες απαιτήσεις, πιεστικό χρονικό πλαίσιο εφαρμογής και σημαντικές απαιτήσεις σε πόρους. Η αξιολόγηση της περιβαλλοντικής κατάστασης των υδάτων και των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, ο καθορισμός καλής περιβαλλοντικής κατάστασης και η θέσπιση σχετικών περιβαλλοντικών στόχων και δεικτών έχουν ξεκινήσει από τον ανάδοχο του σχετικού έργου, και πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί έως τις 15 Ιουλίου του 2012.

Η οδηγία 2005/35/EK «σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις» ενσωματώθηκε το 2012 με μεγάλη καθυστέρηση (προθεσμία: 1^η Απριλίου 2007).

Ο κατακερματισμός των αρμοδιοτήτων μεταξύ του Υπουργείου Ανάπτυξης όπου μεταφέρθηκε η Διεύθυνση Αλιείας μετά την κατάργηση του Υπουργείου Θαλάσσιων Υποθέσεων, Νήσων και Αλιείας (αρμοδιότητες για την αλιευτική δραστηριότητα, τα είδη βιοποικιλότητας που χαρακτηρίζονται ως αλιεύματα και τις υδατοκαλλιέργειες), του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (αρμοδιότητες για την προστασία ειδών και οικοτόπων) και του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη (αρμοδιότητες Λιμενικού Σώματος – ήδη επιφορτισμένο με πολλά διαφορετικά καθήκοντα), εξακολουθεί να αποτελεί τροχοπέδη για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η έλλειψη πόρων και η υποστελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών τα τελευταία δύο έτη – ειδικά όσον αφορά το Λιμενικό Σώμα - έχει δημιουργήσει ακόμη περισσότερα προβλήματα και κενά στην εφαρμογή της νομοθεσίας. Υπάρχει, επίσης, ένα νέο π.δ. για την οργάνωση των υπηρεσιών λιμενικού,²³² κανονισμός για την Εθνική Επιτροπή Θαλάσσιας Περιβαλλοντικής Στρατηγικής (Ε.Ε.Θ.Π.Ε.Σ.),²³³ και μία πρόβλεψη για εθελοντές στο λιμενικό σώμα²³⁴.

Τέλος, η ελληνική νομοθεσία προσαρμόστηκε στην ευρωπαϊκή οδηγία για τη ρύπανση από τα πλοία,²³⁵ η οποία με την σειρά της επιδιώκει την «ομοιόμορφη εφαρμογή» της MarPol 73/78 από τα κράτη-μέλη. Οριστικοποιήθηκε επίσης, σε εφαρμογή ευρωπαϊκής οδηγίας, το πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για το θαλάσσιο περιβάλλον.²³⁶ Τα Ειδικά Πλάισια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης μπορούν να καταρτίζονται και για τον θαλάσσιο χώρο²³⁷.

---

²³¹ Νόμος 3983/2011. Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ Α' 144 / 17.6.2011.

²³² Π.Δ. 67/2011 «Οργάνωση των Υπηρεσιών του Λιμενικού Σώματος -Ελληνικής Ακτοφυλακής» (Α' 149).

²³³ Κοινή Υπουργική Απόφαση 160182/2011 «Έγκριση Κανονισμού Λειτουργίας της Εθνικής Επιτροπής Θαλάσσιας Περιβαλλοντικής Στρατηγικής (ΕΕΘΠΕΣ)» (Β' 3186).

²³⁴ 1-14 ν. 4029/2011 (Α' 245).

²³⁵ 1-8, 10-11 ν. 4037/2012 «για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2005 σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων, περιλαμβανομένων των ποινικών κυρώσεων, για αδικήματα ρύπανσης (L 255), η οποία τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2009/123/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Οκτωβρίου 2009 (L 280) και άλλες διατάξεις» (Α' 10).

²³⁶ 1-22 ν. 3983/2011 (Α' 144), που ενσωματώνουν την Οδηγία 2008/59 «περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική)».

²³⁷ 7§1 ν. 2742/1999, όπως προστέθηκε από το 41§2 ν.4030/2011 (Α' 249).

Γ. ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ

Η σύνοψη των ετήσιων εξελίξεων που αφορούν την ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων και πολιτικών στο σύνολο ή σε επιμέρους οικονομικές, αναπτυξιακές και παραγωγικές πολιτικές αποτελεί νέο πεδίο για την ετήσια έκθεση του WWF Ελλάς. Υπενθυμίζεται ότι η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης αποτελεί βασική υποχρέωση των κρατών μελών της ΕΕ.²³⁸

Κατά την προηγούμενη χρονιά, η ανάγκη για οριζόντια περιβαλλοντική ενσωμάτωση ανέκυψε ως κρίσιμης σημασίας, καθώς μέσα από τις επιμέρους πολιτικές εφαρμογής των μνημονιακών δεσμεύσεων επιχειρήθηκαν σημαντικές αλλοιώσεις του περιβαλλοντικού κεκτημένου και μάλιστα με καταγιγιστικό ρυθμό. Συνεπώς η οριζόντια ενσωμάτωση αντικαταστάθηκε από ομοβροντία περιβαλλοντικής οπισθοδρόμησης.

Οι πλέον αξιοσημείωτες νομοθετικές εξελίξεις που αφορούν στην περιβαλλοντική ενσωμάτωση σε άλλες πολιτικές αφορούν κυρίως τα πεδία αρμοδιότητας των υπουργών Οικονομικών και Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, ενώ το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού κατέθεσε σχέδιο νόμου για την ανάπτυξη της τουριστικής κατοικίας.

1. Μνημόνιο συνεννόησης στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις οικονομικής πολιτικής

Το πρόγραμμα προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας, το οποίο διατυπώνεται ως εθνική δέσμευση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στο θεσμικό πλαίσιο που περιβάλλει τις συμβάσεις Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης και τα σχετικά Μνημόνια Συνεννόησης (εφεξής «Μνημόνιο»²³⁹), αποτελεί πλέον το υπέρτατο νομικό πλαίσιο διαμόρφωσης πολιτικών σε όλους τους τομείς, μετά από το Σύνταγμα της Ελλάδας.

Ειδικά όσον αφορά το περιβάλλον, η επίπτωση των πολιτικών και μέτρων που θεσμοθετήθηκαν κατά την περίοδο αναφοράς ήταν πρωτοφανώς αρνητική. Η περιβαλλοντική διάσταση του Μνημονίου αναλύθηκε από τη διεθνή περιβαλλοντική οργάνωση WWF σε επιστολή που απευθύνθηκε στη Γενική Διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Κριστίν Λαγκάρντ²⁴⁰ και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Χοσέ Μανουέλ Μπαρόσο²⁴¹. Η επιστολή που υπογράφεται από τους διευθυντές του WWF International, του Γραφείου Ευρωπαϊκής Πολιτικής του WWF και του WWF Ελλάς, επισημαίνει ότι:

«Η οικονομική και δημοσιονομική κρίση της χώρας προκαλεί μια δίχως προηγούμενο απώλεια αυτού του πολύτιμου «περιβαλλοντικού κεκτημένου». Καθώς οι σχετικές με το πρόγραμμα προσαρμογής πιέσεις στο περιβάλλον συσσωρεύονται, εξελίσσεται στην Ελλάδα μια αδήλωτη αλλά απολύτως πραγματική περιβαλλοντική κρίση, πίσω από τους τίτλους της οικονομικής και της κοινωνικής κρίσης. Δυστυχώς, αυτή η περιβαλλοντική κρίση επιτείνεται σοβαρά από τις πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. Αυτές μάλιστα οι πολιτικές εφαρμόζονται χωρίς να έχει προηγηθεί εκ των προτέρων εκτίμηση των

²³⁸ Σύντομη αναφορά (σελ. 5-6) στην πρώτη ετήσια έκθεση του WWF Ελλάς για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (2005), η οποία είναι ηλεκτρονικά διαθέσιμη στο <http://politics.wwf.gr/images/stories/political/nomothesia/nomoreport2005.pdf>. WWF Ελλάς, 2005

²³⁹ «Μνημόνιο Συνεννόησης για τις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής (11 Φεβρουαρίου 2011)». Ανεπίσημη μετάφραση από το πρωτότυπο αγγλικό. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά από http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/e3/e0/8c/e3e08cdd8784725dcf865146739c7c1addb67975/application/pdf/MoU_+25_2_2011.pdf.

²⁴⁰ Leape, J., Long, T., & Καραβέλλας, Δ. Επιστολή προς τη Γενική Διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Κριστίν Λαγκάρντ. WWF. Διαθέσιμη ηλεκτρονικά από <http://www.wwf.gr/images/pdfs/C-Lagarde-IMF6-jan2012GR.pdf>.

²⁴¹ Leape, J., Long, T., & Καραβέλλας, Δ. Επιστολή προς τη Γενική Διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Κριστίν Λαγκάρντ. (6 Ιανουαρίου 2012). WWF. Διαθέσιμη ηλεκτρονικά από <http://www.wwf.gr/images/pdfs/J-M-Barroso-EC6-jan2012GR.pdf>.

περιβαλλοντικών επιπτώσεων των μέτρων του πακέτου οικονομικής στήριξης. Έτσι, η βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη, με ελάχιστη δυνατή μέριμνα για το περιβάλλον και την αειφορία, θεωρείται πλέον απόλυτη προτεραιότητα από το σύνολο της Ελληνικής Κυβέρνησης, καθώς και από μια σημαντική κοινοβουλευτική πλειοψηφία.»

Οι βασικές νομοθετικές εξελίξεις με σοβαρή περιβαλλοντική διάσταση που απέρρευσαν από το Μνημόνιο κατά την περίοδο αναφοράς ήταν:

1. Ν. 4024/2011 (άρθ. 39): Πρόβλεψη για απορρόφηση του 95% των πόρων του Πράσινου Ταμείου από τον κεντρικό προϋπολογισμό (βλ. ενότητα Β.1.4 της παρούσας)
2. Ν. 4014/2011 (άρθ. 8): Αποδυνάμωση των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ειδικά όσον αφορά τα έργα και δραστηριότητες κατηγορίας Β που χωροθετούνται εντός περιοχών Natura 2000 (βλ. ενότητα Β.1.2 της παρούσας).
3. Ν. 4014/2011 (Κεφ. Β'): Νομιμοποίηση αυθαιρέτων, ακόμα και σε προστατευόμενες περιοχές, χωρίς καμία εξέταση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που έχουν προκαλέσει (βλ. ενότητα Β.1.2.).
4. Ν. 3986/2011 (Κεφ. Β' και Γ'): Θεσμοθέτηση πλαισίου για ανεξέλεγκτη πώληση δημόσιας γης, δίχως καμία απολύτως μέριμνα για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και την προϋπαρξη παράνομων χρήσεων γης (βλ. ενότητα Γ.2 της παρούσας)
5. Ν.4055/2012 (άρθ. 38, παρ. 2): Μείωση των προβλεπόμενων ποινών για τη λαθροϋλοτομία (βλ. ενότητα Β.7.6 της παρούσας)
6. Ν. 4061/2012 (άρθ. 29): Νομιμοποίηση εκχερσώσεων δασικών εκτάσεων, δίχως οποιαδήποτε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πράξεων αυτών (Β.7.5 της παρούσας).
7. Ν. 4042/2012 (άρθ. 47, παρ. 2): Δυνατότητα εξαίρεσης από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης όλων των έργων «ανάκτησης και διάθεσης αποβλήτων» (βλ. ενότητα Β.7.1 της παρούσας).

Πλέον πρόσφατη εξέλιξη ήταν η ψήφιση από τη Βουλή του επικαιροποιημένου Μνημονίου (Μνημόνιο 2), ως ν. 4046/2012²⁴², τον Μάρτιο του 2012. Το «Μνημόνιο 2»²⁴³ περιέχει αναφορές στην ανάγκη ταχείας προώθησης του προγράμματος «Ήλιος», την πλήρη εφαρμογή του ν. 4014/2011 για την περιβαλλοντική αδειοδότηση και την τακτοποίηση αυθαιρέτων, καθώς και την περαιτέρω απλοποίηση του περιβαλλοντικού σκέλους της διαδικασίας έκδοσης αδειών δόμησης και λειτουργίας (Q1-2012), την «επικαιροποίηση και κωδικοποίηση της νομοθεσίας για τα δάση» (Q3-2012) και την πρόσβαση ιδιωτών στην ηλεκτροπαραγωγή από λιγνίτη.

2. Υπουργείο Οικονομικών

Το καλοκαίρι 2011 ψηφίστηκε με τη διαδικασία του επείγοντος ο ν. 3986/2011²⁴⁴, ο οποίος περιέχει σωρεία μέτρων και ρυθμίσεων για την ανεξέλεγκτη πώληση ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου, με όρους ασαφείς και διαδικασίες αδιαφανείς.

Συγκεκριμένα, το κεφάλαιο Α' «Ταμείο αξιοποίησης ιδιωτικής περιουσίας του δημοσίου» του εφαρμοστικού νόμου του Μεσοπρόθεσμου:

---

²⁴² Νόμος 4046/2012. Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας. ΦΕΚ Α' 28 / 14.02.2012.

²⁴³ Memorandum of Understanding between the European Commission acting on behalf of the Euro-Area Member States and the Hellenic Republic. Μάρτιος 2012. Διαθέσιμο από <http://www.minfin.gr/content-api/f/binaryChannel/minfin/datastore/d1/d9/7c/d1d97cb60bad8706a2cabbf83e5ae9fb7f3ab369/application/pdf/MOU+MEF+P+13+march+2012%5B1%5D.pdf> (ιστότοπος Υπουργείου Οικονομικών).

²⁴⁴ Νόμος 3986/2011. Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015. ΦΕΚ Α' 152 / 01.07.2011.

1. Προβλέπει την παραχώρηση της εκμετάλλευσης δημοσίων ακινήτων και δίνει υψηλούς ανώτατους συντελεστές δόμησης, ανεξαρτήτως εάν τα ακίνητα αυτά βρίσκονται εντός περιοχών προστασίας και διέπονται από ειδικές ρυθμίσεις δόμησης.
2. Επιτρέπει την επέκταση των ορίων των καινοφανών Ειδικών Σχεδίων Χωρικής Ανάπτυξης Δημοσίων Ακινήτων (ΕΣΧΑΔΑ) κατά 15%, με απλή απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και δίχως καμία αναφορά στην ανάγκη εκτίμησης των αναμενόμενων περιβαλλοντικών επιπτώσεων (άρθ. 12).
3. Επιτρέπει την παραχώρηση και «κατ' εξαίρεση» χρήση του αιγιαλού από τρίτους, δίχως καμία αναφορά στην ανάγκη διασφάλισης του κοινόχρηστου χαρακτήρα του αιγιαλού και της παραλίας (άρθ. 14).
4. Δίνει στον ΕΟΤ δικαίωμα απόφασης για οικοδομικές άδειες, τις οποίες υποχρεούνται να εκδώσουν οι αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες, δίχως καμία μέριμνα για τη διασφάλιση της τήρησης του πολεοδομικού δικαίου (άρθ. 17).

Στο Κεφάλαιο Γ', ο ίδιος νόμος:

1. Δίνει τη δυνατότητα «σύστασης επιφάνειας», δημιουργίας δηλαδή από τρίτους εμπράγματος δικαιώματος άσκησης δικαιωμάτων κυριότητας επί δημοσίων κτημάτων, ανοίγοντας τον δρόμο για *de facto* νομιμοποίηση προϋφιστάμενων αυθαίρετων κατασκευών.
2. Δίνει σιωπηρά το δικαίωμα σύστασης επιφάνειας σε ήδη καταπατημένες δημόσιες εκτάσεις. Θα μπορεί δηλαδή ένας καταπατητής να συμβληθεί με το Δημόσιο ως επιφανειούχος, νομιμοποιώντας έτσι την καταπάτηση δημόσιας γης.
3. Αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο σύστασης επιφάνειας επί κοινόχρηστων εκτάσεων, ακόμα και όταν αναιρείται ή δεν εξυπηρετείται η κοινή χρήση.
4. Δίνει δυνατότητα σύστασης επιφάνειας εκεί όπου ειδικοί νόμοι περιορίζουν, για περιβαλλοντικούς λόγους, την εκμίσθωση ή τη μεταβίβαση κυριότητας δημοσίων εκτάσεων. Τονίζεται ότι τέτοιες περιπτώσεις είναι συνήθεις μεταξύ άλλων στη δασική νομοθεσία.
5. Αφήνει ασαφές το δικαίωμα του Δημοσίου να διαφωνεί ή να αρνηθεί να συναινέσει στη μεταβίβαση από τον επιφανειούχο του δικαιώματος επιφάνειας σε τρίτους.
6. Δίνει δικαίωμα στον επιφανειούχο να προχωρά με μονομερή δήλωσή του σε επανακαθορισμό του ανταλλάγματος, σε περίπτωση παρατάσεως της επιφάνειας, δίχως να λαμβάνεται καμία απολύτως πρόνοια για τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος.
7. Αφήνει ασαφές το πλαίσιο καθορισμού του ύψους του ανταλλάγματος της επιφάνειας (τίμημα ή εδαφονόμο), ώστε να διασφαλίζεται το συμφέρον του Δημοσίου.

Τα παραπάνω σημεία είναι μερικά από τα ερωτήματα που τέθηκαν από το WWF Ελλάς προς τους υπουργούς Οικονομικών Ευάγγελο Βενιζέλο και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής Γιώργο Παπακωνσταντίνου με επείγουσα επιστολή της 28^{ης} Ιουνίου 2011. Παρά την περί του αντιθέτου δημόσια δέσμευση του Υπουργού ΠΕΚΑ, η επιστολή παρέμεινε αναπάντητη.

Τον Οκτώβριο του 2011, το Υπουργείο Οικονομικών κατέθεσε στη Βουλή σχέδιο νόμου για συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και την εργασιακή εφεδρεία. Αυτό το σχέδιο νόμου, το οποίο ψηφίστηκε στις 25.10, περιείχε ειδική διάταξη για τη μεταφορά του 95% των πόρων του Πράσινου Ταμείου στον Κρατικό Προϋπολογισμό²⁴⁵.

3. Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού

Με το Μέρος Β' του πολυνομοσχεδίου 4002/2011²⁴⁶, εισάγονται στην ελληνική νομοθεσία ρυθμίσεις για την προώθηση των «σύνθετων τουριστικών καταλυμάτων», τα οποία προέβλεπε και το Ειδικό

---

²⁴⁵ Νόμος 4024/2011. Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο-βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015. ΦΕΚ Α' 226 /27.10.2011.

²⁴⁶ Νόμος 4002/2011. Τροποποίηση της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου – Ρυθμίσεις για την ανάπτυξη και τη δημοσιονομική εξυγίανση – Θέματα αρμοδιότητας Υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. ΦΕΚ Α' 180 / 22.08.2011.

Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τον Τουρισμό²⁴⁷ (ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού), με ηπιότερους όμως όρους.

Όπως επισήμαναν οι δέκα συνεργαζόμενες περιβαλλοντικές οργανώσεις με επείγουσα επιστολή²⁴⁸ τους προς τους Βουλευτές, οι ρυθμίσεις επιδεινώνουν τους όρους δόμησης σε ευαίσθητες περιοχές και κατοικημένα νησιά. Αυξάνει επίσης, σε σχέση με το ΕΠΧΣΑΑ Τουρισμού το ποσοστό των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών που προορίζονται για πώληση από 20% σε 30%, δημιουργώντας έτσι συνθήκες που ουδεμία σχέση έχουν με τον τουρισμό, αλλά μάλλον με την οικοδομή και πώληση ακινήτων.

---

²⁴⁷ Κοινή Υπουργική Απόφαση 24208/2009. Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού. ΦΕΚ Β' 1138 / 11.06.2009.

²⁴⁸ Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, Δίκτυο Μεσόγειος SOS, ΜΟπ-Εταιρία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας, Greenpeace και WWF Ελλάς. «Κεφάλαιο Α σχεδίου νόμου «Ρυθμίσεις για την ανάπτυξης και τη δημοσιονομική εξυγίανση – θέματα αρμοδιότητας Υπουργείων Οικονομικών, Πολιτισμού και Τουρισμού και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης»». Ανοιχτή επιστολή προς τους Έλληνες Βουλευτές, 21 Ιουλίου 2011. <http://www.wwf.gr/images/pdfs/NGO-open-letter-to-MPs-PolynomosxedioYpOik-JUL2011.pdf>

Δ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως προκύπτει από τα δεδομένα της φετινής έκθεσης, η οικονομική κρίση χρησιμοποιείται ως δικαιολογία για εκπτώσεις στην περιβαλλοντική νομοθεσία και πολιτική. Με αιχμή τις πολιτικές που αποτελούν σαφείς μνημονιακές δεσμεύσεις, δεδομένου ότι το Μνημόνιο δεν περιέχει αναφορές και δεν περιλαμβάνει μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, πολλά διαφορετικά υπουργεία έβαλαν στο στόχαστρο την περιβαλλοντική νομοθεσία που επηρεάζει τον τομέα πολιτικής ευθύνης τους.

Συμπερασματικά, κατά την περίοδο αναφοράς η νομοθεσία και οι πολιτικές για το περιβάλλον και την αειφορία υπέστησαν συντριπτικές απώλειες σημαντικού κεκτημένου, μέσα από απανωτές τροποποιητικές πρωτοβουλίες από διαφορετικά υπουργεία.

Οι τομείς που υπέστησαν τα σημαντικότερα πλήγματα ήταν:

- η νομοθεσία για την περιβαλλοντική αδειοδότηση,
- η δασική νομοθεσία και
- η νομοθεσία για τη δόμηση.

Με αιχμή τους νόμους 3986/2011 (εφαρμοστικός Μεσοπρόθεσμος), 4024/2011 (συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και εργασιακή εφεδρεία), 4014/2011 (περιβαλλοντική αδειοδότηση και νομιμοποίηση αυθαιρέτων), 4042/2012 (διαχείριση αποβλήτων), 4067/2012 (Νέος Οικοδομικός Κανονισμός), 4002/2011 (συνταξιοδοτική νομοθεσία δημοσίου) και 4030/2011 (νέος τρόπος έκδοσης οικοδομικών αδειών),

- εκποιείται με αδιαφανείς όρους φυσική δημόσια γη και νομιμοποιούνται καταπατήσεις, χωρίς καμία εκτίμηση της αναμενόμενης περιβαλλοντικής επίπτωσης,
- νομιμοποιούνται δεκάδες χιλιάδες αυθαίρετα, χωρίς καμία εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, ακόμα και μέσα σε προστατευόμενες περιοχές,
- περικόπηκαν διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης δραστηριοτήτων εντός προστατευόμενων περιοχών Natura 2000,
- άνοιξε ο δρόμος για καταβύθιση του Πράσινου Ταμείου, μέσα από την απορρόφηση του 95% των οικονομικών πόρων του στον κρατικό προϋπολογισμό,
- δίνεται η δυνατότητα για εξαίρεση από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης των εργοστασίων διαχείρισης αποβλήτων,
- επιδεινώνονται περιβαλλοντικά οι όροι δόμησης για μεγάλες τουριστικές επενδύσεις.

Κατά την ίδια περίοδο, υπογράφηκε με πολιτικά τουλάχιστον αντιδεδοντολογικό τρόπο το περιβαλλοντικά προβληματικό ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τις υδατοκαλλιέργειες, αποδεικνύοντας πως ακόμα και το πολιτικά αρμόδιο υπουργείο οπισθοχώρησε κατά κράτος στην αρχική πολιτική του για επιστημονικά σπιβαρή και νομικά σαφή ρύθμιση των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Σημαντικότερη και πλέον αξιοσημείωτη θετική εξέλιξη ήταν η υπογραφή από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας του διατάγματος για την προστασία των μικρών νησιωτικών υγροτόπων.

Σημαντικές εξελίξεις είχαμε και στο μέτωπο της περιβαλλοντικής νομολογίας. Ειδικά όσον αφορά την εφαρμογή της νομοθεσίας για τη ρύθμιση των αυθαιρέτων, της οποίας η εφαρμογή δέχθηκε συνέχεια παρατάσεις από το ΥΠΕΚΑ, το ΣτΕ έκρινε ως παράνομη τη διαδικασία χρήσης αποδεικτικών μέσων, όπως οι φωτογραφίες. Επίσης αξιοσημείωτες ήταν και οι αποφάσεις των ανώτατου ακυρωτικού δικαστηρίου για τους υπό κατασκευή χώρους υγειονομικής ταφής στο Γραμματικό και την Κερατέα Αττικής. Ιδιαίτερη όμως σημασία έχει η γνώμη της Γενικής Εισαγγελέως του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα προδικαστικά ερωτήματα που διατυπώθηκαν από το ΣτΕ για την υπόθεση του Αχελώου.

Αν και η οικονομική κρίση θα έπρεπε να λειτουργήσει ως αφορμή για συνολική αναθεώρηση του πλαισίου ανάπτυξης της χώρας, του τρόπου λειτουργίας του κράτους του συστήματος αντιμετώπισης

της (και περιβαλλοντικής) παρανομίας, εντούτοις τελικά χρησιμοποιείται ως δικαιολογία για περικοπή σημαντικών δικλείδων προστασίας από ακριβώς αυτές τις στρεβλώσεις που θα έπρεπε να παταχθούν. Οι αλλαγές όμως που συνέβησαν στην περιβαλλοντική νομοθεσία υπόσχονται τη συνέχιση του ίδιου στρεβλού μοντέλου που οδήγησε τη χώρα στην κρίση και δεν αντιμετωπίζουν επί της ουσίας κανένα από τα προβλήματα που τουλάχιστον στα λόγια υπόσχονται πως θα επιλύσουν.

Η έκθεση δόθηκε στη δημοσιότητα στις 3 Ιουλίου 2011. Κύριοι συντάκτες ήταν οι Θεοδότα Νάντσου (tnantsou@wwf.gr), Συντονίστρια Περιβαλλοντικής Πολιτικής, και Γιώργος Χασιώτης (g.chasiotis@wwf.gr), Υπεύθυνος Νομικής Ομάδας του WWF Ελλάς.

Σημαντική επίσης ήταν η συνεισφορά των εξής συνεργατών της οργάνωσης (με αλφαβητική σειρά):

Γεωργιάδης Νίκος, (n.georgiadis@wwf.gr), Δασολόγος και επιστημονικός συνεργάτης

Κορακάκη Εύη, (e.korakaki@wwf.gr), Υπεύθυνη δασικών προγραμμάτων

Παξιμάδης Γιώργος (g.paximadis@wwf.gr), Υπεύθυνος θαλάσσιου περιβάλλοντος

Πληθάρας Αχιλλέας (a.plitharas@wwf.gr), Υπεύθυνος εκστρατειών

Χριστοπούλου Ιόλη, (i.christopoulou@wwf.gr), Υπεύθυνη πολιτικής για το φυσικό περιβάλλον.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Κοινοτικές οδηγίες που δεν έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο

Οδηγία	Αντικείμενο	Προθεσμία ενσωμάτωσης
2005/35/EK	Σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις	1/4/2007*
2007/51/EK	Για την τροποποίηση της οδηγίας 76/769/EOK σχετικά με περιορισμούς διάθεσης στην αγορά ορισμένων οργάνων μέτρησης που περιέχουν υδράργυρο	3/10/2008*
2009/30/EK	Για τροποποίηση της οδηγίας 98/70/EK όσον αφορά τις προδιαγραφές για τη βενζίνη, το ντίζελ και το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης και την καθιέρωση μηχανισμού για την παρακολούθηση και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τροποποιείται η οδηγία 1999/32/EK του Συμβουλίου όσον αφορά την προδιαγραφή των καυσίμων που χρησιμοποιούνται στα πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας και καταργείται η οδηγία 93/12/EOK	31/12/2010*
2009/31/EK	Σχετικά με την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα σε γεωλογικούς σχηματισμούς και για την τροποποίηση της οδηγίας 85/337/EOK του Συμβουλίου, των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2000/60/EK, 2001/80/EK, 2004/35/EK, 2006/12/EK και 2008/1/EK, και του κανονισμού (ΕΚ) 1013/2006	25/6/2011
2010/75/EE	Οδηγία 2010/75/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24 ^{ης} Νοεμβρίου 2010, περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης)	07/01/2013
2010/31/EK	Για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων	9/7/2012
2011/70/Ευρ ατόμ	Οδηγία 2011/70/Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 19ης Ιουλίου 2011, η οποία θεσπίζει κοινοτικό πλαίσιο για την υπεύθυνη και ασφαλή διαχείριση αναλωμένων καυσίμων και ραδιενεργών αποβλήτων	22/08/2013
2011/97/EE	Οδηγία του Συμβουλίου 2011/97/EE της 5ης Δεκεμβρίου 2011 για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/EK όσον αφορά τα ειδικά κριτήρια αποθήκευσης μεταλλικού υδραργύρου που θεωρείται απόβλητο	15/03/2013

* Προθεσμία ενσωμάτωσης έχει λήξει

+ Σχέδια πράξεων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο βρίσκονται σε στάδιο ψήφισης ή διαβούλευσης

Σημαντικές «ανοιχτές» υποθέσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Κωδικός και περιγραφή υπόθεσης	Διαδικασία
EL 2004/2311 ENVI – Θεσμική προστασία των Ζωνών Ειδικής Προστασίας	Συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή
EL 2011/2080 ENVI – Μη συμμόρφωση με οδηγία 2006/7 για την ποιότητα των νερών κολύμβησης	Προειδοποιητική επιστολή
EL 2011/2082 ENVI – Λειτουργία αποχέτευσης στο Κιάτο	Προειδοποιητική επιστολή
EL 2010/2001 ENVI WATER – Ελλιπής και λανθασμένη εφαρμογή της οδηγίας 91/676/EOK (για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης)	Αιτιολογημένη γνώμη
EL 2011/2156 ENVI – Οδηγία 92/43/EOK (προστασία οικοτόπων): Επιδείνωση κατάστασης περιοχής Natura 2000 και επίδραση στην <i>Caretta caretta</i>	Προειδοποιητική επιστολή

EL 2011/2027 ENVI WATER – Εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων	Αιτιολογημένη γνώμη
EL 2011/2047 ENVI AIR QUALITY – Υπέρβαση ανώτατων ορίων εκπομπών διοξειδίου του θείου (CO ₂)	Συμπληρωματική προειδοποιητική επιστολή
EL 2012/0174 CLIM - Προδιαγραφές για τη βενζίνη, το ντίζελ και το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης, καθιέρωση μηχανισμού για την παρακολούθηση και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, και προδιαγραφή των καυσίμων που χρησιμοποιούνται στα πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας (Οδηγία 2009/30/EK)	Προειδοποιητική επιστολή
EL 2012/0175 ENVI - Ανάκτηση ατμών βενζίνης κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού μηχανοκίνητων οχημάτων σε πρατήρια καυσίμων (Οδηγία 2009/126)	Προειδοποιητική επιστολή

Συνολικός κατάλογος καταδικών της Ελλάδας από το ΔΕΕ

<i>Ημ/νία απόφασης</i>	<i>Κωδικός και περιγραφή υπόθεσης</i>	<i>Κατάληξη υπόθεσης</i>
19-4-2012	C-297/11: Παράβαση κράτους μέλους – Παράβαση των άρθρων 13, παράγραφοι 1, 2 και 6, 14, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327, σ.1) – Σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών – Έκδοση – Ενημέρωση του κοινού και δημόσια διαβούλευση – Μη κοινοποίηση στην Επιτροπή αντιγράφων των σχεδίων διαχείρισης	ΚΑΤΑΔΙΚΗ. Δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί.
2-12-2010	C-534/09: Οδηγία 2008/1/EK «για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (IPPC)» – Αδειοδότηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων	ΚΑΤΑΔΙΚΗ. Η Ελληνική Δημοκρατία, παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλιστεί ότι οι αρμόδιες αρχές θα επιτύχουν, με τις άδειες που χορηγούνται σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 8 της οδηγίας 2008/1/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, «σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης» (κωδικοποιημένη έκδοση), ή με επανεξέταση, οσάκις ενδείκνυται, και εκσυγχρονισμό, οσάκις απαιτείται, των προϋποθέσεων χορηγήσεως αδειας, να λειτουργούν οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις σύμφωνα με τις προδιαγραφές των άρθρων 3, 7, 9, 10, 13, 14, στοιχεία α' και β', και 15, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, το αργότερο έως τις 30 Οκτωβρίου 2007, υπό την επιφύλαξη ειδικών κοινοτικών διατάξεων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

10-9-2009	C-286/08: Οδηγία 75/442 (όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 91/156/ΕΟΚ) - Έλλειψη σχεδιασμού και επαρκών μεθόδων για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων	ΚΑΤΑΔΙΚΗ. Η Ελλάδα μη έχοντας καταρτίσει και θεσπίσει εντός εύλογης προθεσμίας, σχέδιο διαχείρισης των επικίνδυνων αποβλήτων, το οποίο να είναι σύμφωνο με τις απαιτήσεις της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, και μη έχοντας δημιουργήσει ενιαίο και κατάλληλο δίκτυο εγκαταστάσεων διάθεσης των επικίνδυνων αποβλήτων, στο πλαίσιο του οποίου να εφαρμόζονται οι πλέον κατάλληλες μέθοδοι για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας, καθώς και μη έχοντας λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσει, όσον αφορά τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, την τήρηση των άρθρων 4 και 8 της οδηγίας 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006, περί των στερεών αποβλήτων, καθώς και των άρθρων 3, §1, §6 έως §9, §13 και §14 της οδηγίας 1999/31/ΕΚ του Συμβουλίου, της 26ης Απριλίου 1999, περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει, πρώτον, από τα άρθρα 1, §2, και §6 της οδηγίας 91/689, σε συνδυασμό με τα άρθρα 5, §1 και §2, καθώς και 7, §1, της οδηγίας 2006/12, δεύτερον, από το άρθρο 1, §2, της οδηγίας 91/689, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 4 και 8 της οδηγίας 2006/12, καθώς και, τρίτον, από τα άρθρα 3, §1, §6 έως §9, §13 και §14 της οδηγίας 1999/31.
19-5-2009	C-368/08: Οδηγία 2004/35/ΕΚ «σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας» - Παράλειψη εμπρόθεσμης μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο	π.δ.148/09 «Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον-Εναρμόνιση με την οδηγία 2004/35/ΕΚ....κλπ» (ΦΕΚ 190 Α')
15-1-2009	C-259/08: Οδηγία 79/409/ΕΟΚ «για την διατήρηση των άγριων πτηνών» – Μη πλήρης ή/και ορθός τρόπος ενσωμάτωσης (άρθρο 3(1)&(2), 4(1), 5 και 8(1))	ΚΥΑ 37338/1807/Ε.103/2010 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων /ενδιατημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ.....όπως κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2009/147/ΕΚ» (ΦΕΚ 1495 Β')
11-12-2008	C-293/07: Οδηγία 79/409/ΕΟΚ «περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών»– Ανεπαρκές καθεστώς νομικής προστασίας (άρθρο 4 (1),(2) και 4(4))	ΚΑΤΑΔΙΚΗ. Έλλειψη προστασίας των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) - Δραστηριότητες ικανές να παραβιάσουν την ακεραιότητα των ΖΕΠ και να επιφέρουν σημαντικές αρνητικές συνέπειες όσον αφορά τον σκοπό της διατηρήσεως των ΖΕΠ και των ειδών για τα οποία αυτές έχουν ορισθεί. Παράβαση των άρθρων 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών», σε συνδυασμό με το άρθρο 4, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας».
13-3-2008	C-81/07: Οδηγία 2000/59/ΕΚ - Λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής αποβλήτων πλοίου και καταλοίπων φορτίου. Μη συμμόρφωση με τις διατάξεις (Άρθρα 5(1) και 16(1))	ΚΑΤΑΔΙΚΗ. Μη κατάρτιση, εφαρμογή και έγκριση των προγραμμάτων παραλαβής και διαχείρισης των αποβλήτων πλοίου και καταλοίπων φορτίου.

31-1-2008	C-264/07: Οδηγία Πλαίσιο 2000/60/ΕΚ – Μη συμμόρφωση με τις διατάξεις (Άρθρα 5(1) και 15(2))	ΚΑΤΑΔΙΚΗ. Δεν εκπονήθηκε, για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, ανάλυση των χαρακτηριστικών της, επισκόπηση των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων και οικονομική ανάλυση της χρήσης ύδατος, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές των παραρτημάτων ΙΙ και ΙΙΙ της οδηγίας. Μη υποβολή συνοπτικών εκθέσεων σχετικά με τις αναλύσεις που απαιτούνται.
17-1-2008	C-342/07: Οδηγία 2002/91/ΕΚ – Ενεργειακή πολιτική – Εξοικονόμηση ενέργειας. Παράλειψη εμπρόθεσμης μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη	ν.3661/2008 (ΦΕΚ Α, 89 Α' /19.5.2008) «Μέτρα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των κτηρίων και άλλες διατάξεις» ΚΥΑ Δ6/Β/οικ. 5825 (ΦΕΚ 407 Β' /9.4.2010) «Έγκριση Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων»
25-10-2007	C-334/04: Ελλιπής καθορισμός Ζωνών Ειδικής Προστασίας, δυνάμει του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ	ΚΑΤΑΔΙΚΗ. Οι ελληνικές αρχές έχουν υποχρέωση να καθορίσουν 186 ζώνες προστασίας των άγριων πτηνών και έως τώρα έχουν καθορισθεί 151. Πολλές φορές η προστατευόμενη επιφάνεια είναι μικρότερη και δεν καλύπτει όλα τα είδη πτηνών.
25-10-2007	C-440/06: Οδηγία 91/271/ΕΟΚ – Ατελής εφαρμογή (άρθρα 3 & 4) – Μη εξασφάλιση επαρκούς συστήματος επεξεργασίας αστικών λυμάτων σε 24 πόλεις	Μη συμμόρφωση 23 οικισμών με πληθυσμό άνω των 15.000 κατοίκων.
14-12-2006	C-390/05: Κανονισμός 2037/2000 – Ατελής εφαρμογή διατάξεων (άρθρα 16.5, 16.6 και 17.1)	ΚΥΑ 37411/1829/Ε103 (ΦΕΚ 1827 Β' /11.9.2007)
16-3-2006	C-518/04: Ελλιπής προστασία της Οχιάς της Μήλου (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ)	ΚΥΑ 9567/2007 (ΦΕΚ 1071 Δ' / 22.12.2006)
27-10-2005	C-166/04: Ελλιπής προστασία της λιμνοθάλασσας του Μεσολογίου	ΚΑΤΑΔΙΚΗ
6-10-2005	C-502/03: Λειτουργία 1125 παράνομων και μη ελεγχόμενων χώρων ταφής αποβλήτων – Οδηγία 75/442/ΕΟΚ (όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 91/156/ΕΟΚ) – Άρθρα 4, 8 και 9.	Παύση λειτουργίας και αποκατάσταση όλων των ΧΑΔΑ μέχρι τις 31-12-2008. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προβλέπεται υψηλό ημερήσιο πρόστιμο.
7-7-2005	C-364/03: Συνθήκες λειτουργίας του εργοστασίου ΔΕΗ στα Λινοπεράματα Κρήτης	ΚΑΤΑΔΙΚΗ
2-6-2005	C-68/04: Μη μεταφορά της Οδηγίας 2001/81/ΕΚ για τον περιορισμό των εκπομπών ορισμένων ρύπων στην ατμόσφαιρα	ΚΥΑ 29459/2005 (ΦΕΚ 992 Β' / 14.7.2005)
14-4-2005	C-163/03: Ρύπανση στο Θριάσιο Πεδίο: Οδηγία 80/68/ΕΟΚ- Προστασία των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες - Άρθρα 3, 4 και 5 - Οδηγία 91/689/ΕΟΚ - Επικίνδυνα απόβλητα - Άρθρα 2(1), και 6(1).	ΚΑΤΑΔΙΚΗ
27-1-2005	C-416/03: Οδηγία 2001/18/ΕΚ– Παράλειψη εμπρόθεσμης μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο	ΚΥΑ 38639/2005 (ΦΕΚ 1334 Β' / 21.9.2005)
13-1-2005	C-61/04: Μη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της Οδηγίας 2000/76/ΕΚ	ΚΥΑ 22912/2005 (ΦΕΚ 759 Β' / 6.6.2005)
18-11-2004	C-420/02: Παράνομη απόθεση στερεών αποβλήτων στη θέση "Πέρα Γαληνοί" - Οδηγία 75/442/ΕΟΚ (όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία	ΚΑΤΑΔΙΚΗ

	91/156/ΕΟΚ) – Άρθρα 4 και 9.	
24-6-2004	C-119/02: Ακατάλληλο σύστημα συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων στο Θριάσιο Πεδίο	Ολοκλήρωση του έργου, που συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο Συνοχής, μέχρι τα τέλη του 2009.
5-6-2003	C-352/02: Μη μεταφορά της Οδηγίας 2000/14/ΕΚ στο εσωτερικό δίκαιο - Εκπομπή θορύβου στο περιβάλλον.	ΚΥΑ 37393/2028/2003 (ΦΕΚ 1418 Β' / 1.10.2003)
6-3-2003	C-83/02: Παράβαση άρθρου 4, παρ. 1 και 11 της Οδηγίας 96/59/ΕΚ για τη διάθεση των πολυχλωροδιφαινυλίων και πολυχλωροτριφαινυλίων (PCB/ PCT)	ΚΥΑ 18083/2003: Εφαρμογή άρθρου 11 οδηγίας 96/59/ΕΚ
13-6-2002	C-33/01: Διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων - Μη κοινοποίηση των πληροφοριακών στοιχείων που προβλέπει το άρθρο 8 παράγραφος 3, της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ	ΚΑΤΑΔΙΚΗ
7-3-2002	C-64/01: Μη μεταφορά της Οδηγίας 96/61/ΕΚ στο εσωτερικό δίκαιο	ν. 3010/2002 (ΦΕΚ 91 Α' /25.04.2002) ΚΥΑ 15393/2332/2002 (ΦΕΚ 1022 Β' /05.08.2002) ΚΥΑ 25535/3281/2002 (ΦΕΚ 1463 Β' /20.11.2002)
30-1-2002	C-103/00: Οδηγία 92/43/ΕΟΚ - Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας – ελλιπής προστασία των ειδών, <i>Caretta caretta</i> στη Ζάκυνθο	Ακολούθησε νέα προδικαστική διαδικασία που τελικά έκλεισε τον Ιούνιο του 2007. Η ΕΕ άνοιξε εκ νέο διαδικασία παράβασης, λόγω της εξαιρετικά επιβαρυντικής λειτουργίας χώρους ταφής απορριμμάτων εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου.
4-7-2000	C-387/97: Οδηγίες 75/442/ΕΟΚ και 78/319/ΕΟΚ	Ημερήσια χρηματικό πρόστιμο, ΕCΥ20.000 - Χωματερή Κουρουπητού Χανίων
25-5-2000	C-384/97: Υποχρέωση καταρτίσεως προγραμμάτων για τη μείωση της ρυπάνσεως από επικίνδυνες ουσίες – Μη μεταφορά της Οδηγίας 76/464/ΕΟΚ στην εσωτερική έννομη τάξη	ΚΥΑ 50388/2003, Εφαρμογή άρθρου 7 οδηγίας 76/464/ΕΟΚ (Εθνικό σχέδιο μείωσης των απορρίψεων επικινδύνων ουσιών στα νερά)
13-4-2000	C-123/99: Παράλειψη μεταφοράς της Οδηγίας 94/62/ΕΚ στην εσωτερική έννομη τάξη.	Ν. 2939/2001, Εναλλακτική διαχείριση συσκευασιών και άλλων προϊόντων (Π.Δ. 82/2004, 109/2004, 115/2004, 116/2004, 117/2004 και 15/2006)
8-7-1999	C-215/98: Οδηγία 91/157/ΕΟΚ για τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές που περιέχουν ορισμένες επικίνδυνες ουσίες - Παράλειψη κράτους μέλους να καταρτίσει τα προβλεπόμενα στο άρθρο 6 της Οδηγίας προγράμματα.	ΚΥΑ 19817/2000, Εφαρμογή άρθρου 6 οδηγίας 91/157/ΕΟΚ
11-6-1998	C-232/95: Μη κατάρτιση προγράμματος που να περιλαμβάνει ποιοτικούς στόχους και να θέτει τα χρονικά όρια εκτελέσεώς τους με σκοπό τη μείωση της ρυπάνσεως από τις επικίνδυνες ουσίες του καταλόγου II της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ (Λίμνη Βεγορίτιδα και ποταμός Σούλος)	ΚΥΑ 15782/2001 (Εθνικό πρόγραμμα για τις λίμνες Βεγορίτιδα και Πετρών και του ποταμού Σούλου)
11-6-1998	C-233/95: Μη κατάρτιση προγράμματος που να περιλαμβάνει ποιοτικούς στόχους και να θέτει τα χρονικά όρια εκτελέσεώς τους με σκοπό τη μείωση της ρυπάνσεως από τις επικίνδυνες ουσίες του καταλόγου II της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ (Παγασητικός κόλπος)	ΚΥΑ 15784/2001 (Ειδικό πρόγραμμα για τον Παγασητικό κόλπο)

26-6-1997	C-329/96: Μη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ	ΚΥΑ 33318/3028/11-12-98 (ΦΕΚ 1289 Β' /28.12.98)
28-3-1996	C-160/95: Μη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της Οδηγίας 91/156/ΕΟΚ	ΚΥΑ 13588/725/2006 (ΦΕΚ 383 Β' / 28.03.2006) ΚΥΑ 24944/1159/2006 (ΦΕΚ 791 Β' / 30.06.2006) ΚΥΑ 8668/2007 (ΦΕΚ 287 Β' / 02.03.2007)
28-3-1996	C-161/95: Μη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ	ΚΥΑ 5673/400/1997 (ΦΕΚ 192 Β' / 14.03.1997)
7-4-1992	C-45/91: Κουρουπητός Χανίων	Ακολούθησε νέα προδικαστική διαδικασία που τελικά έκλεισε τον Φεβρουάριο του 2001 (βλέπε υπόθεση C-387/97)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Παρεμβάσεις και προτάσεις του WWF Ελλάς

1. Σχόλια του WWF Ελλάς στην έκθεση του ΥΠΕΚΑ για τη στήριξη των ΑΠΕ| Μάιος 2012.
2. Σχόλια WWF Ελλάς επί του σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος για την περιοχή Αλυκής, Ψιλής Άμμου, νήσου Σάμου | Μάιος 2012.
3. Σχόλια σε τροπολογία-προσθήκη του ΥΠΕΚΑ στο σχέδιο νόμου «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός» | Μάρτιος 2012.
4. Επιστολή για υλοτομικές δραστηριότητες στο Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς. | Μάρτιος 2012.
5. Τροπολογία - απειλή για τα πάρκα και τα άλση | Μάρτιος 2012.
6. Παρατηρήσεις WWF Ελλάς επί του σχεδίου νόμου για τον τουρισμό υπαίθρου. | Ιανουάριος 2012.
7. Σχόλια WWF Ελλάς επί του σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος για τον χαρακτηρισμό της Τήλου ως Φυσικό Περιφερειακό Πάρκο. | Δεκέμβριος 2011.
8. Ανακοίνωση του WWF Ελλάς για την αύξηση του τέλους ΑΠΕ | Δεκέμβριος 2011.
9. Παρατηρήσεις WWF Ελλάς επί του σχεδίου νόμου «Ρυθμίσεις για την κτηνοτροφία και τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και εκμεταλλεύσεις». | Νοέμβριος 2011.
10. Κοινή επιστολή περιβαλλοντικών οργανώσεων προς ΥΠΕΚΑ για την αντικανονική διαδικασία που ακολουθήθηκε για την υπογραφή της κ.υ.α. «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες και σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων». | Νοέμβριος 2011.
11. Σχόλια περιβαλλοντικών οργανώσεων για το σχέδιο κ.υ.α. «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες και σχετική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων». | Νοέμβριος 2011.
12. Συμμετοχή WWF Ελλάς στη διαβούλευση επί του σχεδίου της Υπουργικής Απόφασης που αφορά στην κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων στις κατηγορίες του ν.4014/2011 για την Περιβαλλοντική Αδειοδότηση. | Νοέμβριος 2011.
13. Πρόταση του WWF Ελλάς για ένα συνεκτικό και αποτελεσματικό σύστημα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. | Οκτώβριος 2011.
14. Απαιτούνται παρεμβάσεις για την αποτελεσματική προστασία της φύσης. | Οκτώβριος 2011.
15. Σχόλια του WWF Ελλάς στη διαβούλευση του ΥΠΕΚΑ για τον χρηματοδοτικό μηχανισμό στήριξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. | Οκτώβριος 2011.
16. Μεσοπρόθεσμο έγκλημα διαρκείας κατά του περιβάλλοντος | Οκτώβριος 2011.
17. Επιστολή προς Βουλευτές για νομοσχέδιο δόμησης. | Σεπτέμβριος 2011.
18. Επιστολή προς Υπουργό ΠΕΚΑ για την cop11 Ραμσάρ. | Σεπτέμβριος 2011.
19. Επιστολή 10 περιβαλλοντικών οργανώσεων για τη θήρα στο Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού | Σεπτέμβριος 2011.
20. Ανοιχτή επιστολή 10 περιβαλλοντικών ΜΚΟ για το «Σχέδιο νόμου «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας ΥΠΕΚΑ»». Ανοιχτή επιστολή προς τους έλληνες βουλευτές. | Αύγουστος 2011.
21. Καταστροφική η κατάργηση της δασικής και γεωλογικής έρευνας! | Αύγουστος 2011.
22. Ενημέρωση προς βουλευτές για νομοσχέδιο ΥΠΕΚΑ 2011. | Ιούλιος 2011.
23. Ανοιχτή επιστολή για την τουριστική κατοικία. | Ιούλιος 2011.
24. Επιστολή προς Υπουργό ΠΕΚΑ για το σχέδιο π.δ. για τους νησιωτικούς υγροτόπους. | Ιούλιος 2011.

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΑΕΚΚ	Απόβλητα από εκσκαφές, κατασκευές και κατεδαφίσεις
ΑΕΠΟ	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (νέος τίτλος)
ΔΕΚ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (παλιός τίτλος)
ΕΖΔ	Ειδικές Ζώνες Διατήρησης
ΕΟΕΔΣΑΠ	Εθνικός Οργανισμός Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών
ΕΟΠ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
ΕΠΠΕΡΑΑ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη»
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης
ΕΣΚΔΕ	Εθνικό Σχέδιο Κατανομής Δικαιωμάτων Εμπορίας ρύπων
ΕΤΕΡΠΣ	Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών & Πολεοδομικών Σχεδίων
ΕΣΧΣΑΑ	Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης
ΖΕΠ	Ζώνες Ειδικής Προστασίας
ΚΑΛΠ	Κοινή Αλιευτική Πολιτική
ΚΕΝΑΚ	Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Ν.	Νόμος
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΠΑΑ	Προκαταρκτικός προσδιορισμός περιβαλλοντικών απαιτήσεων
ΠΠΔ	Πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις
ΡΣΑ	Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control (Οδηγία 96/61/ΕΚ)
WWF	World Wide Fund for nature

<http://www.youtube.com/wwfgrwebtv>

<http://www.facebook.com/WWFGreece>

http://twitter.com/WWF_Greece

WWF Ελλάς

Λεμπέση 21
117 43 Αθήνα

Τηλ.: 210 3314893
Fax: 210 3247578

Η αποστολή του WWF Ελλάς είναι να διατηρήσει την πλούσια βιοποικιλότητα της Ελλάδας ως αναπόσπαστο στοιχείο της Μεσογείου και να παρεμποδίσει – και μακροπρόθεσμα να αντιστρέψει – την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, με στόχο την αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης.

www.wwf.gr

